

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ / ΕΡΕΥΝΕΣ

Νεολαία

Συνήθειες, Αντιλήψεις
& Πολιτική Συμπεριφορά

Σε συνεργασία με
την εταιρία ερευνών

prorata

Νεολαία. Συνήθειες, αντιλήψεις & πολιτική συμπεριφορά.

«Κύμα» 4^ο (Μάρτιος 2023) | Μέρος Β'

Δανάη Κολτσίδα,

πολιτική επιστήμονας, διευθύντρια ΙΝΠ

Το δεύτερο μέρος της έρευνας **Νεολαία. Συνήθειες, αντιλήψεις & πολιτική συμπεριφορά**, το οποίο αναλύεται στις σελίδες που ακολουθούν είναι εστιασμένο στη σχέση των νέων στη χώρα μας με τα πολιτικά κόμματα και τις εκλογές –δηλαδή τις πλέον παραδοσιακές μορφές πολιτικοποίησης στη νεωτερικότητα. Το δεύτερο αυτό μέρος περιλαμβάνει στοιχεία σχετικά με την αξιολόγηση των νέων για τα πολιτικά κόμματα, την εγγύτητά τους προς αυτά, το ενδιαφέρον τους και την πρόθεσή τους να πάρουν μέρος στις επικείμενες εκλογές, αλλά και την με τη στενή έννοια εκλογική συμπεριφορά τους. Επίσης, στο μέρος αυτό επιχειρήσαμε και μία σύγκριση των δυνητικών εκλογικών βάσεων των κομμάτων στη νεολαία, ώστε να καταγράψουμε την έκταση του «διεκδικούμενου» από περισσότερα του ενός κόμματα εκλογικού χώρου, την εξάπλωση της υποστήριξης προς την ακροδεξιά, αλλά και τις ομοιότητες και διαφορές των δύο μεγαλύτερων αριθμητικά εκλογικών ακροατηρίων εντός της ελληνικής νεολαίας, δηλαδή όσες και όσους δηλώνουν κοντά στη Νέα Δημοκρατία και στον ΣΥΡΙΖΑ Προοδευτική Συμμαχία αντίστοιχα.

Στο σημείο αυτό είναι αναγκαίες ορισμένες διευκρινίσεις που αφορούν τη μεθοδολογία και το σκοπό της έρευνας και την οπτική της ανά χειράς ανάλυσης:

- Η συλλογή των δεδομένων της έρευνας πραγματοποιήθηκε κατά το δεύτερο δεκαήμερο του Φεβρουαρίου 2023, επομένως τα στοιχεία που παρουσιάζονται παρακάτω συλλέχθηκαν εξ ολοκλήρου πριν το πρόσφατο σιδηροδρομικό δυστύχημα στα Τέμπη, το οποίο από μία τραγική συγκυρία στοιχισε τη ζωή κυρίως σε νέους ανθρώπους. Συνεπώς, η επίδραση τόσο του δυστυχήματος καθαυτού όσο και των μετέπειτα απαντήσεων και τοποθετήσεων γύρω από αυτό, αλλά και η επίδραση της κοινωνικής κινητοποίησης που αυτό το δυστύχημα προκάλεσε, με μεγάλες συγκεντρώσεις και απεργίες, πρωτοβουλίες ιδίως μαθητών και φοιτητών κ.λπ., δεν αποτυπώνεται στην έρευνά μας.
- Η ανά χειράς έρευνα πραγματοποιείται, ως γνωστόν, σε ετήσια βάση και αποσκοπεί στην σε βάθος διερεύνηση των διαδρομών πολιτικοποίησης της ελληνικής νεολαίας, με την ευρεία έννοια. Δεν αποτελεί επομένως μία με τη στενή έννοια δημοσκόπηση (εξάλλου και η σύνθεση του δείγματός της δεν επιτρέπει στατιστικά κάτι τέτοιο) επομένως δεν είναι δόκιμο να χρησιμοποιείται για την πρόβλεψη του εκλογικού αποτελέσματος.
- Με βάση τις παραπάνω δύο παρατηρήσεις, προτρέπουμε τους αναγνώστες και τις αναγνώστριες της έρευνάς μας να διαβάσουν τα δύο μέρη της σε συνδυασμό. Οι γενικότερες κοινωνικές και πολιτικές τοποθετήσεις που

καταγράψαμε στο πρώτο μέρος της έρευναςⁱ εξηγούν και φωτίζουν τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της πολιτικής και

εκλογικής συμπεριφοράς που καταγράφεται στο παρόν δεύτερο μέρος.

Ταυτότητα της έρευνας

Η έρευνα **Νεολαία. Συνήθειες, αντιλήψεις & πολιτική συμπεριφορά** πραγματοποιήθηκε σε δείγμα 500 ατόμων ηλικίας 17-34 ετών που κατοικούν στην ελληνική επικράτεια, μέσω online δομημένου ερωτηματολογίου, από το Ινστιτούτο Νίκος Πουλαντζάς σε συνεργασία με την εταιρεία ερευνών Prorata S.A. Η ακριβής σύνθεση του δείγματος περιγράφεται στο πρώτο μέρος της έρευνας.ⁱⁱ

Κεφάλαιο Α | Πώς αξιολογούνται τα κόμματα;

Ικανότητα των κομμάτων να διαχειριστούν τα κοινωνικά προβλήματα

Το πρώτο στοιχείο που μελετάται στο παρόν δεύτερο μέρος της έρευνας είναι η αξιολόγηση των κομμάτων σε μια σειρά σημαντικά κοινωνικά/πολιτικά θέματα της τρέχουσας με την ευρεία έννοια επικαιρότητας από τους νέους και τις νέες. Αν και είναι γνωστό ότι η ψήφος δεν έχει αποκλειστικά θεματικό χαρακτήρα, δηλαδή η εκλογική συμπεριφορά των πολιτών δεν εξαρτάται απόλυτα από την εκτίμησή τους σχετικά με την ικανότητα των κομμάτων να επιλύουν προβλήματα, ο δείκτης αυτός έχει πάντοτε ενδιαφέρον, ειδικά αν συνδυαστεί η ανάγνωσή του με τη σημασία που αποδίδει το εκλογικό σώμα σε κάθε θέμα.

Ήδη στο προηγούμενο μέρος καταγράψαμε τη σαφή σύνδεση στο μυαλό των νέων στη χώρα μας μεταξύ των κομμάτων της Αριστεράς και της επίλυσης των προβλημάτων της νέας γενιάς γενικά.

Στο δεύτερο αυτό μέρος, θέσαμε στους ερωτώμενους και στις ερωτώμενες μια σειρά γενικού ενδιαφέροντος ζητημάτων και ζητήσαμε να επιλέξουν ποιο από τα δύο μεγαλύτερα κόμματα θεωρούν καταλληλότερο για τη διαχείριση του κάθε θέματος.

Ως γενική εικόνα, παρατηρούμε τα εξής: Αφ' ενός ότι οι νέοι/ες που δεν θεωρούν κανένα από τα δύο κόμματα καλύτερο στη διαχείριση των θεμάτων αυτών είναι ένα σχετικά ή και κατά περιπτώσεις απόλυτα πλειοψηφικό τμήμα, με σημαντικές ωστόσο διακυμάνσεις. Αφ' ετέρου ότι, παρ' όλα αυτά, στα περισσότερα θέματα η πλειοψηφία των νέων μπαίνει στη βάση της επιλογής κάποιου από τα δύο κόμματα και δεν απορρίπτει συλλήβδην τον δικομματισμό.

Περαιτέρω, μεταξύ όσων νέων επιλέγουν ένα από τα δύο κόμματα, η υπεροχή του κόμματος της αξιωματικής αντιπολίτευσης είναι σαφής (Διάγραμμα 1). Αυτό δε δεν αφορά μόνο τον αριθμό των θεμάτων στα οποία αξιολογείται ως καταλληλότερος ο ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ σε σύγκριση με τη ΝΔ (6 θέματα έναντι 3), αλλά και το προβάδισμα που έχει σε καθένα από αυτά, καθώς και το συνολικό ποσοστό θετικών αξιολογήσεων.

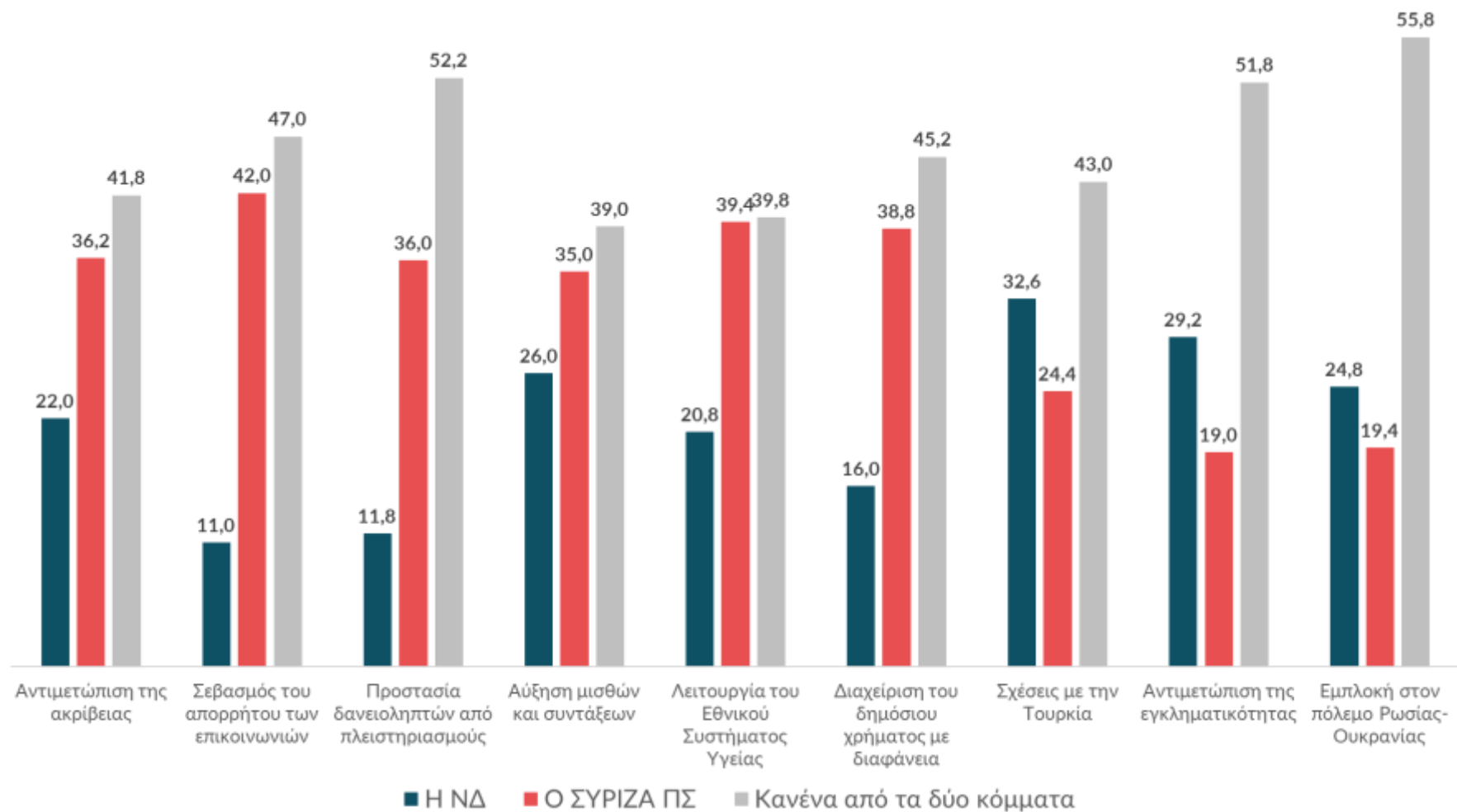
Αναλυτικότερα, ο ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ θεωρείται ότι μπορεί να διαχειριστεί καλύτερα την αντιμετώπιση της ακρίβειας, τον σεβασμό του απορρήτου των επικοινωνιών, την προστασία των δανειοληπτών από πλειστηριασμούς, την αύξηση των μισθών και των συντάξεων, τη λειτουργία του ΕΣΥ, αλλά και τη διαχείριση του δημόσιου χρήματος με διαφάνεια. Συνολικά, τα προνομιακότερα για τον ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ θέματα μεταξύ των νέων εκλογέων φαίνεται να είναι η προστασία του απορρήτου των επικοινωνιών (42,0% θεωρεί ικανότερο στο θέμα αυτό τον ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ), η λειτουργία του ΕΣΥ (39,4%) και η αντιμετώπιση της ακρίβειας (36,2%). Αντίθετα, ο ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ αξιολογείται από τις νέες και τους νέους ως λιγότερο κατάλληλος για την αντιμετώπιση της εγκληματικότητας (19,0% τον θεωρεί ικανότερο στο θέμα αυτό), τον χειρισμό της εμπλοκής στον πόλεμο Ρωσίας-Ουκρανίας (19,4%) και στις σχέσεις της χώρας με την Τουρκία (24,4%).ⁱⁱⁱ

Αντίστοιχα, η Νέα Δημοκρατία υπερτερεί στις αξιολογήσεις των νέων έναντι του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ στις σχέσεις με την Τουρκία (θεωρείται καταλληλότερη να τις διαχειριστεί από το 32,6% - που αποτελεί και την καλύτερή της επίδοση), την αντιμετώπιση της εγκληματικότητας (29,2%) και την εμπλοκή της χώρας στον πόλεμο μεταξύ Ρωσίας-Ουκρανίας (24,8%). Αντίθετα το κυβερνών κόμμα καταγράφει τις χειρότερες επιδόσεις του στο ζήτημα του σεβασμού του απορρήτου των επικοινωνιών (μόλις το 11,0% θεωρεί τη ΝΔ καταλληλότερη να διαχειριστεί το θέμα αυτό), στην προστασία των δανειοληπτών από πλειστηριασμούς (11,8%), αλλά και στη διαχείριση του δημόσιου χρήματος με διαφάνεια (16,0%).

Η επίδραση της αξιολόγησης των κομμάτων που περιγράψαμε παραπάνω στην συνολική πολιτική και εκλογική συμπεριφορά των νέων θα πρέπει επίσης να διαβαστεί σε συνάρτηση με τα θέματα που οι ίδιοι/οι ίδιες έχουν απαντήσει ότι τους/τις ανησυχούν περισσότερο, καθώς η βαρύτητα κάθε θέματος δεν είναι προφανώς η ίδια. Υπενθυμίζουμε λοιπόν ότι, όπως καταγράφηκε στο πρώτο μέρος της έρευνάς μας, την τριάδα των σημαντικότερων παραγόντων ανησυχίας για το μέλλον των νέων αποτελούν οι χαμηλοί μισθοί και οι συνθήκες εργασίας, η έλλειψη στέγης και τα ακριβά ενοίκια και η ανεργία, ζητήματα δηλαδή υλικού κατά κύριο λόγο χαρακτήρα. Επίσης, στο ερώτημα τι τους ενοχλεί περισσότερο στην πολιτική όπως ασκείται σήμερα, η κυρίαρχη απάντηση ήταν η διαφθορά, ενώ αντίστροφα στην ερώτηση τι θα ήθελαν να δουν στην πολιτική η κυρίαρχη απάντηση ήταν η διαφάνεια και λογοδοσία.

Ως προς τις επιμέρους δημογραφικές διαφοροποιήσεις, ένα ενδιαφέρον στοιχείο είναι ότι η ΝΔ καταγράφει τις καλύτερες επιδόσεις της (αν και πάλι χειρότερες συγκριτικά προς τον ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ) στην ηλικιακή υποκατηγορία 17-24 ετών, κάτι που ενδεχομένως σχετίζεται και με την επίδραση της κατοχής του αξιώματος (incumbency effect), μιας που οι εν λόγω ηλικίες έχουν ασθενέστερη ανάμνηση του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ ως κυβερνητικού κόμματος, αφού κατά την περίοδο 2015-2019 μεγάλο τμήμα της εν λόγω ηλικιακής ομάδας ήταν ανήλικοι/ες ή και σε προεφηβική και εφηβική ηλικία (Πίνακας 1). Ως προς την έμφυλη διάσταση, αυτό που αξίζει να τονιστεί είναι η συγκριτικά μεγαλύτερη δυσπιστία των νέων γυναικών και ως προς τα δύο κόμματα (Πίνακας 2).

Διάγραμμα 1 | Ποιο από τα δύο μεγάλα κόμματα μπορεί να διαχειριστεί καλύτερα καθένα από τα παρακάτω θέματα;

Πίνακας 1 | Ποιο από τα δύο μεγάλα κόμματα μπορεί να διαχειριστεί καλύτερα καθένα από τα παρακάτω θέματα; (ανά ηλικιακή υποκατηγορία)

		17-24 ετών	25-34 ετών	Σύνολο δείγματος			17-24 ετών	25-34 ετών	Σύνολο δείγματος			17-24 ετών	25-34 ετών	Σύνολο δείγματος
Αντιμετώπιση της ακρίβειας	ΝΔ	28,1%	19,9%	22,0%	Αύξηση μισθών και συντάξεων	ΝΔ	32,0%	23,9%	26,0%	Σχέσεις με την Τουρκία	ΝΔ	35,9%	31,5%	32,6%
	ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ	29,7%	38,4%	36,2%		ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ	27,3%	37,6%	35,0%		ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ	20,3%	25,8%	24,4%
	Κανένα από τα δύο κόμματα	42,2%	41,7%	41,8%		Κανένα από τα δύο κόμματα	40,6%	38,4%	39,0%		Κανένα από τα δύο κόμματα	43,8%	42,7%	43,0%
Σεβασμός του απορρήτου των επικοινωνιών	ΝΔ	14,8%	9,7%	11,0%	Λειτουργία του Εθνικού Συστήματος Υγείας	ΝΔ	25,0%	19,4%	20,8%	Αντιμετώπιση της εγκληματικότητας	ΝΔ	29,7%	29,0%	29,2%
	ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ	39,8%	42,7%	42,0%		ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ	35,2%	40,9%	39,4%		ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ	12,5%	21,2%	19,0%
	Κανένα από τα δύο κόμματα	45,3%	47,6%	47,0%		Κανένα από τα δύο κόμματα	39,8%	39,8%	39,8%		Κανένα από τα δύο κόμματα	57,8%	49,7%	51,8%
Προστασία δανειοληπτών από πλειστηριασμούς	ΝΔ	13,3%	11,3%	11,8%	Διαχείριση του δημόσιου χρήματος με διαφάνεια	ΝΔ	19,5%	14,8%	16,0%	Εμπλοκή στον πόλεμο Ρωσίας-Ουκρανίας	ΝΔ	27,3%	23,9%	24,8%
	ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ	29,7%	38,2%	36,0%		ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ	35,9%	39,8%	38,8%		ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ	13,3%	21,5%	19,4%
	Κανένα από τα δύο κόμματα	57,0%	50,5%	52,2%		Κανένα από τα δύο κόμματα	44,5%	45,4%	45,2%		Κανένα από τα δύο κόμματα	59,4%	54,6%	55,8%

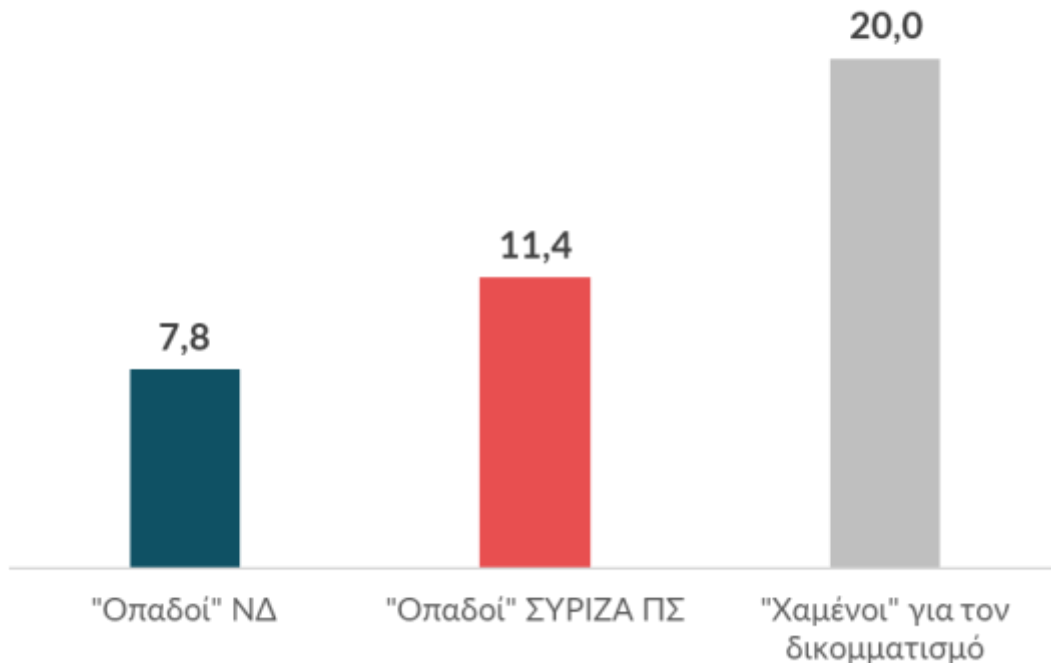
Πίνακας 2 | Ποιο από τα δύο μεγάλα κόμματα μπορεί να διαχειριστεί καλύτερα καθένα από τα παρακάτω θέματα; (ανά φύλο)

		Ανδρας	Γυναίκα	Άλλο/Δεν αποδέχονται τη διάκριση	ΔΑ	Σύνολο δείγματος			Ανδρας	Γυναίκα	Άλλο/Δεν αποδέχονται τη διάκριση	ΔΑ	Σύνολο δείγματος
Αντιμετώπιση της ακρίβειας	ΝΔ	25,6%	17,3%	0,0%	0,0%	22,0%	Διαχείριση του δημόσιου χρήματος με διαφάνεια	ΝΔ	18,9%	12,2%	0,0%	0,0%	16,0%
	ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ	36,0%	37,1%	20,0%	0,0%	36,2%		ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ	39,7%	38,1%	20,0%	0,0%	38,8%
	Κανένα από τα δύο κόμματα	38,4%	45,7%	80,0%	100,0%	41,8%		Κανένα από τα δύο κόμματα	41,4%	49,7%	80,0%	100,0%	45,2%
Σεβασμός του απορρήτου των επικοινωνιών	ΝΔ	13,1%	8,1%	0,0%	0,0%	11,0%	Σχέσεις με την Τουρκία	ΝΔ	38,0%	25,4%	0,0%	0,0%	32,6%
	ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ	42,4%	41,1%	60,0%	0,0%	42,0%		ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ	23,9%	24,9%	40,0%	0,0%	24,4%
	Κανένα από τα δύο κόμματα	44,4%	50,8%	40,0%	100,0%	47,0%		Κανένα από τα δύο κόμματα	38,0%	49,7%	60,0%	100,0%	43,0%
Προστασία δανειοληπτών από πλειστηριασμούς	ΝΔ	13,8%	9,1%	0,0%	0,0%	11,8%	Αντιμετώπιση της εγκληματικότητας	ΝΔ	35,0%	20,8%	20,0%	0,0%	29,2%
	ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ	35,7%	37,1%	20,0%	0,0%	36,0%		ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ	18,2%	19,3%	60,0%	0,0%	19,0%
	Κανένα από τα δύο κόμματα	50,5%	53,8%	80,0%	100,0%	52,2%		Κανένα από τα δύο κόμματα	46,8%	59,9%	20,0%	100,0%	51,8%
Αύξηση μισθών και συντάξεων	ΝΔ	31,0%	19,3%	0,0%	0,0%	26,0%	Εμπλοκή στον πόλεμο Ρωσίας-Ουκρανίας	ΝΔ	30,3%	17,3%	0,0%	0,0%	24,8%
	ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ	34,0%	37,1%	20,0%	0,0%	35,0%		ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ	19,2%	19,8%	20,0%	0,0%	19,4%
	Κανένα από τα δύο κόμματα	35,0%	43,7%	80,0%	100,0%	39,0%		Κανένα από τα δύο κόμματα	50,5%	62,9%	80,0%	100,0%	55,8%
Λειτουργία του Εθνικού Συστήματος Υγείας	ΝΔ	22,2%	19,3%	0,0%	0,0%	20,8%							
	ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ	41,1%	37,1%	40,0%	0,0%	39,4%							
	Κανένα από τα δύο κόμματα	36,7%	43,7%	60,0%	100,0%	39,8%							

Πέραν των επιμέρους θεμάτων, μια πιο ξεκάθαρη εικόνα του συσχετισμού μεταξύ των διεκδικητών της διακυβέρνησης μπορεί να πάρει κανείς από όσα απεικονίζονται στο Διάγραμμα 2. Αναλυτικότερα, καταγράφοντας κανείς το ποσοστό των ερωτώμενων που επέλεξαν ως καταλληλότερη τη ΝΔ, τον ΣΥΡΙΖΑ ή κανένα από τα δύο κόμματα στο σύνολο των θεμάτων για τα οποία ρωτήθηκαν, μπορεί να καταγράψει μια

κατηγορία που θα χαρακτήριζε κανείς απλουστευτικά ως «οπαδούς της ΝΔ», «οπαδούς του ΣΥΡΙΖΑ» και «χαμένους/ες για τον δικομματισμό». Όπως φαίνεται ο -ας πούμε- σκληρός πυρήνας των υποστηρικτών του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ είναι σαφώς μεγαλύτερος εκείνου της ΝΔ, υπολείπεται ωστόσο του ποσοστού όσων απορρίπτουν σε όλα τα θέματα και τα δύο κόμματα.

Διάγραμμα 2 | Αξιολόγηση των κομμάτων στη βάση επιμέρους θεμάτων - "Οπαδοί" ΝΔ/ΣΥΡΙΖΑ και "χαμένοι" για τον δικομματισμό (Όσοι/ες επέλεξαν "ΝΔ", "ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ" ή "κανένα από τα δύο κόμματα" σε όλα τα επιμέρους θέματα, αντίστοιχα)*

Κεφάλαιο Β | Πόσο ταυτίζονται με τα κόμματα;

Κομματική εγγύτητα & "διεκδικούμενο" τμήμα του νεανικού εκλογικού σώματος

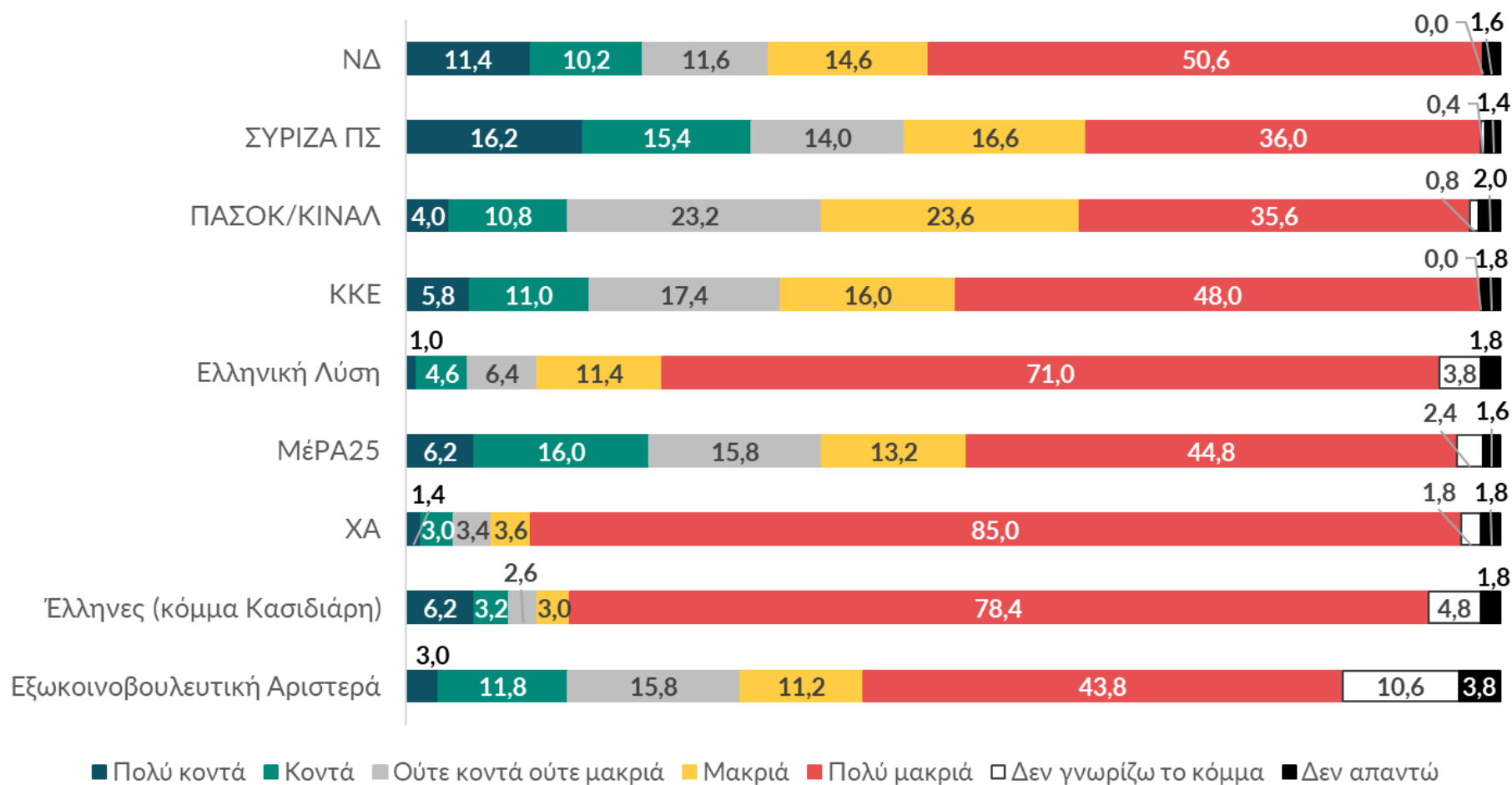
Ο δείκτης της εγγύτητας προς τα πολιτικά κόμματα είναι ένα στοιχείο που μετρήσαμε και σε παλιότερα «κύματα» της έρευνάς μας, καθώς εκτός από δείκτης που μαρτυρά εμμέσως τη δυνητική εκλογική επιρροή κάθε κόμματος ξεχωριστά, είναι και μια ένδειξη της συνολικής σχέσης των νέων με το κομματικό φαινόμενο, και δη με τη συγκεκριμένη του έκφραση στη δεδομένη χρονική συγκυρία. Στο σκέλος αυτό καταγράψαμε και στις προηγούμενες έρευνές μας μια εκ πρώτης όψεως αντίφαση: αν και η πλειοψηφία των νέων δηλώνει ότι εμπιστεύεται λίγο ή καθόλου τα πολιτικά κόμματα (στο τρέχον «κύμα» το 85,0%)^{iv}, τελικά όταν ερωτώνται για τα συγκεκριμένα κόμματα που προσφέρονται ως επιλογές στο ελληνικό κομματικό σύστημα, ένα μεγάλο τμήμα δηλώνει κοντά τουλάχιστον σε ένα κόμμα ή και σε περισσότερα, ενώ πολύ λιγότεροι/ες είναι εκείνοι/ες που δηλώνουν μακριά/πολύ μακριά από το σύνολο των προσφερόμενων κομματικών επιλογών.

Αναλυτικότερα, τη μεγαλύτερη απόρριψη συναντούν τα κόμματα της ακροδεξιάς και, γενικά, της πέραν της ΝΔ δεξιάς, καθώς είναι συντριπτική η πλειοψηφία των νέων που δηλώνουν πολύ μακριά (και όχι απλώς «μακριά» ή «ούτε κοντά ούτε μακριά») από αυτά. Υψηλό -και δη οριακά πλειοψηφικό- είναι επίσης και το ποσοστό και όσων αποστασιοποιούνται πλήρως από την Νέα Δημοκρατία. Τη μεγαλύτερη ταύτιση («πολύ κοντά») καταγράφει ο ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ, ενώ υψηλά ποσοστά εγγύτητας, κυρίως όμως με την ευρύτερη έννοια («μακριά») καταγράφουν και τα μικρότερα κόμματα της Αριστεράς (Διάγραμμα 3).

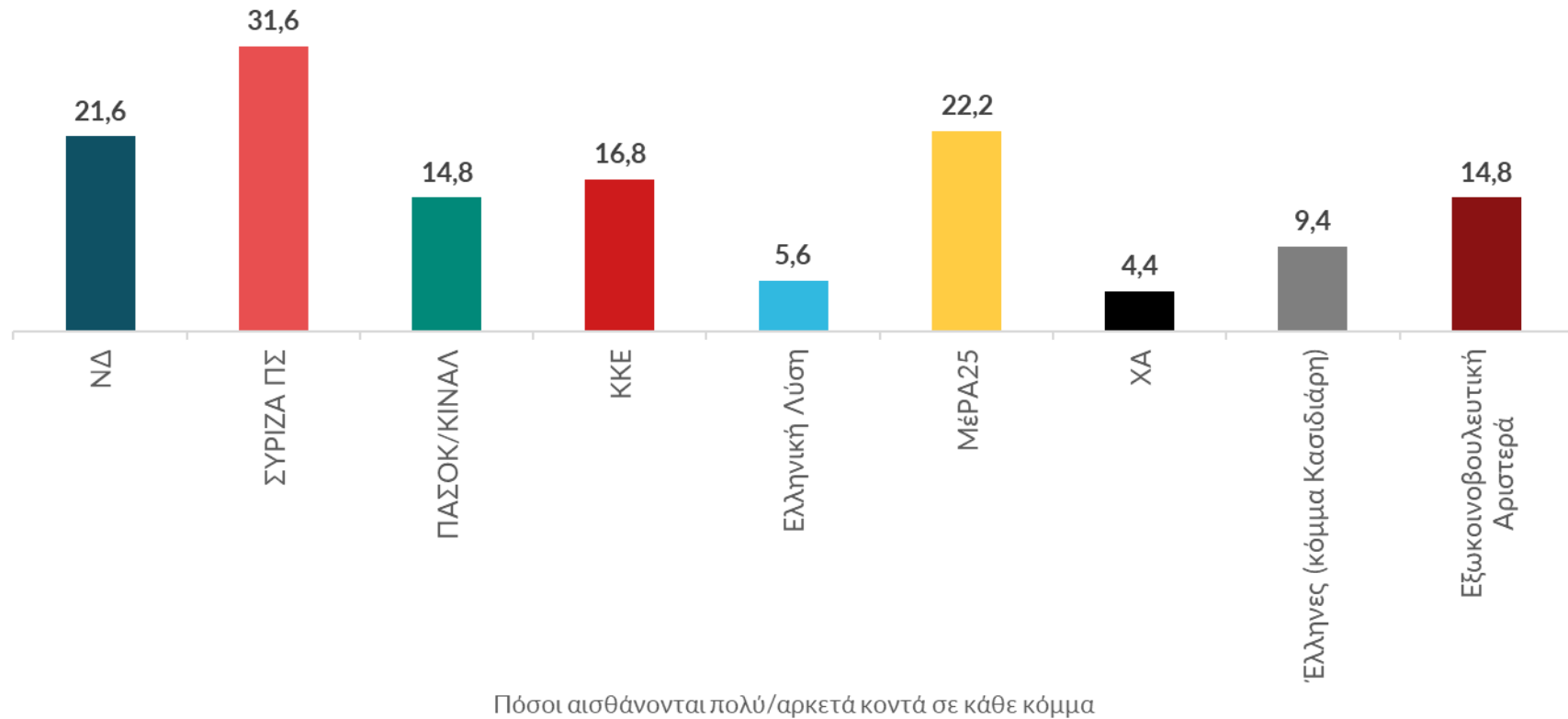
Αν κανείς επιχειρήσει να αποτυπώσει (Διάγραμμα 4) τα ποσοστά κομματικής εγγύτητας για κάθε κόμμα έχει μια εικόνα της δυνητικής εκλογικής βάσης εκάστου. Είναι σαφές ότι μεταξύ των δύο μεγάλων κομμάτων την ευρύτερη απήχηση έχει ο ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ (31,6% έναντι 21,6% της ΝΔ), ενώ και τα μικρότερα κόμματα καταγράφουν μια δυνητική απήχηση αρκετά ευρεία και πολλαπλάσια του εκλογικού ποσοστού τους του 2019. Ωστόσο, όπως θα δούμε και στη συνέχεια, αυτή η πολιτική εγγύτητα τελικώς δεν μεταφράζεται με ισότιμο τρόπο σε εκλογική στήριξη, καθώς υπεισέρχονται και άλλοι παράγοντες και διλήμματα, όπως κατεξοχήν το ζήτημα της διακυβέρνησης.

Τέλος, η ηλικιακή και έμφυλη διάσταση της εγγύτητας προς κάθε κόμμα αποτυπώνεται στους Πίνακες 3 & 4.

Διάγραμμα 3 | Πόσο κοντά αισθάνεστε σε καθένα από τα παρακάτω κόμματα;

Διάγραμμα 4 | Πόσο κοντά αισθάνεστε σε καθένα από τα παρακάτω κόμματα; (*Όσοι/ες απάντησαν "πολύ κοντά"/"κοντά" για κάθε κόμμα)*

*Οι απαντήσεις δόθηκαν για κάθε κόμμα ξεχωριστά - Τα ποσοστά δεν αθροίζουν στο 100%.

Πίνακας 3 | Εγγύτητα προς κάθε κόμμα (ανά ηλικιακή υποκατηγορία)

	17-24 ετών	25-34 ετών	Σύνολο δείγματος
Κοντά στη ΝΔ	26,6%	19,9%	21,6%
Κοντά στον ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ	27,3%	33,1%	31,6%
Κοντά στο ΠΑΣΟΚ/ ΚΙΝΑΛ	11,7%	15,9%	14,8%
Κοντά στο ΚΚΕ	14,1%	17,7%	16,8%
Κοντά στην Ελληνική Λύση	7,0%	5,1%	5,6%
Κοντά στο ΜέΡΑ25	24,2%	21,5%	22,2%
Κοντά στη ΧΑ	4,7%	4,3%	4,4%
Κοντά στους Έλληνες (κόμμα Κασιδιάρη)	10,2%	9,1%	9,4%
Κοντά στην εξωκοινοβουλευτική Αριστερά	16,4%	14,2%	14,8%

Πίνακας 4 | Εγγύτητα προς κάθε κόμμα (ανά φύλο)

	Ανδρας	Γυναίκα	Άλλο/Δεν αποδέχομαι τη διάκριση	ΔΑ	Σύνολο δείγματος
Κοντά στη ΝΔ	24,6%	17,8%	0,0%	0,0%	21,6%
Κοντά στον ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ	32,7%	30,5%	20,0%	0,0%	31,6%
Κοντά στο ΠΑΣΟΚ/ ΚΙΝΑΛ	15,2%	14,7%	0,0%	0,0%	14,8%
Κοντά στο ΚΚΕ	15,5%	18,8%	20,0%	0,0%	16,8%
Κοντά στην Ελληνική Λύση	5,7%	5,1%	20,0%	0,0%	5,6%
Κοντά στο ΜέΡΑ25	21,2%	23,9%	20,0%	0,0%	22,2%
Κοντά στη ΧΑ	4,0%	5,1%	0,0%	0,0%	4,4%
Κοντά στους Έλληνες (κόμμα Κασιδιάρη)	11,4%	6,6%	0,0%	0,0%	9,4%
Κοντά στην εξωκοινοβουλευτική Αριστερά	14,5%	14,7%	40,0%	0,0%	14,8%

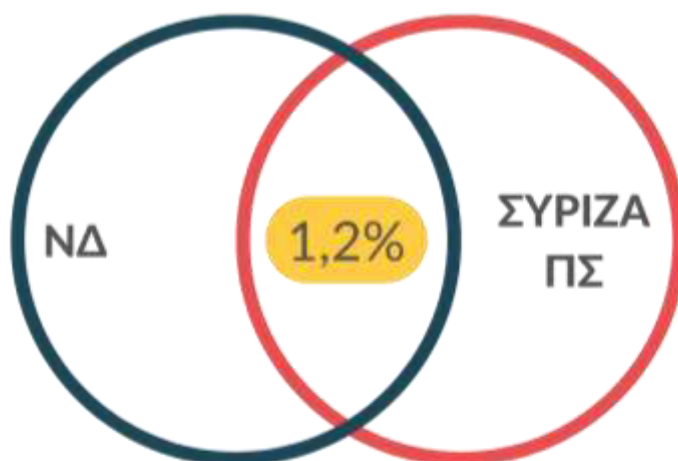
Από τη διασταύρωση των απαντήσεων για την απάντηση κάθε ερωτώμενου/ερωτώμενης προς κάθε κόμμα, προκύπτει και ο «διεκδικούμενος» εκλογικά χώρος εντός της νεολαίας από τα επιμέρους κόμματα.

Αναλυτικότερα:

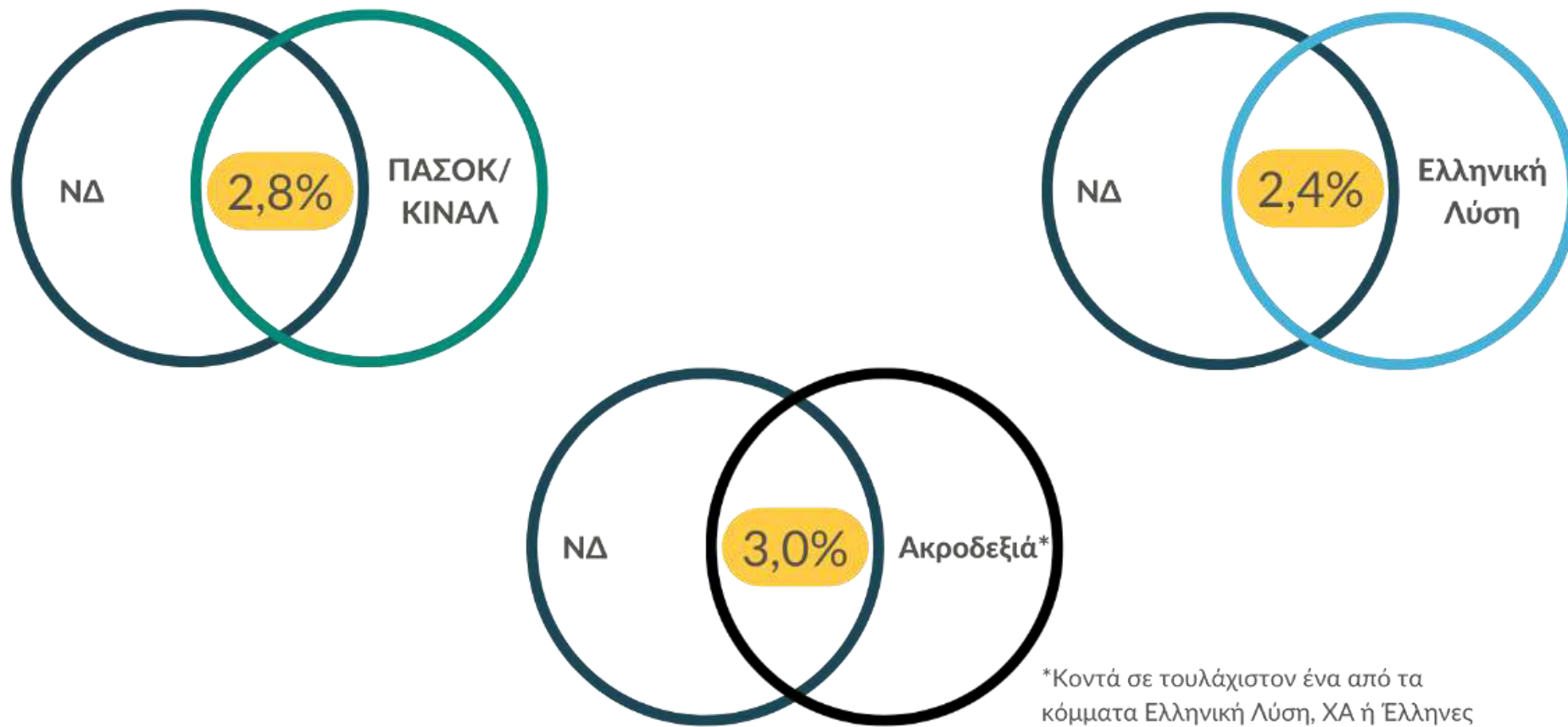
Το ποσοστό των νέων εκλογέων που αισθάνονται κοντά τόσο στην Νέα Δημοκρατία όσο και στον ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ, δηλαδή οι «ενδιάμεσοι» και «ενδιάμεσες» κατά κάποιον τρόπο του δικομματισμού, είναι συγκριτικά μικρό και ανέρχεται σε 1,2% του εκλογικού σώματος (Διάγραμμα 5).

Αντίθετα, όπως είναι αναμενόμενο, μεγαλύτερο είναι το τμήμα του νεανικού εκλογικού σώματος που διεκδικείται από περισσότερα του ενός συγγενικά ή όμορα κόμματα, ένα φαινόμενο εντονότερο στα αριστερά και λιγότερο έντονο στα δεξιά του πολιτικού φάσματος (Διαγράμματα 6 & 7). Τέλος, ανησυχητικός είναι ο συνολικός χώρος που καλύπτεται από την με την ευρεία έννοια Ακροδεξιά ή πέραν της ΝΔ Δεξιάς, μία τάση που αποτυπώνεται και σε άλλα σημεία της έρευνας (Διάγραμμα 8).

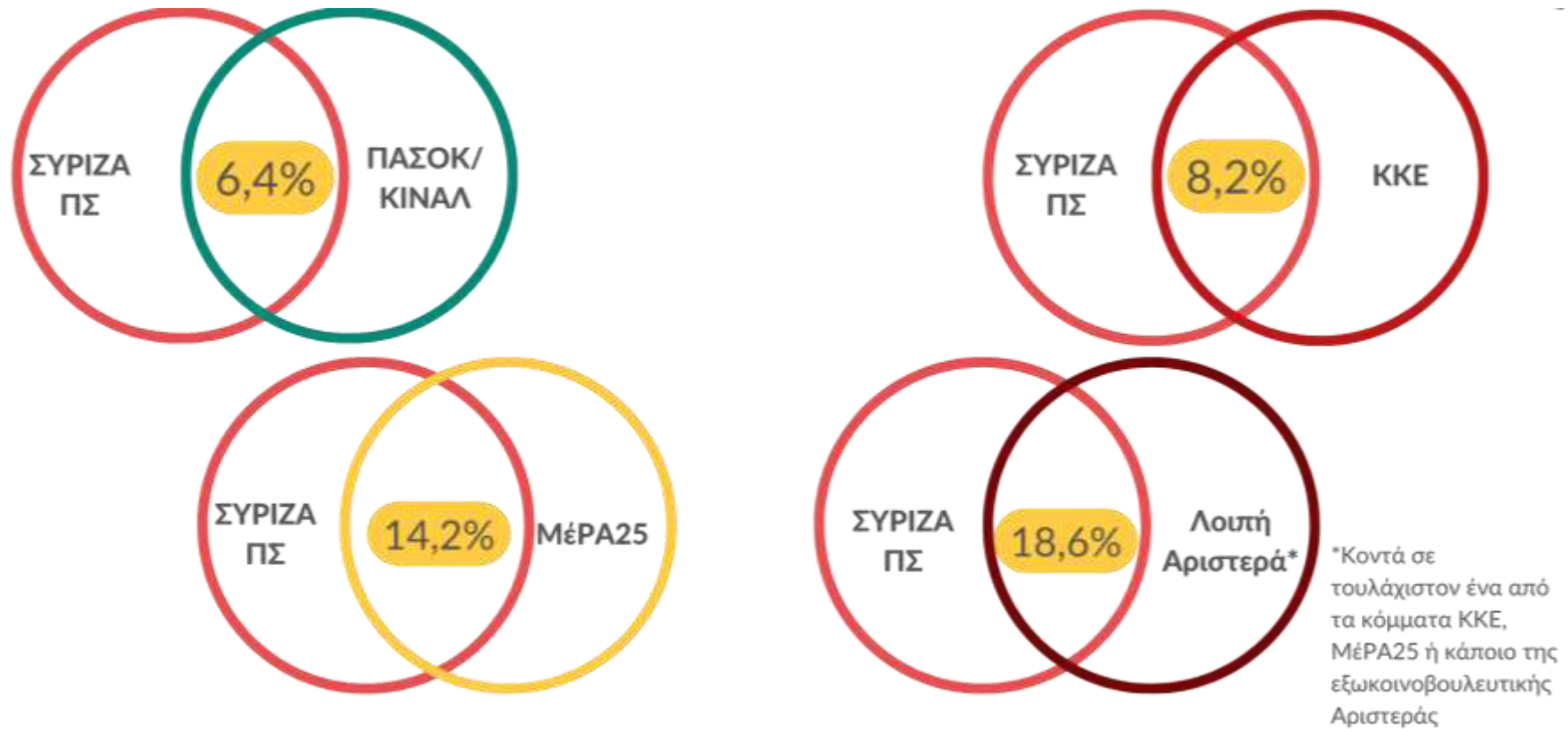
Διάγραμμα 5 | Διεκδικούμενο τμήμα του νεανικού εκλογικού σώματος (ΝΔ-ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ)

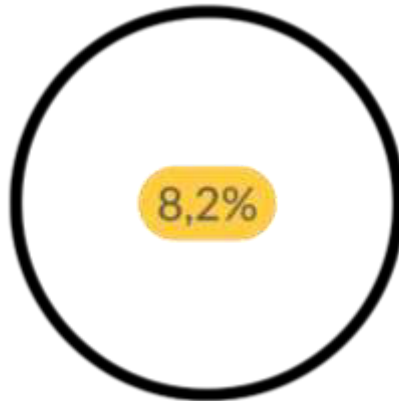
Διάγραμμα 6 | Διεκδικούμενο τμήμα του νεανικού εκλογικού σώματος (ΝΔ & όμορα κόμματα)

Διάγραμμα 7 | Διεκδικούμενο τμήμα του νεανικού εκλογικού σώματος (ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ & όμοροι χώροι)

Διάγραμμα 8 | Ο ακροδεξιός χώρος - Τμήμα του νεανικού εκλογικού σώματος που τοποθετείται κοντά σε τουλάχιστον ένα από τα κόμματα της ακροδεξιάς ή της πέραν της ΝΔ δεξιάς (Ελληνική Λύση, ΧΑ, Έλληνες)

Όπως προαναφέρθηκε, το ποσοστό των νέων που δηλώνουν κοντά ή πολύ κοντά σε κάθε πολιτικό κόμμα είναι ένας καταρχήν δείκτης της δυνητικής εκλογικής επιρροής του αντίστοιχου κόμματος, ωστόσο οι τελικές εκλογικές επιλογές καθορίζονται από σειρά παραγόντων, με την προοπτική της διακυβέρνησης να φαίνεται ένας από τους καθοριστικούς ακόμα και για τη νέα γενιά.

Όπως προκύπτει από τη διασταύρωση των απαντήσεων που αφορούν την εγγύτητα προς κάθε κόμμα με αυτές που αφορούν την πρόθεση ψήφου στις επόμενες εκλογές, το φαινόμενο της υπαρξής ενός εκτεταμένου τμήματος του νεανικού εκλογικού σώματος, το οποίο διεκδικούν ταυτόχρονα περισσότερα του ενός κόμματα της ευρύτερης Αριστεράς (από το ΠΑΣΟΚ έως και τα κόμματα της εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς), όταν οι νέοι και οι νέες βρίσκονται αντιμέτωποι/ες με το δίλημμα της ψήφου τείνουν να συσπειρώνονται σε πολύ μεγάλο βαθμό στο κόμμα που έχει περισσότερες πιθανότητες να διεκδικήσει τη διακυβέρνηση, δηλαδή τον ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ (Πίνακας 5).

Έτσι, ο ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ «απορροφά» ως πρόθεση ψήφου όχι μόνο το 80,1%

όσων δηλώνουν ότι βρίσκονται «κοντά» ή «πολύ κοντά» στο συγκεκριμένο κόμμα, αλλά επίσης το 48,6% όσων δήλωσαν «πολύ κοντά» ή «κοντά» στο ΜέΡΑ25, 41,0% στο ΚΚΕ, 40,8% στα κόμματα της εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς και 30,1%, στο ΠΑΣΟΚ/ΚΙΝΑΛ.

Αντίστροφα, το ΠΑΣΟΚ/ΚΙΝΑΛ «απορροφά» τελικά ως πρόθεση ψήφου μόνο το 43,8% όσων δηλώνουν «κοντά» ή «πολύ κοντά του», το ΚΚΕ το 33,7%, το ΜέΡΑ25 το 27,0% και τα δύο από τα κόμματα της εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς που καταγράφηκαν αθροιστικά στην πρόθεση ψήφου καταφέρνουν να συγκρατήσουν μόνο το 7,0% όσων δήλωσαν «κοντά» ή «πολύ κοντά» σε αυτή.

Τέλος, τις μεγαλύτερες απώλειες καταρχήν «συμπαθούντων» προς την αδιευκρίνιστη ψήφο (εκλογέων δηλαδή που ενώ δηλώνουν «κοντά» ή «πολύ κοντά» σε κάποιο κόμμα τελικά δηλώνουν αναποφάσιστοι/ες στην πρόθεση ψήφου) έχει από τα κόμματα της ευρύτερης Αριστεράς το ΜέΡΑ25 (11,7%), η εξωκοινοβουλευτική Αριστερά (11,3%) και ακολουθούν ο ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ (8,3%), το ΚΚΕ (7,2%) και το ΠΑΣΟΚ/ΚΙΝΑΛ (6,8%).

Πίνακας 5 | Πώς μεταφράζεται η κομματική εγγύτητα σε ψήφο των "διεκδικούμενων" από την ευρύτερη Αριστερά νέων;

	Ποιο κόμμα θα ψηφίσετε στις επερχόμενες βουλευτικές εκλογές;													Σύνολο
	ΝΔ	ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ	ΠΑΣΟΚ/ ΚΙΝΑΛ	ΚΚΕ	Ελληνική Λύση	ΜέΡΑ25	Έλληνες (Κασιδιάρης)	Πλεύση Ελευθερίας	Εθνική Δημιουργία (Τζήμερος - Κρανιδιώτης)	ΑΝΤΑΡΣΥΑ	Άλλο	Άκυρο/ Λευκό	Δεν έχω αποφασίσει/ ΔΑ	
Κοντά στον ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ	0,0%	80,1%	2,6%	2,6%	0,0%	6,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	8,3%	100,0%
Κοντά στο ΠΑΣΟΚ/ ΚΙΝΑΛ	16,4%	30,1%	43,8%	0,0%	0,0%	1,4%	0,0%	1,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	6,8%	100,0%
Κοντά στο ΚΚΕ	0,0%	41,0%	4,8%	33,7%	0,0%	7,2%	1,2%	0,0%	0,0%	3,6%	1,2%	0,0%	7,2%	100,0%
Κοντά στο ΜέΡΑ25	0,0%	48,6%	1,8%	4,5%	0,0%	27,0%	0,0%	0,9%	0,0%	1,8%	3,6%	0,0%	11,7%	100,0%
Κοντά στην εξωκοινοβουλευτική Αριστερά	2,8%	40,8%	1,4%	8,5%	0,0%	21,1%	1,4%	1,4%	0,0%	5,6%	5,6%	0,0%	11,3%	100,0%

Κεφάλαιο Γ | Ψηφίζουν, και τι;

Συμμετοχή σε εκλογές και ψήφος

Το πρώτο στοιχείο που αξίζει να υπογραμμίσει κανείς σε σχέση με την εκλογική συμπεριφορά των νέων με βάση τα ευρήματα της έρευνάς μας είναι η υψηλή εκλογική τους κινητοποίηση. Γνωρίζουμε ασφαλώς από τα στοιχεία των exit polls ότι η αποχή των νεότερων ηλικιών είναι συγκριτικά ελαφρώς υψηλότερη από εκείνη των μεγαλύτερων. Ωστόσο, με γνωστές τις πιθανές αποκλίσεις του δείγματός μας^v, είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι η μεγάλη πλειοψηφία δηλώνει ότι ψήφισε στις προηγούμενες εκλογές (Διάγραμμα 9), ενώ και οι λίγοι/ες που απείχαν δηλώνουν αντικειμενικούς λόγους γι' αυτό. Ακόμη δε σημαντικότερο είναι το γεγονός ότι ένα μεγαλύτερο ακόμα ποσοστό δηλώνει ότι προτίθεται να συμμετάσχει στις επικείμενες εκλογές (Διάγραμμα 10).

Η τάση αυτή επιβεβαιώνεται εξάλλου και από το υψηλό ενδιαφέρον που εκδηλώνουν οι νέοι και οι νέες για τις επικείμενες βουλευτικές εκλογές, ανεξάρτητα από την πρόθεσή τους να πάρουν μέρος σε αυτές (Διάγραμμα 11). Μάλιστα, το ενδιαφέρον αυτό είναι εντονότερο μεταξύ της νεότερης ηλικιακής υποκατηγορίας, αλλά και των ανδρών (Πίνακες 6 & 7).

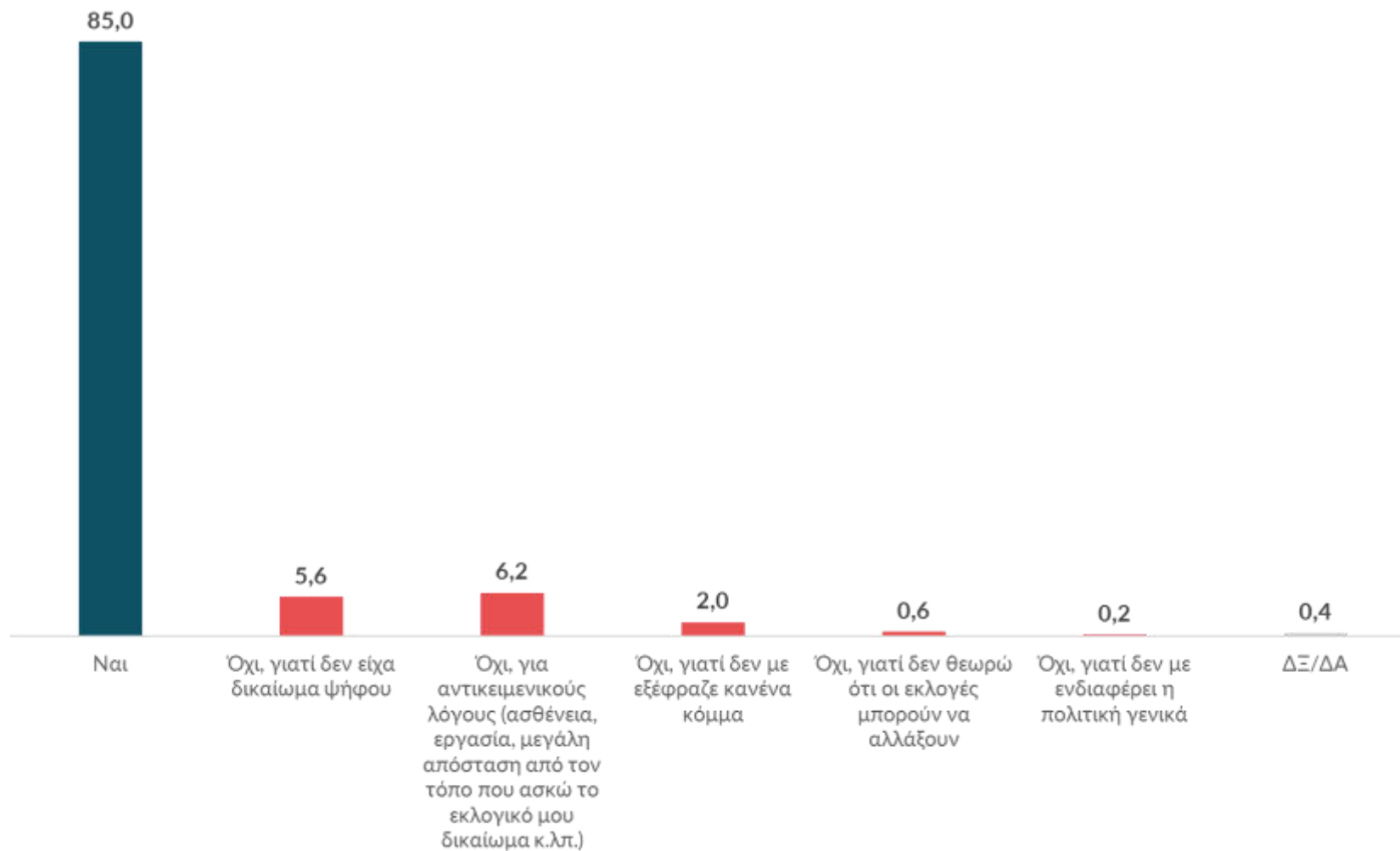
Σε ό,τι αφορά την εκλογική συμπεριφορά με τη στενότερη έννοια, όπως προκύπτει από τα ευρήματα της έρευνάς μας -τα οποία σε μεγάλο βαθμό συμβαδίζουν με αυτά των πολύ

αντιπροσωπευτικότερων ερευνών της μέρας της ψηφοφορίας (exit polls)- μεταξύ των νέων σε ηλικία ψηφοφόρων το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης προηγούνταν το 2019 (Διάγραμμα 12) και αυτό δείχνει να επιβεβαιώνεται και στην πρόθεση ψήφου που καταγράφεται στην έρευνά μας, και μάλιστα με διευρυνόμενη απόσταση από την ΝΔ σε σύγκριση με τέσσερα χρόνια πριν (Διάγραμμα 13).^{vi} Η έμφυλη και ηλικιακή διάσταση της πρόθεσης ψήφου αποτυπώνεται στους Πίνακες 8 & 9.

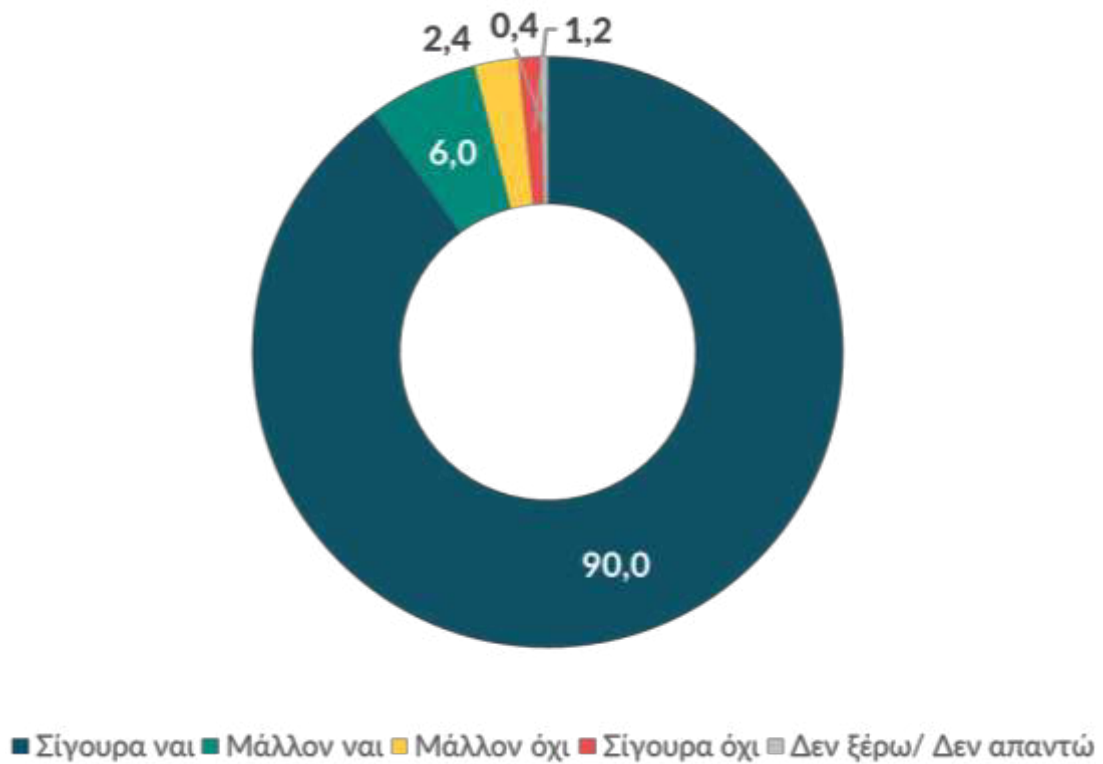
Αυτή η συγκριτικά καλύτερη επίδοση του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ μεταξύ των νεότερων εκλογέων προκύπτει χάρη και στη σαφώς μεγαλύτερη ικανότητα που φαίνεται να επιδεικνύει στο να κρατήσει κοντά του όσες και όσους τον ψήφισαν τον Ιούλιο του 2019 (συσπείρωση), όσο και στις συγκριτικά μεγαλύτερες εισροές που καταγράφει από τα άλλα κόμματα σε σχέση με τις διαρροές του προς αυτά αλλά και προς την αδιευκρίνιστη ψήφο. Αντίθετα, είναι χαρακτηριστικό το πολύ χαμηλό ποσοστό της συσπείρωσης της ΝΔ, το οποίο προσιδιάζει περισσότερο στα μικρότερα κόμματα και μάλιστα σε μια χρονική στιγμή τόσο κοντά στις επόμενες εκλογές, ενδεικτικό μιας γενικότερης κρίσης στη σχέση του κυβερνώντος κόμματος με τη νεολαία, ακόμα και με το τμήμα της που βρίσκεται κοντά σε αυτό^{vii} (Πίνακας 10).

Τέλος, ένα σημαντικό στοιχείο που προκύπτει από τις διασταυρώσεις των απαντήσεων στην έρευνά μας είναι το γεγονός ότι περισσότεροι από τους μισούς νέους και νέες που δεν απάντησαν σε σχέση με την ψήφο τους το 2019 δηλώνουν και το 2023 αναποφασιστοι/ες, που υποδεικνύει ένα είδος μοτίβου.

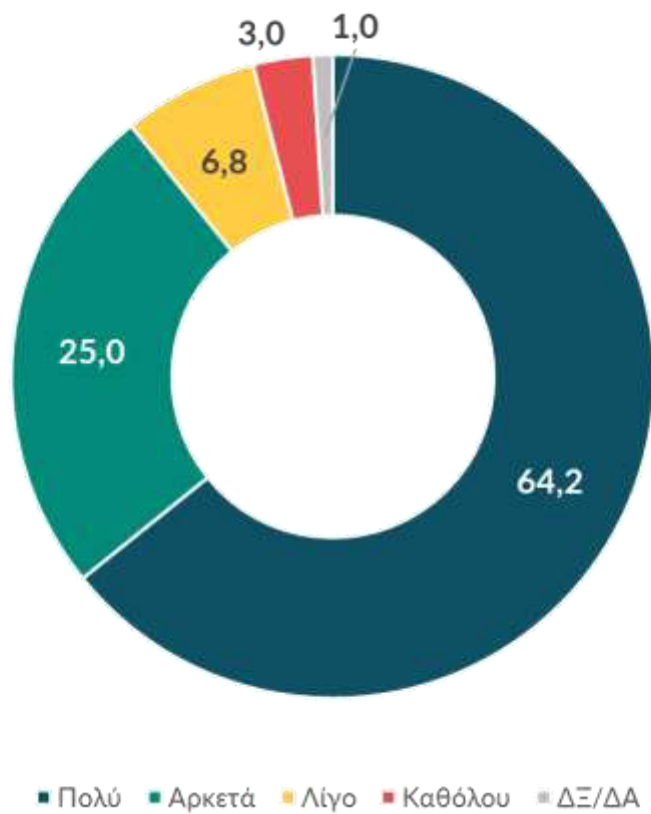
Διάγραμμα 9 | Ψηφίσατε στις τελευταίες βουλευτικές εκλογές του Ιουλίου 2019 και, αν όχι, γιατί;

Διάγραμμα 10 | Αν γινόταν εκλογές την επόμενη Κυριακή, θα ψηφίζατε;

Διάγραμμα 11 | Σε λίγο καιρό θα γίνουν βουλευτικές εκλογές. Πόσο ενδιαφέρεστε για αυτές;

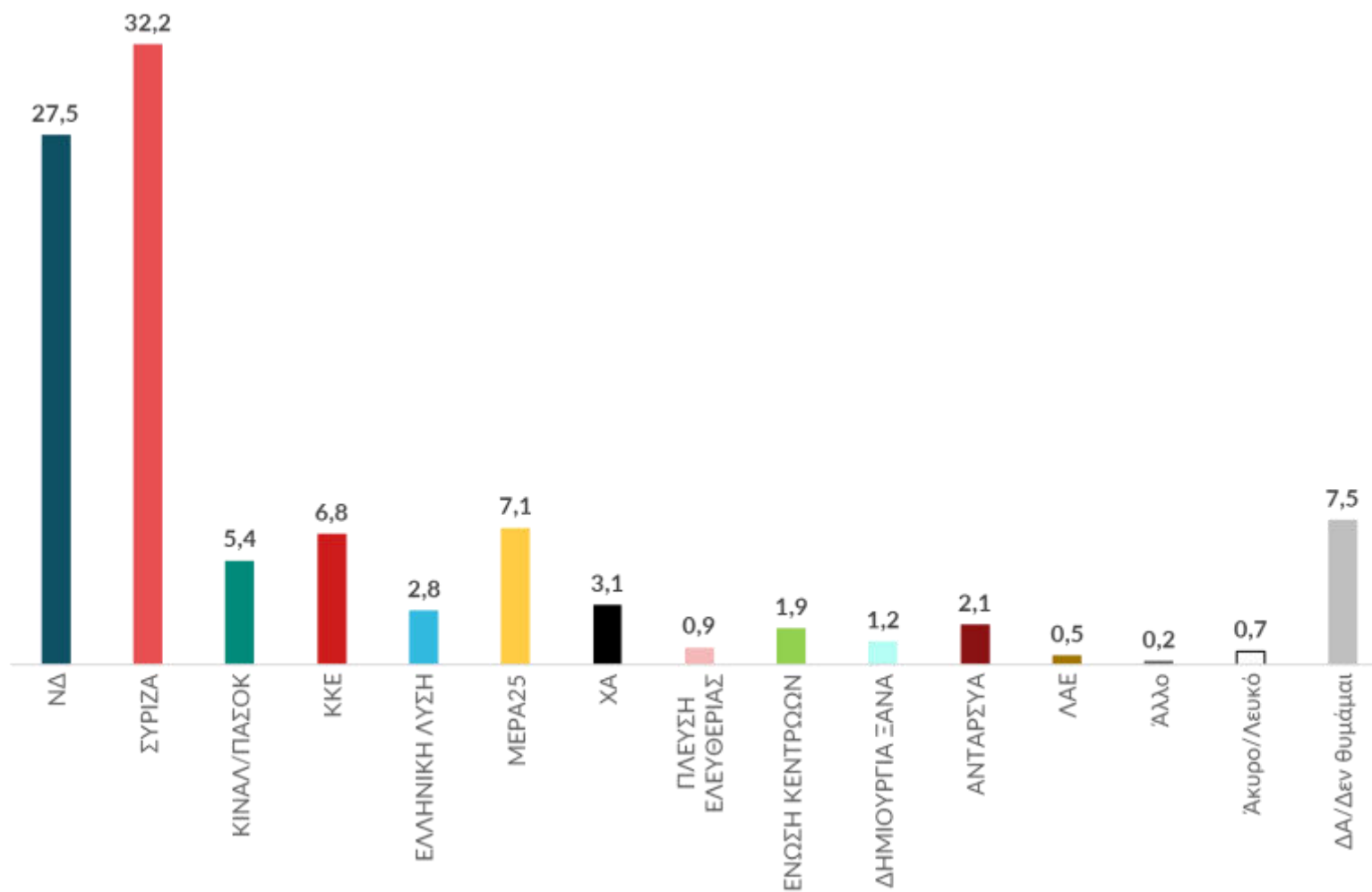
Πίνακας 6 | Ενδιαφέρον για τις επικείμενες εκλογές (ανά ηλικιακή υποκατηγορία)

Σε λίγο καιρό θα γίνουν βουλευτικές εκλογές. Ενδιαφέρεστε για αυτές; Ηλικιακές κατηγορίες			
	17-24 ετών	25-34 ετών	Σύνολο δείγματος
Ναι (Πολύ/ Αρκετά)	92,2%	88,2%	89,2%
Όχι (Λίγο/ Καθόλου)	7,0%	10,8%	9,8%
ΔΞ/ΔΑ	0,8%	1,1%	1,0%

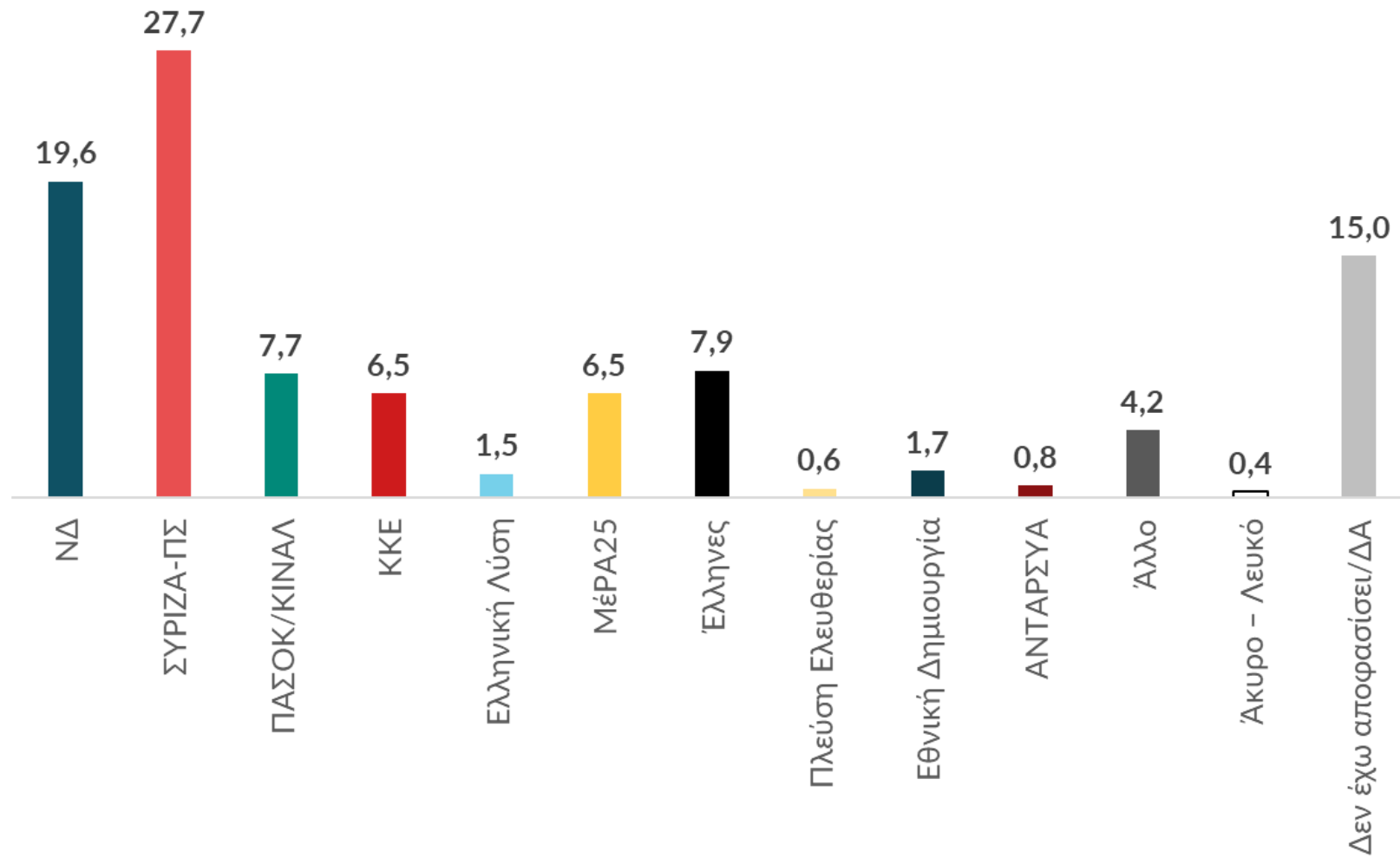
Πίνακας 7 | Ενδιαφέρον για τις επικείμενες εκλογές (ανά φύλο)

Σε λίγο καιρό θα γίνουν βουλευτικές εκλογές. Ενδιαφέρεστε για αυτές; Φύλο					
	Άνδρας	Γυναίκα	Άλλο/Δεν αποδέχομαι τη διάκριση	ΔΑ	Σύνολο δείγματος
Ναι (Πολύ/ Αρκετά)	94,9%	80,2%	100,0%	100,0%	89,2%
Όχι (Λίγο/ Καθόλου)	4,0%	18,8%	0,0%	0,0%	9,8%
ΔΞ/ΔΑ	1,0%	1,0%	0,0%	0,0%	1,0%

Διάγραμμα 12 | Ποιο κόμμα ψηφίσατε στις τελευταίες βουλευτικές εκλογές του Ιουλίου 2019;

Διάγραμμα 13 | Ποιο κόμμα θα ψηφίσετε στις επερχόμενες βουλευτικές εκλογές;

Πίνακας 8 | Πρόθεση ψήφου (ανά ηλικιακή υποκατηγορία)

Και ποιο κόμμα θα ψηφίσετε στις επερχόμενες βουλευτικές εκλογές; Ηλικιακές κατηγορίες			
	17-24 ετών	25-34 ετών	Σύνολο δείγματος
ΝΔ	22,5%	18,6%	19,6%
ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ	24,2%	28,9%	27,7%
ΠΑΣΟΚ/ΚΙΝΑΛ	6,7%	8,1%	7,7%
ΚΚΕ	7,5%	6,1%	6,5%
Ελληνική Λύση	0,8%	1,7%	1,5%
ΜΕΡΑ25	8,3%	5,8%	6,5%
Έλληνες (Κασιδιάρης)	8,3%	7,8%	7,9%
Πλεύση Ελευθερίας	0,0%	0,8%	0,6%
Εθνική Δημιουργία (Τζήμερος - Κρανιδιώτης)	2,5%	1,4%	1,7%
ΑΝΤΑΡΣΥΑ	0,0%	1,1%	0,8%
Άλλο	5,0%	3,9%	4,2%
Άκυρο/Λευκό	0,0%	0,6%	0,4%
Δεν έχω αποφασίσει/ΔΑ	14,2%	15,3%	15,0%

Πίνακας 9 | Πρόθεση ψήφου (ανά φύλο)

Και ποιο κόμμα θα ψηφίσετε στις επερχόμενες βουλευτικές εκλογές; Φύλο					
	Άνδρας	Γυναίκα	Άλλο/Δεν αποδέχομαι τη διάκριση	ΔΑ	Σύνολο δείγματος
ΝΔ	21,8%	16,7%	0,0%	0,0%	19,6%
ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ	27,0%	29,0%	25,0%	0,0%	27,7%
ΠΑΣΟΚ/ΚΙΝΑΛ	7,3%	8,6%	0,0%	0,0%	7,7%
ΚΚΕ	6,6%	5,9%	25,0%	0,0%	6,5%
Ελληνική Λύση	1,7%	0,5%	25,0%	0,0%	1,5%
ΜΕΡΑ25	5,5%	8,1%	0,0%	0,0%	6,5%
Έλληνες (Κασιδιάρης)	10,0%	4,8%	0,0%	0,0%	7,9%
Πλεύση Ελευθερίας	0,0%	1,6%	0,0%	0,0%	0,6%
Εθνική Δημιουργία (Τζήμερος - Κρανιδιώτης)	2,1%	1,1%	0,0%	0,0%	1,7%
ΑΝΤΑΡΣΥΑ	1,0%	0,5%	0,0%	0,0%	0,8%
Άλλο	5,2%	2,2%	0,0%	100,0%	4,2%
Άκυρο/Λευκό	0,3%	0,5%	0,0%	0,0%	0,4%
Δεν έχω αποφασίσει/ΔΑ	11,4%	20,4%	25,0%	0,0%	15,0%

Πίνακας 10 | Συσπειρώσεις και μετακινήσεις της νεανικής εκλογικής βάσης των κομμάτων (2019-2023)

Συσπειρώσεις & μετακινήσεις (2019/2023)		Και ποιο κόμμα θα ψηφίσετε στις επερχόμενες βουλευτικές εκλογές:													Σύνολο
		ΝΔ	ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ	ΠΑΣΟΚ/ ΚΙΝΑΛ	ΚΚΕ	Ελληνική Λύση	ΜΕΡΑ25	Έλληνες (Κασιδιάρης)	Πλειύση Ελευθερίας	Εθνική Δημιουργία (Τζήμερος - Κρανιδιώτης)	ΑΝΤΑΡΣΥΑ	Άλλο	Άκυρο/ Λευκό	Δεν έχω αποφασίσει/ ΔΑ	
Και ποιο κόμμα ψηφίσατε:	ΝΔ	58,6%	6,9%	6,0%	0,9%	2,6%	0,9%	6,0%	0,0%	2,6%	0,0%	2,6%	0,0%	12,9%	100,0%
	ΣΥΡΙΖΑ	5,9%	70,4%	3,0%	3,0%	0,0%	6,7%	0,7%	0,0%	0,0%	0,7%	1,5%	0,0%	8,1%	100,0%
	ΚΙΝΑΛ/ΠΑΣΟΚ	4,3%	17,4%	65,2%	0,0%	0,0%	0,0%	4,3%	4,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	4,3%	100,0%
	ΚΚΕ	0,0%	20,7%	3,4%	58,6%	0,0%	6,9%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	3,4%	0,0%	6,9%	100,0%
	Ελληνική Λύση	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	9,1%	0,0%	27,3%	0,0%	18,2%	0,0%	27,3%	0,0%	18,2%	100,0%
	ΜΕΡΑ25	3,4%	27,6%	3,4%	0,0%	0,0%	41,4%	0,0%	3,4%	0,0%	0,0%	3,4%	0,0%	17,2%	100,0%
	ΧΑ	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	76,9%**	0,0%	0,0%	0,0%	15,4%	0,0%	7,7%	100,0%
	Πλειύση Ελευθερίας	0,0%	25,0%	25,0%	0,0%	0,0%	0,0%	25,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	25,0%	100,0%
	Ένωση Κεντρώων	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	28,6%	0,0%	0,0%	0,0%	28,6%	0,0%	42,9%	100,0%
	Δημιουργία Ξανά	60,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	20,0%	0,0%	20,0%**	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
	ΑΝΤΑΡΣΥΑ	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	20,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	60,0%	0,0%	20,0%	100,0%
	ΛΑΕ	0,0%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
	Άλλο	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%
	Άκυρο/Λευκό	0,0%	0,0%	0,0%	33,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	66,7%	100,0%
ΔΑ/Δεν θυμάμαι	6,3%	3,1%	9,4%	0,0%	0,0%	3,1%	9,4%	3,1%	0,0%	0,0%	6,3%	3,1%	56,3%	100,0%	

*Τα ποσοστά που αφορούν τα μικρότερα κόμματα είναι ενδεικτικά, λόγω του μικρού απόλυτου αριθμού ψηφοφόρων τους στο δείγμα μας.

**Η συσπείρωση μεταξύ ΧΑ/Κόμματος Έλληνες και Δημιουργία Ξανά/Εθνική Δημιουργία τίθεται ενδεικτικά, καθώς δεν πρόκειται για κατά κυριολεξία τα ίδια κόμματα.

Κεφάλαιο Δ | Πόσο μοιάζουν και πόσο διαφέρουν μεταξύ τους;

Επιμέρους εκλογικές βάσεις και χαρακτηριστικά τους

Καθώς τίθεται συχνά το ερώτημα αν η νεολαία ως κοινωνική κατηγορία έχει κάποια χαρακτηριστικά που είναι επαρκώς κοινά ώστε να την ομογενοποιούν εσωτερικά και θέλοντας να δούμε σε μεγαλύτερο βάθος την νέα γενιά στη χώρα μας, επιχειρήσαμε μια σύγκριση των εκλογικών ακροατηρίων της ΝΔ και του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ αντίστοιχα στις νεανικές ηλικίες.

Συγκεκριμένα, παρακάτω συγκρίνονται μερικά από τα βασικά χαρακτηριστικά όσων δήλωσαν ότι αισθάνονται «κοντά» ή «πολύ κοντά» στην ΝΔ και στον ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ αντίστοιχα, ώστε να εντοπιστούν ομοιότητες και διαφορές.

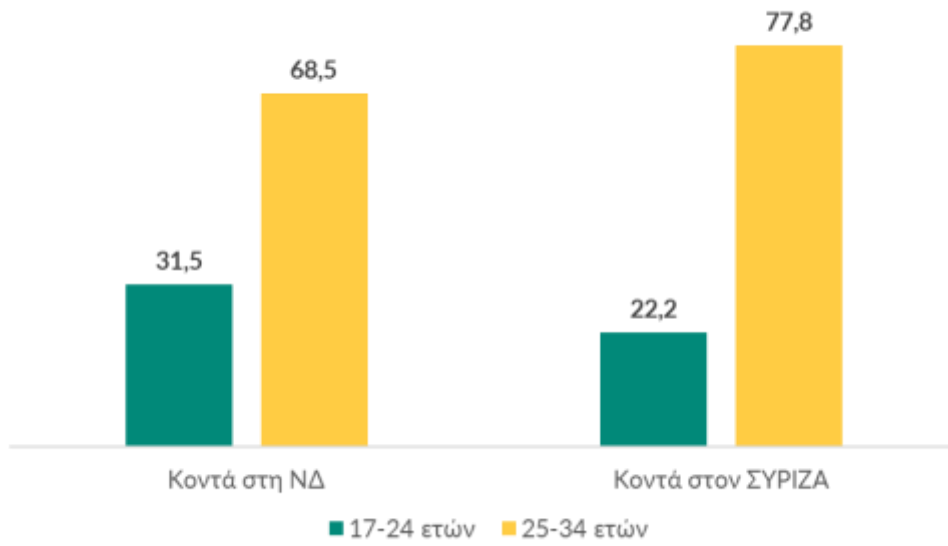
Η επιλογή των δύο αυτών επιμέρους εκλογικών ακροατηρίων έγινε για δύο λόγους: Πολιτικά, η ΝΔ και ο ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ εκφράζουν τις δύο κυρίαρχες

εναλλακτικές για τη διακυβέρνηση της χώρας, και μάλιστα σε συνθήκες πολιτικής πόλωσης, σε αντίθεση με προηγούμενες ιστορικές περιόδους συγκλίνοντος δικομματισμού, επομένως είναι εύλογο να υποθέτει κανείς -και θα δούμε παρακάτω σε τι βαθμό αυτό επιβεβαιώνεται- ότι οι εκλογείς και υποστηρικτές τους θα έχουν επίσης αρκετές διαφορές μεταξύ τους. Στατιστικά, οι δύο συγκεκριμένες υποκατηγορίες εντός του δείγματός μας είναι επαρκώς μεγάλες σε απόλυτο αριθμό ($N_{\text{ΝΔ}}=108$ και $N_{\text{ΣΥΡΙΖΑ}}=158$), ώστε να επιτρέπουν περαιτέρω στατιστικές αναλύσεις.

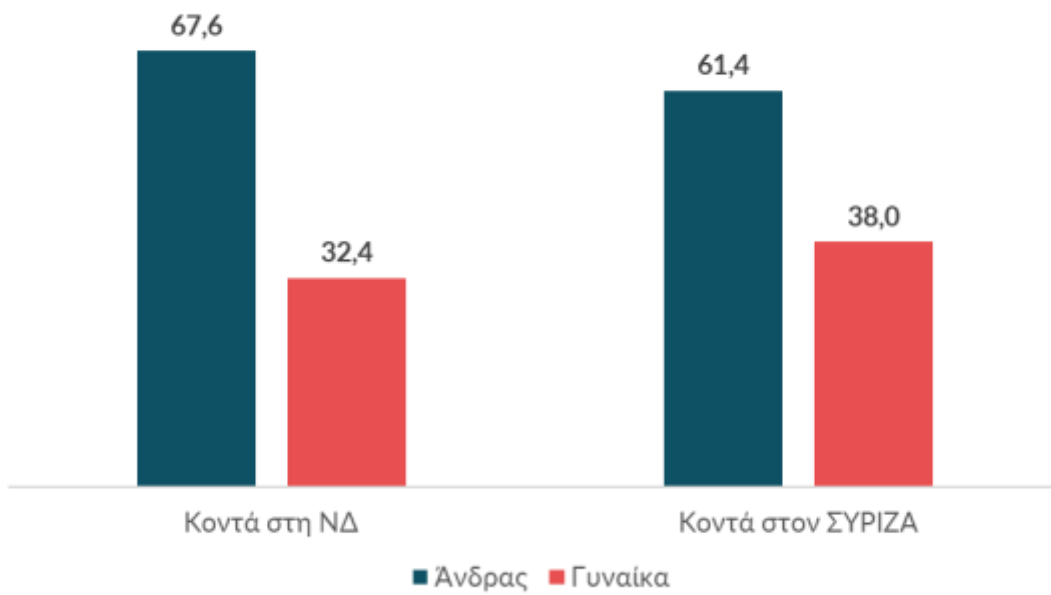
Κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά

Σε ό,τι αφορά τα **κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά** η ΝΔ είναι -συγκριτικά πάντα- ισχυρότερη στη νεότερη ηλικιακή υποκατηγορία και στους άνδρες, ενώ ο ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ σε όσους/ες είναι 25-34 ετών και στις γυναίκες (Διαγράμματα 14 & 15). Επίσης, η εκλογική βάση του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ αποτελείται συγκριτικά από περισσότερους εργαζόμενους/ες και άνεργους/ες (Διάγραμμα 16).

Διάγραμμα 14 | Εκλογικά ακροατήρια ΝΔ vs ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ - Ηλικίες

Διάγραμμα 15 | Εκλογικά ακροατήρια ΝΔ vs ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ - Φύλο

Διάγραμμα 16 | Εκλογικά ακροατήρια ΝΔ vs ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ - Θέση στην αγορά εργασίας

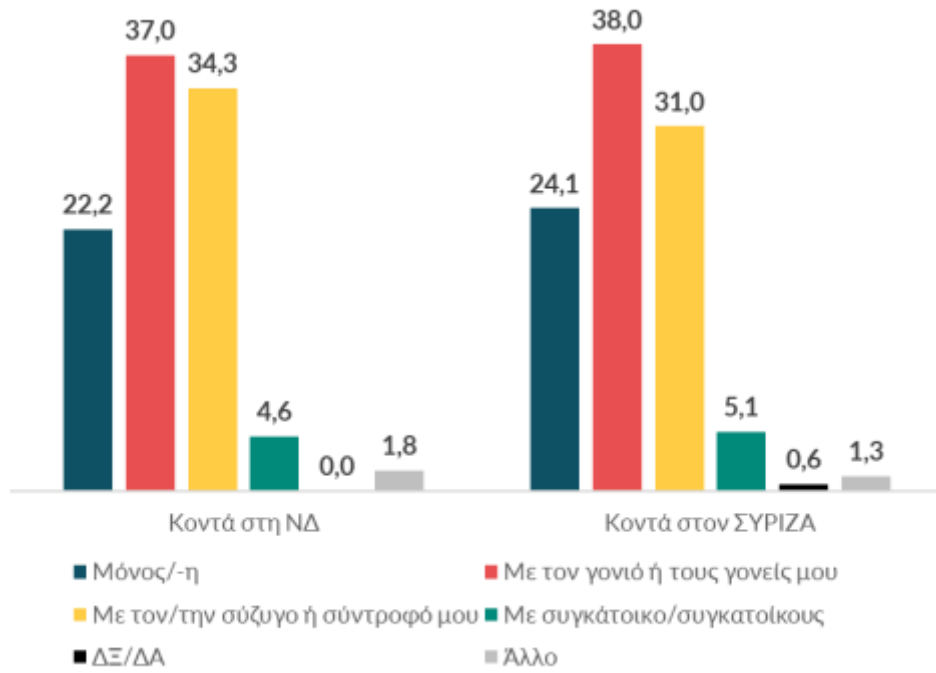

Συνθήκες ζωής

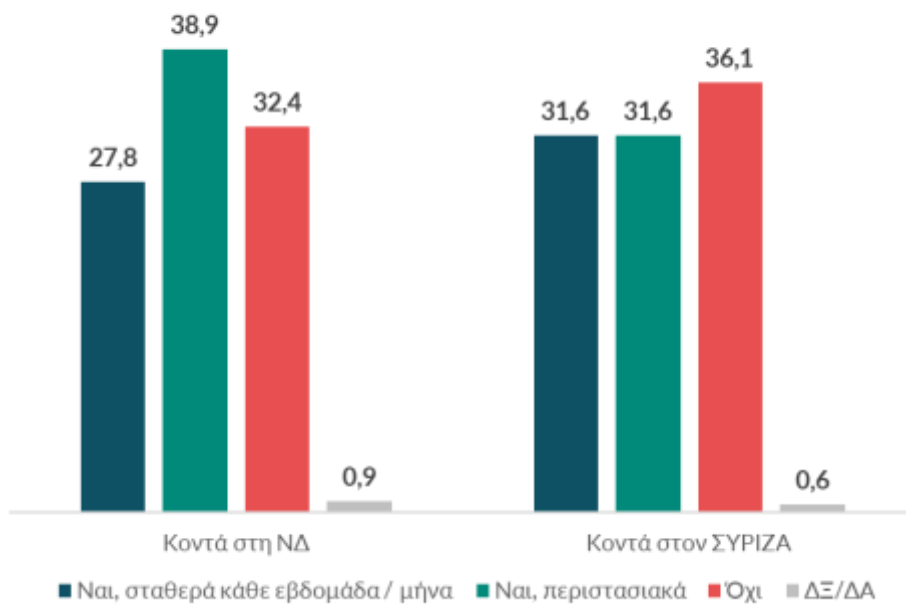
Σε ό,τι αφορά στις **συνθήκες τις ζωής τους** οι ομοιότητες φαίνονται να είναι κατ' αρχήν περισσότερες. Τόσο οι νέοι και οι νέες που βρίσκονται κοντά στη ΝΔ όσο και εκείνοι/ες που βρίσκονται

κοντά στον ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ μένουν σε σημαντικό ποσοστό με τους γονείς τους (Διάγραμμα 17) και λαμβάνουν μόνιμα ή περιστασιακά οικονομική βοήθεια από αυτούς, αν και ελαφρώς λιγότεροι/ες μεταξύ των υποστηρικτών του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ (Διάγραμμα 18).

Διάγραμμα 17 | Εκλογικά ακροατήρια ΝΔ vs ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ - Σύνθεση νοικοκυριού (μένουν μόνοι, με γονείς, σύζυγο/σύντροφο ή συγγάτοικο/ους;)

Διάγραμμα 18 | Εκλογικά ακροατήρια ΝΔ vs ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ - Οικονομική βοήθεια από γονείς/παππούδες

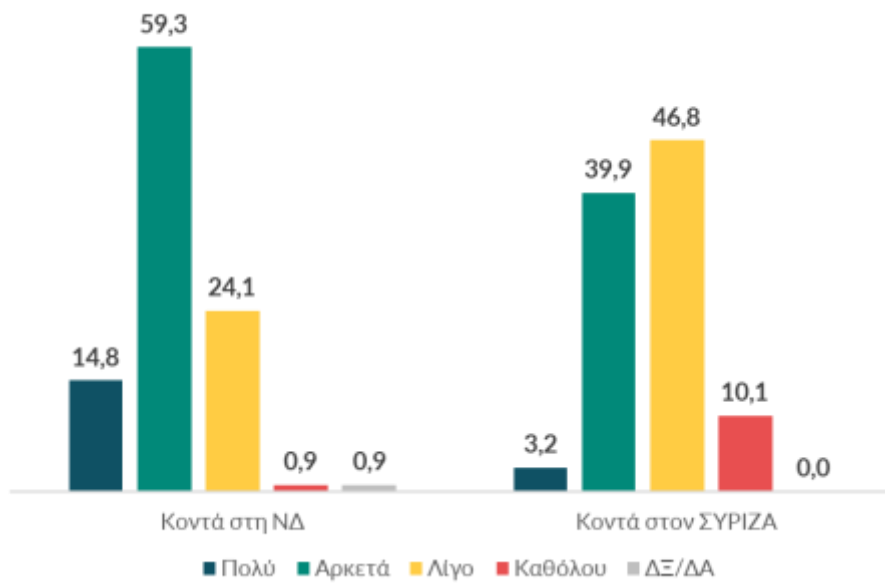

Ωστόσο, κάπου εδώ μάλλον εξαντλούνται και οι ομοιότητες ως προς τις συνθήκες της ζωής των δύο διακριτών αυτών κατηγοριών.

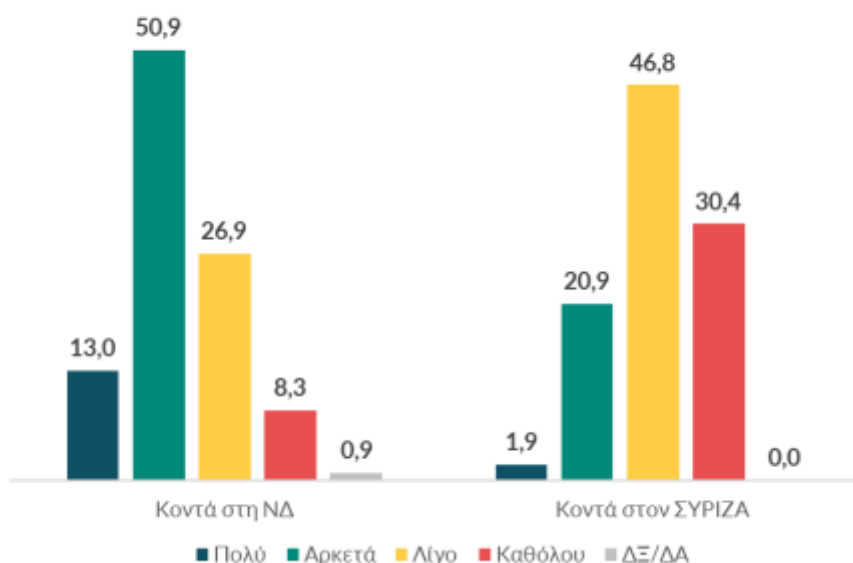
Πιο συγκεκριμένα, η εκλογική βάση της ΝΔ αποτελείται από νέες και νέους

πολύ πιο **ικανοποιημένες/ους συγκριτικά από τη ζωή τους** και πολύ πιο **σίγουρες/ους για το μέλλον τους** σε σύγκριση με τους συνομήλικους και τις συνομήλικές τους που βρίσκονται πιο κοντά στον ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ (Διαγράμματα 19 & 20).

Διάγραμμα 19 | Εκλογικά ακροατήρια ΝΔ vs ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ - Πόσο ικανοποιημένοι/ες είναι από τη ζωή τους

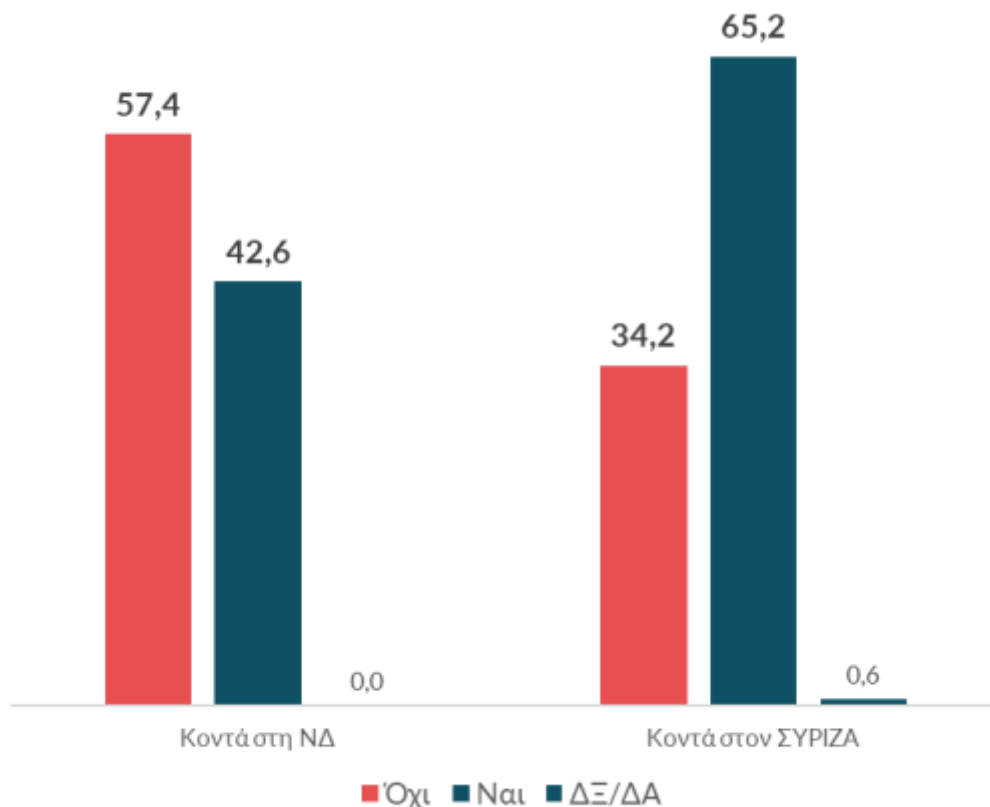
Διάγραμμα 20 | Εκλογικά ακροατήρια ΝΔ vs ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ - Πόσο σίγουροι/ες αισθάνονται για το προσωπικό τους μέλλον

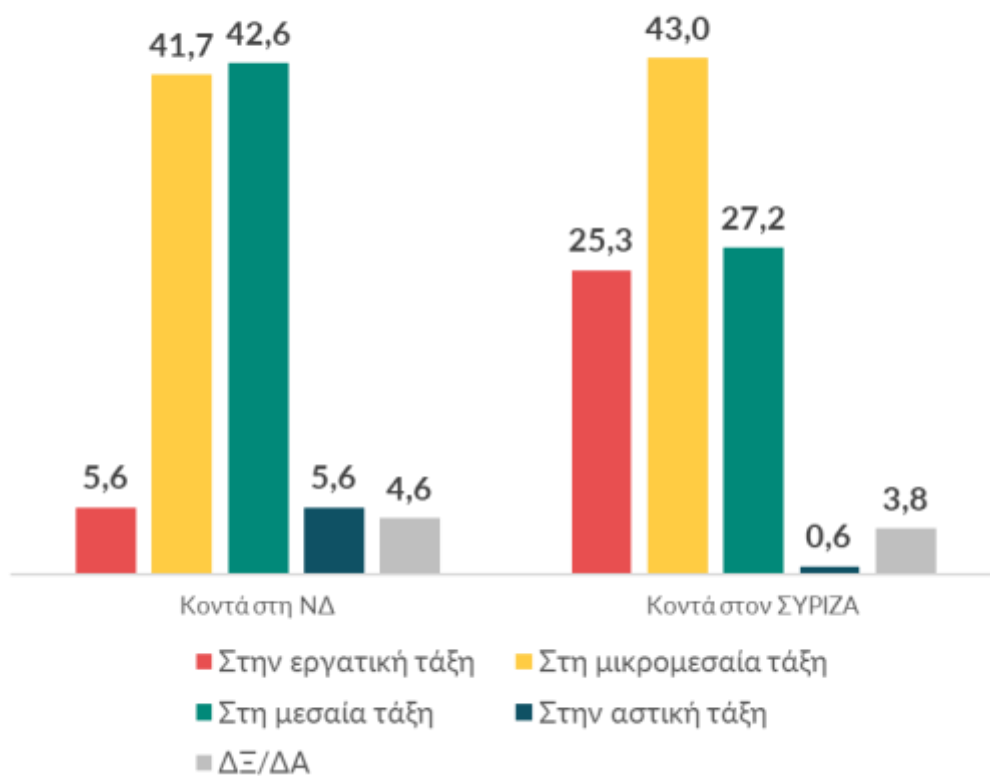
Επίσης, εντυπωσιακές είναι οι διαφορές που παρατηρούνται στην **αντικειμενική οικονομική τους κατάσταση**, με τους νέους και τις νέες που βρίσκονται κοντά στη ΝΔ να αντιμετωπίζουν σε αισθητά μικρότερο ποσοστό οικονομικές δυσκολίες, σε σύγκριση προς εκείνες/ους που βρίσκονται κοντά στον ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ (Διάγραμμα 21), όσο και με τον **υποκειμενικό ταξικό τους αυτοπροσδιορισμό**, με τους υποστηρικτές του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ να αυτοτοποθετούνται αισθητά περισσότερο στην εργατική και στην μικρομεσαία τάξη και αυτούς της ΝΔ στην μικρομεσαία, μεσαία αλλά και αστική τάξη (Διάγραμμα 22). Πρόκειται για ένα στοιχείο που επιβεβαιώνει την έντονη ταξική διάσταση της ψήφου και εντός της νεολαίας.

Επίσης, οι διαφορετικές υλικές συνθήκες που αντιμετωπίζουν εξηγούν επίσης και τις διαφορές που καταγράφονται σε σχέση με τα **ζητήματα που τους προκαλούν τη μεγαλύτερη ανησυχία για το μέλλον**. Ειδικότερα, οι νέοι και οι νέες που βρίσκονται κοντά στον ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ εκφράζουν σε πολύ μεγαλύτερα και ενίοτε συντριπτικά ποσοστά υλιστικές ανησυχίες σχετικά με τα θεμελιώδη της επιβίωσης (μισθοί, συνθήκες εργασίας, έλλειψη στέγης και ακριβά ενοίκια). Αντίθετα, οι νέοι και οι νέες που βρίσκονται κοντά στη ΝΔ, αν και ιεραρχούν επίσης υψηλά τα υλιστικά ζητήματα, δίνουν επίσης έμφαση σε θέματα ασφάλειας με την ευρεία έννοια (πόλεμος, φυσικές καταστροφές, εγκληματικότητα) (Διάγραμμα 23).

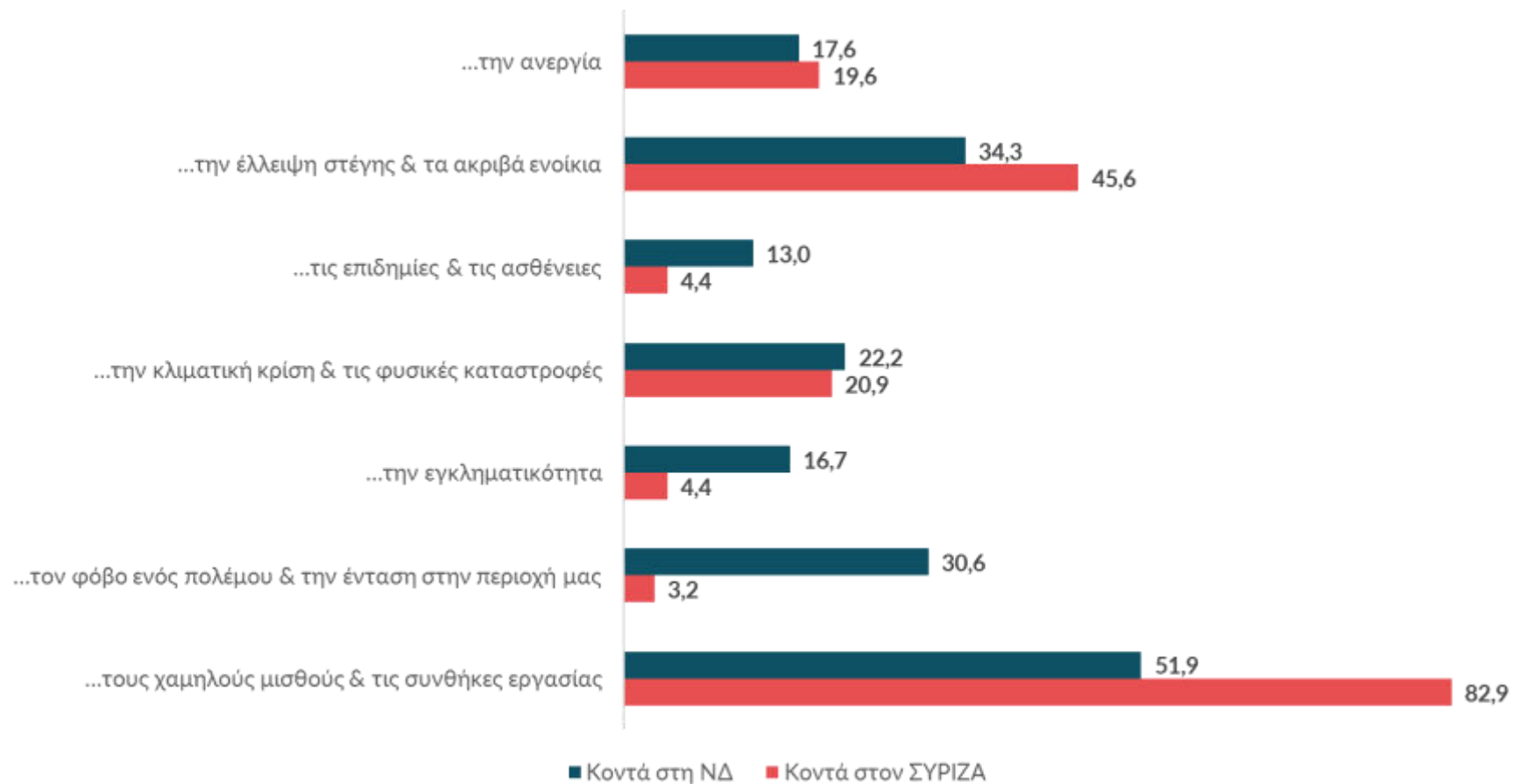
Διάγραμμα 21 | Εκλογικά ακροατήρια ΝΔ vs ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ - Αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες;

Διάγραμμα 22 | Εκλογικά ακροατήρια ΝΔ vs ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ - Υποκειμενικός ταξικός αυτοπροσδιορισμός ("Θα λέγατε ότι εσείς και το νοικοκυριό σας ανήκετε...")

Διάγραμμα 23 | Διάγραμμα 23 | Εκλογικά ακροατήρια ΝΔ vs ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ - Ποιοι παράγοντες τους προκαλούν τη μεγαλύτερη ανησυχία για το μέλλον;

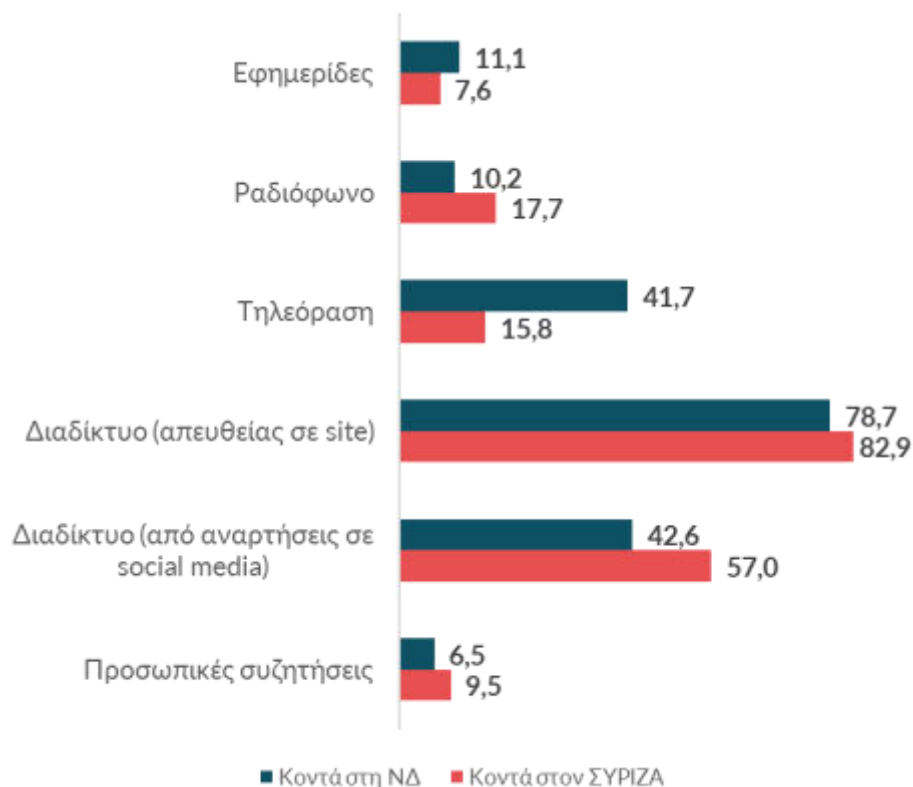
Πολιτικοποίηση: Ενημέρωση, πρότυπα, γεγονότα

Ενδιαφέρουσες είναι επίσης οι διαφορές που καταγράφονται ως προς τις συνήθειες των εκλογικών ακροατηρίων της ΝΔ και του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ αντίστοιχα σε σχέση με την **ενημέρωση**. Αν και το διαδίκτυο κυριαρχεί και στις δύο αυτές ομάδες, η στροφή των υποστηρικτών του κόμματος της αξιωματικής αντιπολίτευσης προς τα sites και ιδίως προς τα social media είναι αισθητά ισχυρότερη, ενώ η ενημέρωση μέσω της τηλεόρασης είναι σχεδόν αμελητέα ανάμεσά τους, σε αντίθεση με τους υποστηρικτές της ΝΔ (Διαγράμματα 24 & 25). Πρόκειται για μια διαφοροποίηση που ενδεχομένως έχει ισχυρή πολιτική χροιά, αφού ειδικά η τηλεοπτική ενημέρωση έχει ιδιαίτερα βρεθεί στο

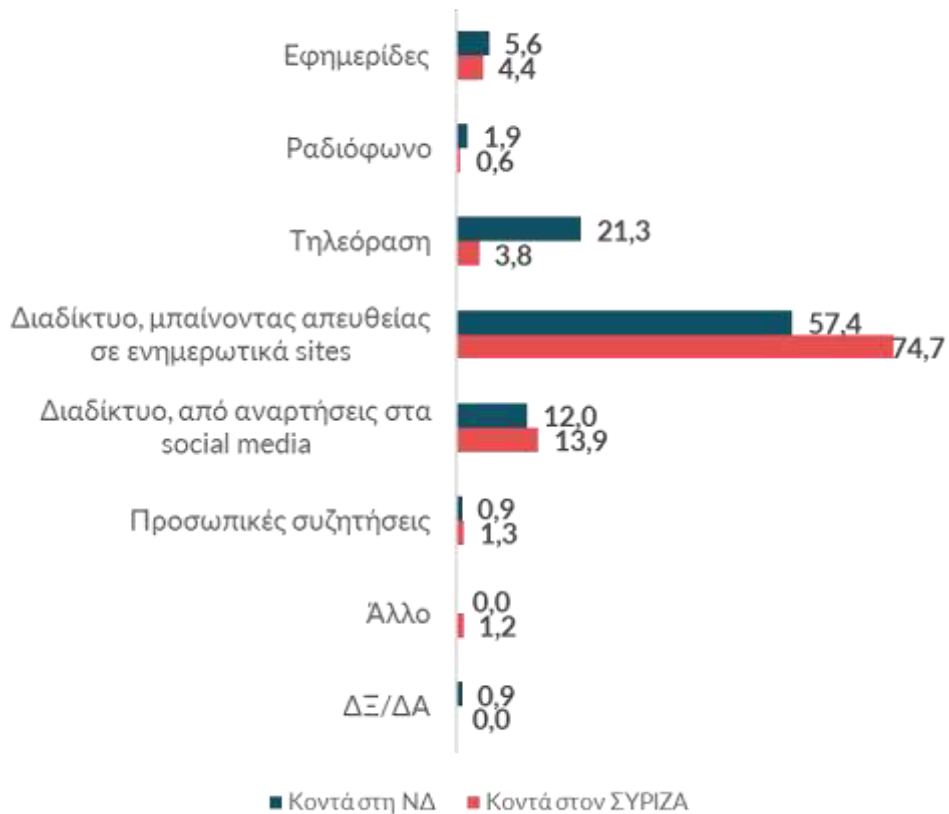
επίκεντρο των κατηγοριών για έλλειψη αντικειμενικότητας και πλουραλισμού στα ελληνικά ΜΜΕ.

Αυτή η διαφοροποίηση ως προς την εμπιστοσύνη των δύο επιμέρους εκλογικών βάσεων στα διαφορετικά Μέσα εξηγεί και το εξής φαινόμενο: Ενώ τόσο οι υποστηρικτές της ΝΔ όσο και εκείνοι/ες του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ δηλώνουν σε ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά ότι παρακολουθούν πολιτικές ομιλίες κ.λπ. (Διάγραμμα 26), όσοι/ες βρίσκονται κοντά στο κυβερνών κόμμα εμπιστεύονται γι' αυτό τις τηλεοπτικές ενημερωτικές εκπομπές, ενώ όσοι/ες βρίσκονται κοντά στο κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης καταφεύγουν συγκριτικά περισσότερο στο κανάλι της Βουλής, αλλά και στα social media του κόμματος και των στελεχών του (Διάγραμμα 27).

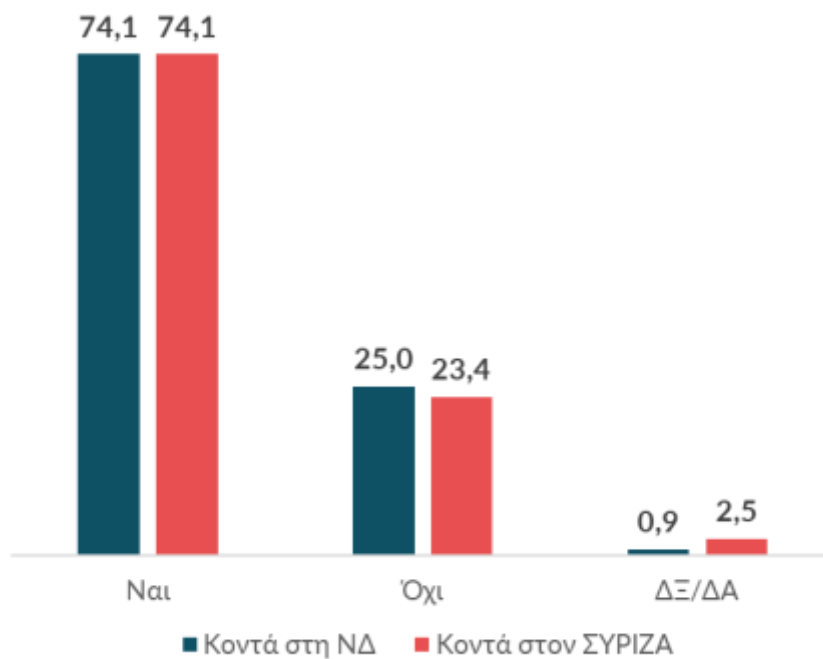
Διάγραμμα 24 | Εκλογικά ακροατήρια ΝΔ vs ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ - Από ποια Μέσα ενημερώνονται συχνότερα; (2 επιλογές)

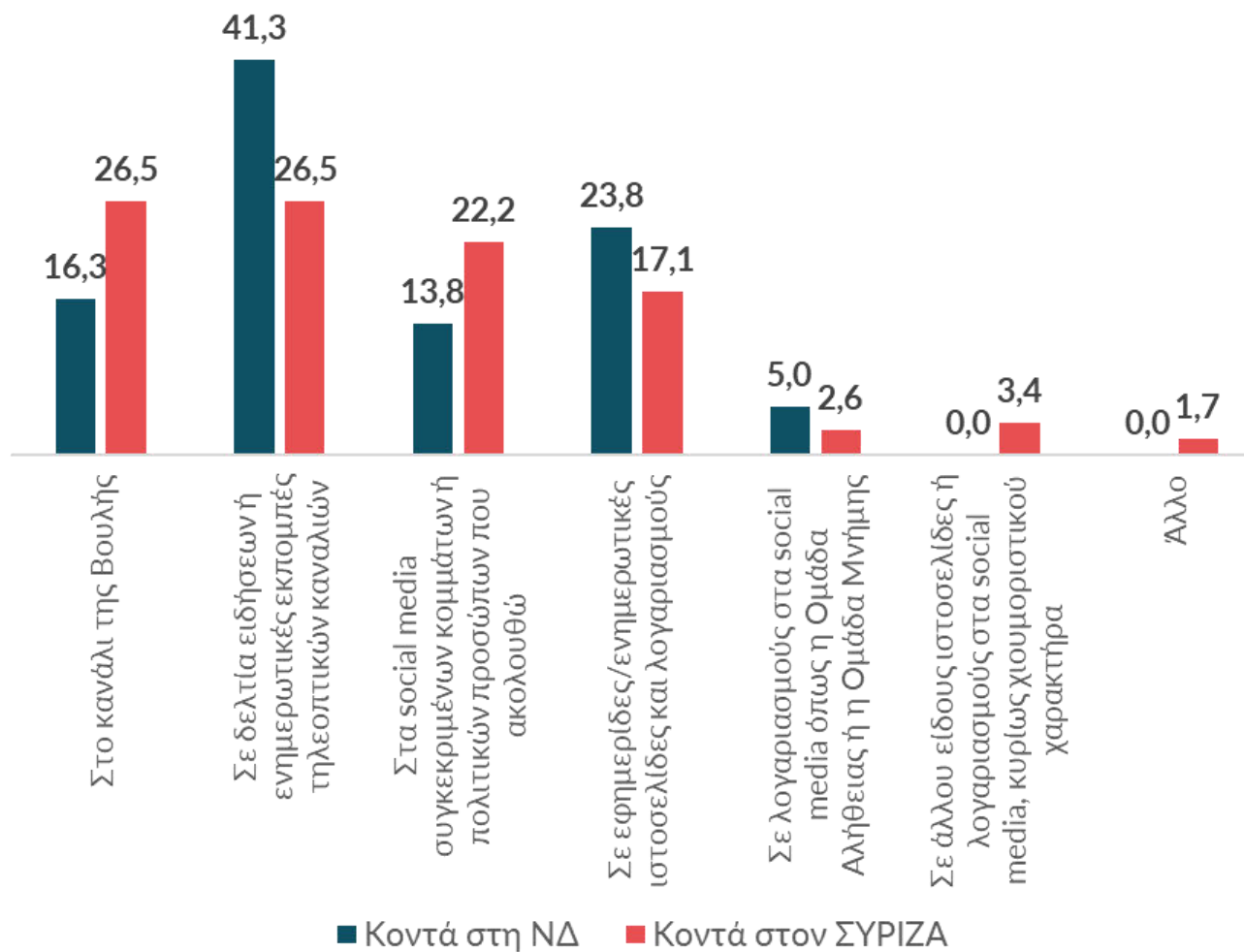
Διάγραμμα 25 | Εκλογικά ακροατήρια ΝΔ vs ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ - Από ποιο Μέσο θα επιλέξουν να ενημερωθούν με αξιοπιστία αν συμβεί ένα σημαντικό γεγονός (μία επιλογή);

Διάγραμμα 26 | Εκλογικά ακροατήρια ΝΔ vs ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ - Παρακολουθείτε πολιτικές ομιλίες, συζητήσεις κ.λπ.;

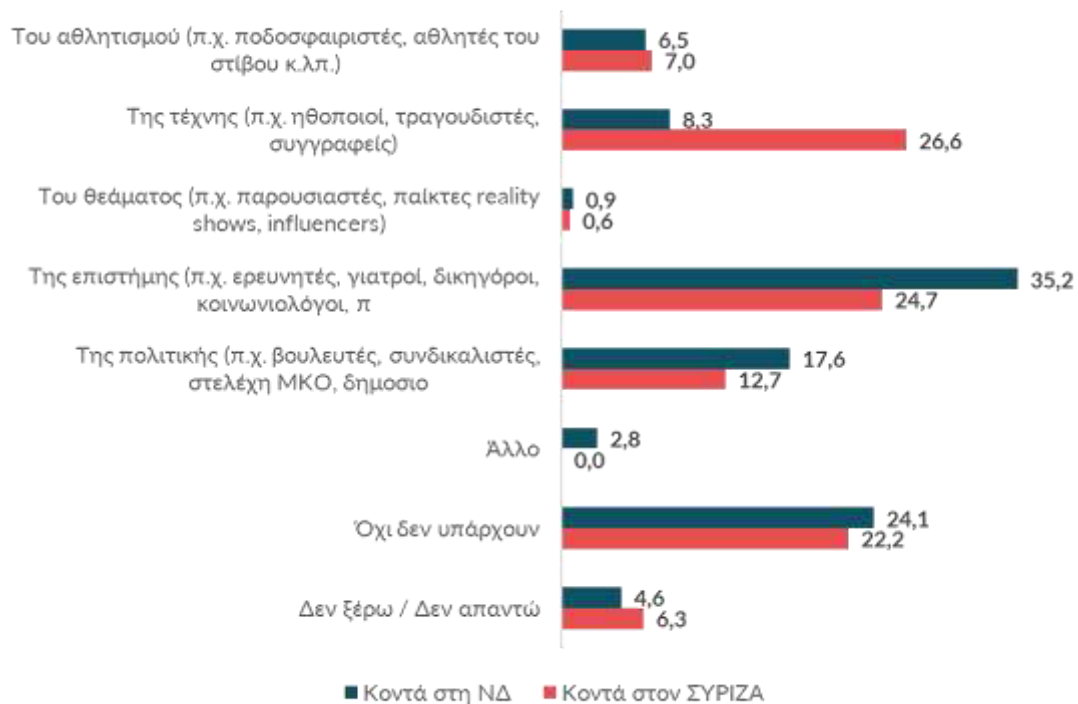
Διάγραμμα 27 | Εκλογικά ακροατήρια ΝΔ vs ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ - Πού παρακολουθούν πολιτικές ομιλίες, συζητήσεις κ.λπ.;

Ενδιαφέρουσες διαφοροποιήσεις με πολιτική ενδεχομένως εξήγηση καταγράφονται και σε έναν τομέα που ενδεχομένως αυτό να ήταν λιγότερο αναμενόμενο. Στην ερώτηση σχετικά με το από πού αντλούν τα **ηθικά και κοινωνικο-πολιτικά πρότυπα** τους, οι μεν υποστηρικτές της ΝΔ στρέφονται σε σημαντικά μεγαλύτερο συγκριτικά ποσοστό στο χώρο της επιστήμης, ενώ οι υποστηρικτές του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ σε αυτόν της τέχνης (Διάγραμμα 28). Είναι πολύ πιθανό η διαφοροποίηση αυτή να

σχετίζεται αφ' ενός στο τεχνοκρατικό προφίλ που έχει φιλοτεχνήσει το κυβερνών κόμμα για τον εαυτό του και ιδίως η σύνδεση που επιχείρησε ανάμεσα στην πολιτική του και στην επιτροπή των λοιμωξιολόγων κατά τη διάρκεια της πανδημίας και αφ' ετέρου στην ισχυρή κινητοποίηση του χώρου των καλλιτεχνών όλα τα προηγούμενα χρόνια, ενίοτε και σε ανοιχτή σύγκρουση με την κυβέρνηση, την οποία στήριξε πολιτικά και το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης.

Διάγραμμα 28 | Εκλογικά ακροατήρια ΝΔ vs ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ - Κοινωνικά και πολιτικά πρότυπα (Υπάρχουν άνθρωποι - εκτός από συγγενείς και φίλους- που λειτουργούν για σας ως πρότυπα; Και αν ναι, από ποιον χώρο προέρχονται;)

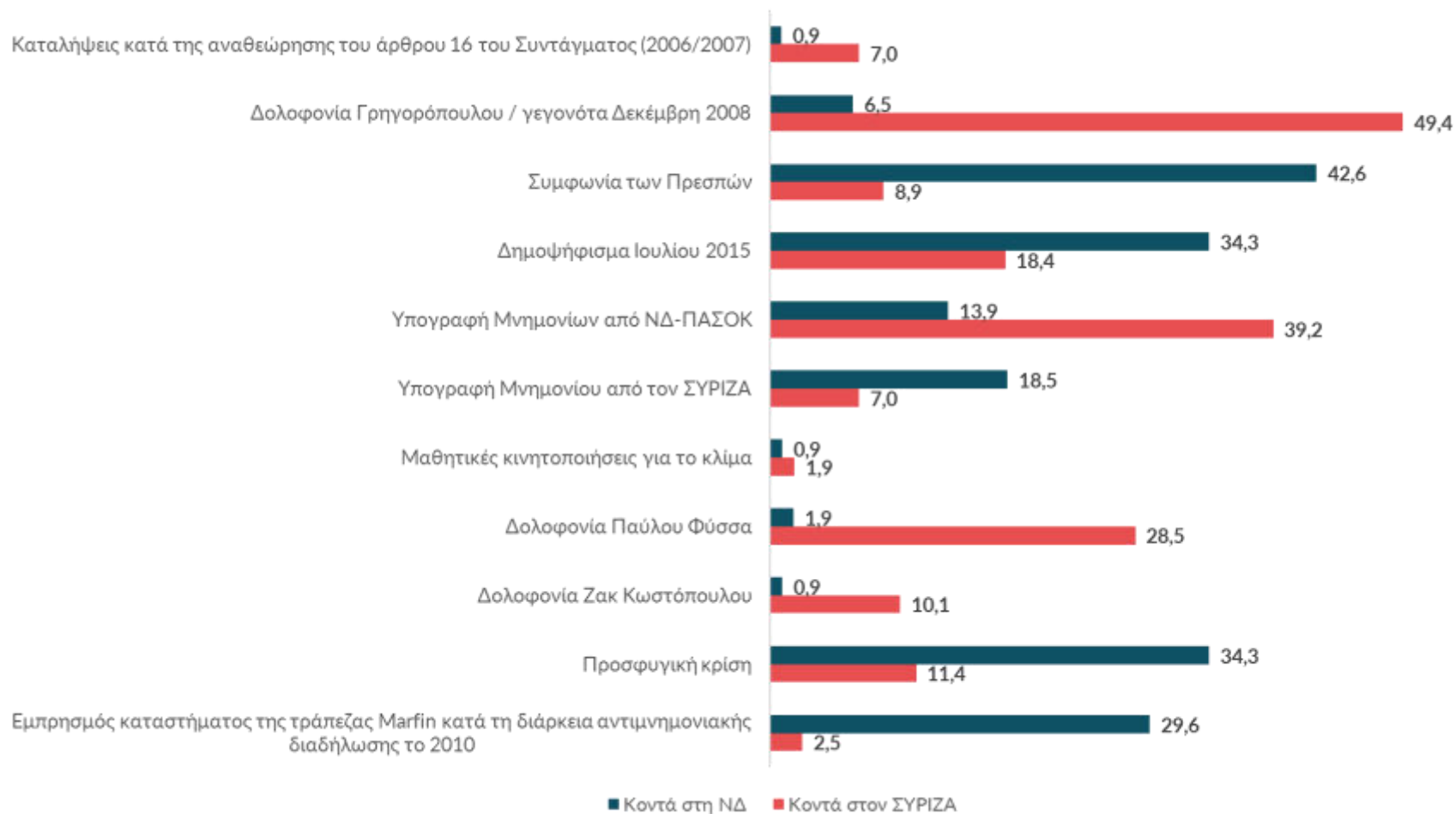

Απολύτως αναμενόμενο αντίθετα είναι το γεγονός ότι μεταξύ των υποστηρικτών της ΝΔ και αυτών του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ καταγράφονται σημαντικές διαφορές ως προς τα **γεγονότα που τους/τις πολιτικοποίησαν**. Ο Δεκέμβρης του 2008 παραμένει, αν και σχεδόν 15 χρόνια μετά, το κατεξοχήν αφετηριακό γεγονός που συγκρότησε την νεανική εκλογική βάση του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ, ακολουθούμενος από το δεύτερο γεγονός που σηματοδότησε άλλωστε και την εκλογική ανάδυση του εν λόγω κόμματος, τα μνημόνια που υπέγραψαν οι τότε κυβερνήσεις ΝΔ και ΠΑΣΟΚ, αλλά και τη δολοφονία του Παύλου Φύσσα, που αποτέλεσε το σύμβολο των αγώνων κατά της ακροδεξιάς όλη την

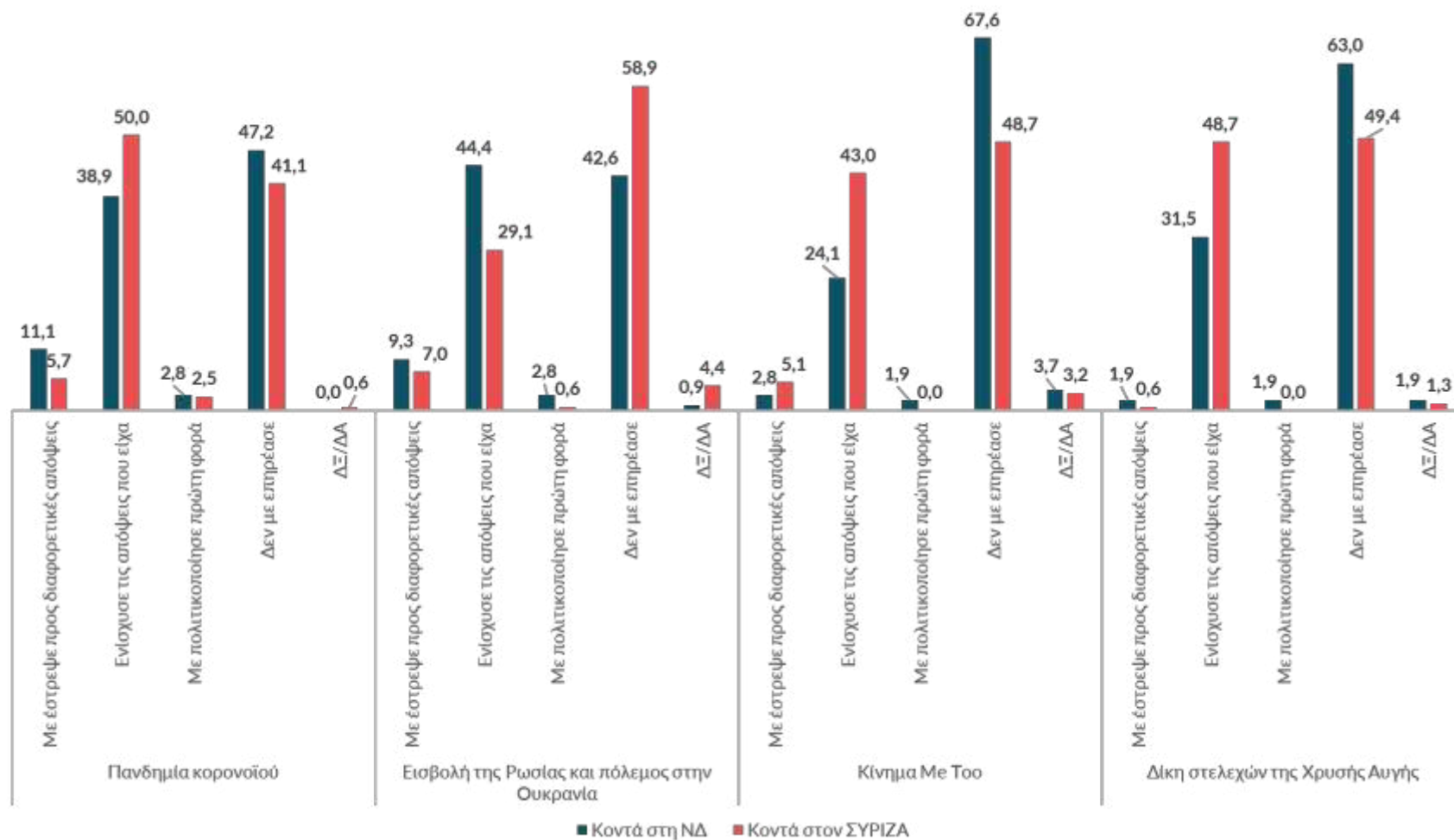
προηγούμενη δεκαετία. Αντίθετα, η εκλογική βάση της ΝΔ δήλωσε ως γεγονότα που την συγκρότησαν ή την σημάδεψαν πολιτικά τη Συμφωνία των Πρεσπών, το δημοψήφισμα του 2015, την προσφυγική κρίση, αλλά και τον εμπρησμό του υποκαταστήματος της Marfin το 2010 (Διάγραμμα 29).

Αντίστοιχα, από τα πιο πρόσφατα γεγονότα, η πανδημία, η δίκη της Χρυσής Αυγής και το κίνημα ΜεToo επηρέασαν πολιτικά περισσότερο όσους και όσες βρίσκονται κοντά στον ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ, ενώ αντίθετα ο πόλεμος στην Ουκρανία φαίνεται να είχε συγκριτικά μεγαλύτερη επίδραση σε όσους/ες βρίσκονται κοντά στη ΝΔ (Διάγραμμα 30).

Διάγραμμα 29 | Εκλογικά ακροατήρια ΝΔ vs ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ - Γεγονότα πολιτικοποίησης

Διάγραμμα 30 | Εκλογικά ακροατήρια ΝΔ vs ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ - Πώς επηρέασαν την πολιτική τους άποψη ορισμένα πρόσφατα γεγονότα;

Απόψεις, αξίες, συναισθήματα

Στο σκέλος που αφορά τις απόψεις όσων ανήκουν στα δύο επιμέρους εκλογικά ακροατήρια που μελετάμε, προκύπτει μια σαφής διαφοροποίηση στο σύνολο σχεδόν των **θεμάτων** για τα οποία ρωτήθηκαν και, κατ' επέκταση, μια πολύ διαφορετική διασπορά τους στον **άξονα συντήρησης-προόδου**.

Συγκεκριμένα, όσοι και όσες βρίσκονται κοντά στη ΝΔ συμφωνούν κατά πλειοψηφία -και σε συντριπτικά μεγαλύτερο ποσοστό σε σύγκριση με όσους/ες βρίσκονται κοντά στον ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ- με τη δημιουργία κλειστών κέντρων κράτησης μεταναστών, την κατασκευή φράχτη στα ελληνοτουρκικά σύνορα στον Έβρο, τη δημιουργία Πανεπιστημιακής Αστυνομίας.

Αντίστροφα, το εκλογικό ακροατήριο του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ συμφωνεί κατά πλειοψηφία με την νομιμοποίηση της χρήσης κάνναβης για ψυχαγωγικούς λόγους, την κατάργηση των ΜΑΤ, την κατάργηση του μαθήματος των θρησκευτικών, την κατοχύρωση του δικαιώματος τεκνοθεσίας από ομόφυλα ζευγάρια, την κατάργηση της υποχρεωτικής στράτευσης και την κατάργηση των σχολικών παρελάσεων.

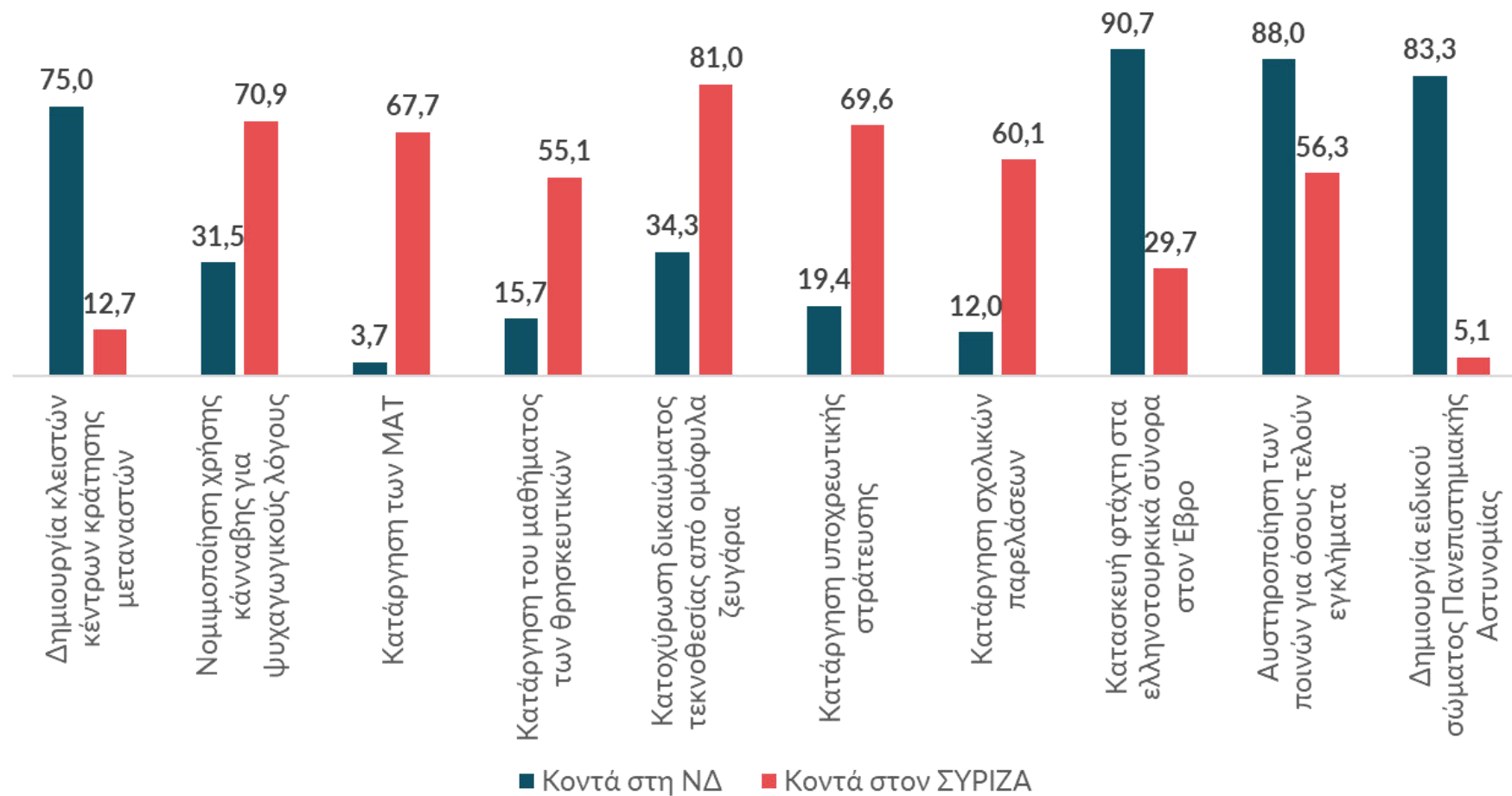
Το μόνο θέμα με το οποίο συμφωνούν κατά πλειοψηφία τόσο οι υποστηρικτές της ΝΔ όσο και εκείνοι/ες του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ είναι η αυστηροποίηση των ποινών για όσους τελούν εγκλήματα. Και εκεί ωστόσο με σημαντική διαφορά (88,0% των υποστηρικτών της ΝΔ και 56,3% των υποστηρικτών του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ) (Διάγραμμα 31).

Σε αντιστοιχία με τις παραπάνω απαντήσεις είναι, όπως είναι αναμενόμενο, και η κατανομή των υποστηρικτών της ΝΔ και του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ στον άξονα συντήρησης-προόδου, που κατασκευάσαμε βάσει αυτών.

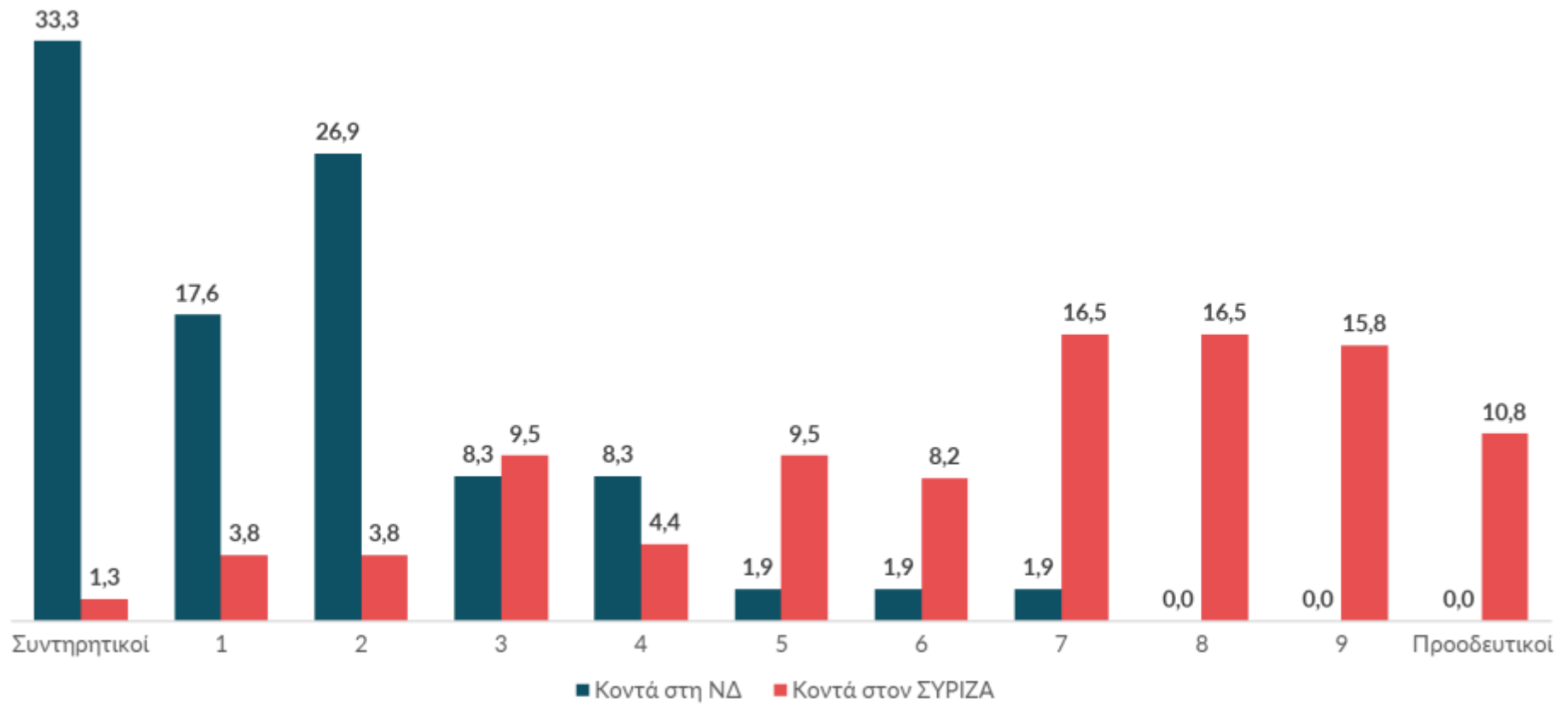
Ειδικότερα, όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 32, η πλειοψηφία όσων δήλωσαν ότι βρίσκονται κοντά στην ΝΔ συγκεντρώνονται στις συντηρητικότερες θέσεις του άξονα, και μάλιστα με ισχυρή πόλωση προς το συντηρητικό άκρο, αφού 8 στους/στις 10 βρίσκονται στις τρεις ακραίες θέσεις προς τη συντηρητική πλευρά του άξονα.

Αντίστροφα, όσες και όσοι βρίσκονται κοντά στον ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ κατανέμονται στο προοδευτικό άκρο του άξονα, αν και με λιγότερο ισχυρή πόλωση, αφού μόλις 4 στους/στις 10 βρίσκονται στις αντίστοιχες τρεις πιο προοδευτικές θέσεις του άξονα (6 στους/στις 10 βρίσκονται στις τέσσερις ακραίες θέσεις).

Διάγραμμα 31 | Εκλογικά ακροατήρια ΝΔ vs ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ - Πόσοι/ες είναι υπέρ καθεμίας από τις παρακάτω προτάσεις;

Διάγραμμα 32 | Εκλογικά ακροατήρια ΝΔ vs ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ - Κατανομή τους στον άξονα συντήρησης-προόδου (ανάλογα με τις απαντήσεις τους στην προηγούμενη ερώτηση)

Στα **διλήμματα** που θέσαμε, οι διαφοροποιήσεις μεταξύ του εκλογικού ακροατηρίου της ΝΔ και του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ είναι εμφανείς, όπως είναι αναμενόμενο, ενώ επιπλέον μπορούν να εξαχθούν ορισμένα ενδιαφέροντα επιμέρους συμπεράσματα.

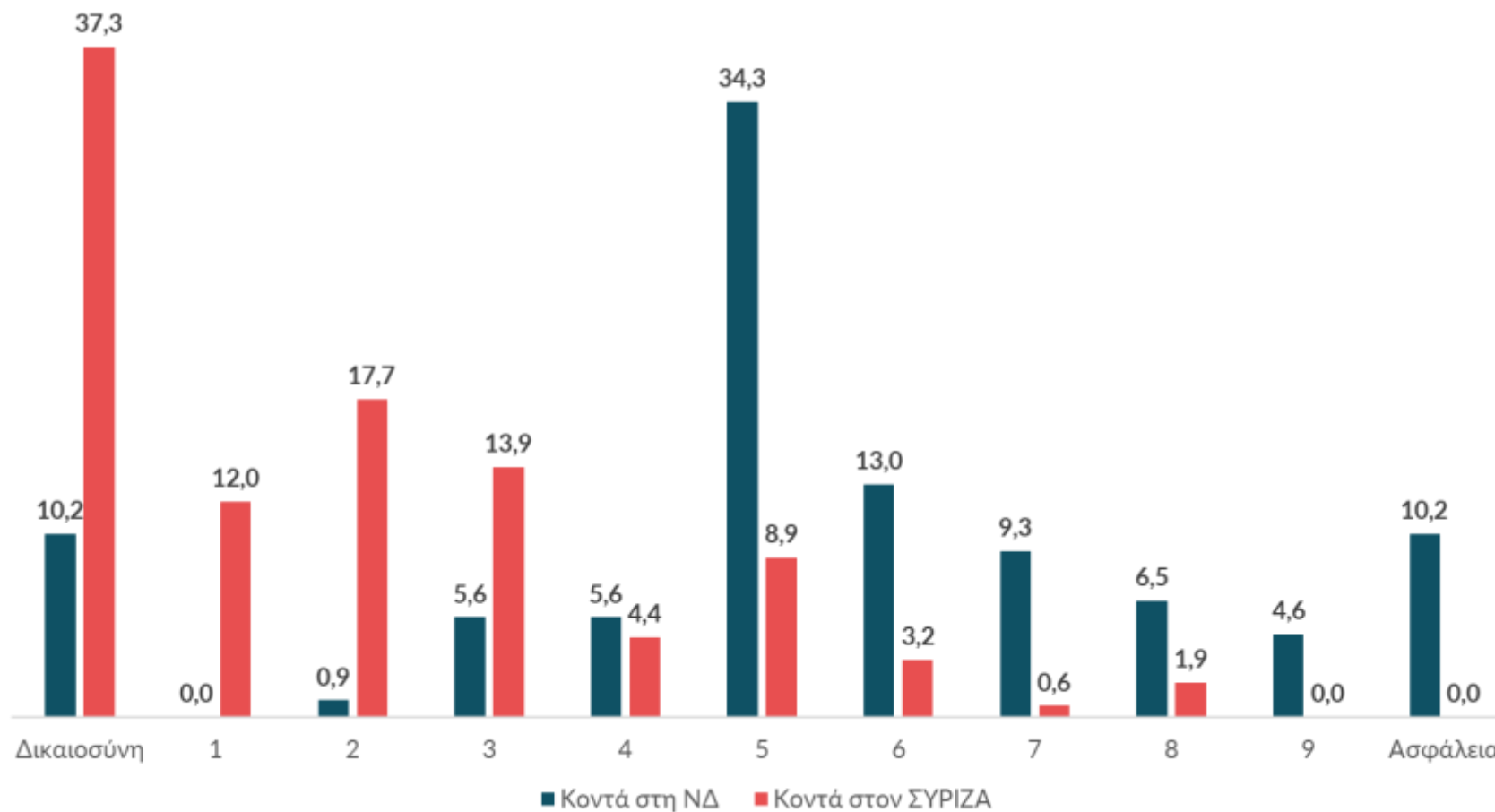
Στο δίλημμα «**δικαιοσύνη ή ασφάλεια**», που αντιστοιχεί εμμέσως (αν και οι δύο έννοιες δεν είναι ακριβώς αντίθετες) στα διαφορετικά προτάγματα που έθεσαν τα δύο μεγάλα κόμματα ενόψει των εκλογών -και ανεξάρτητα από το γεγονός ότι μεταγενέστερα το δυστύχημα στα Τέμπη άλλαξε το περιεχόμενο της έννοιας της ασφάλειας- παρατηρούμε τα εξής:

Όπως θα περίμενε κανείς, οι υποστηρικτές του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ τάσσονται σαφώς προς την πλευρά της δικαιοσύνης -που ήταν και το ρητά διακηρυγμένο σύνθημα του κόμματος. Αντίστοιχα, οι

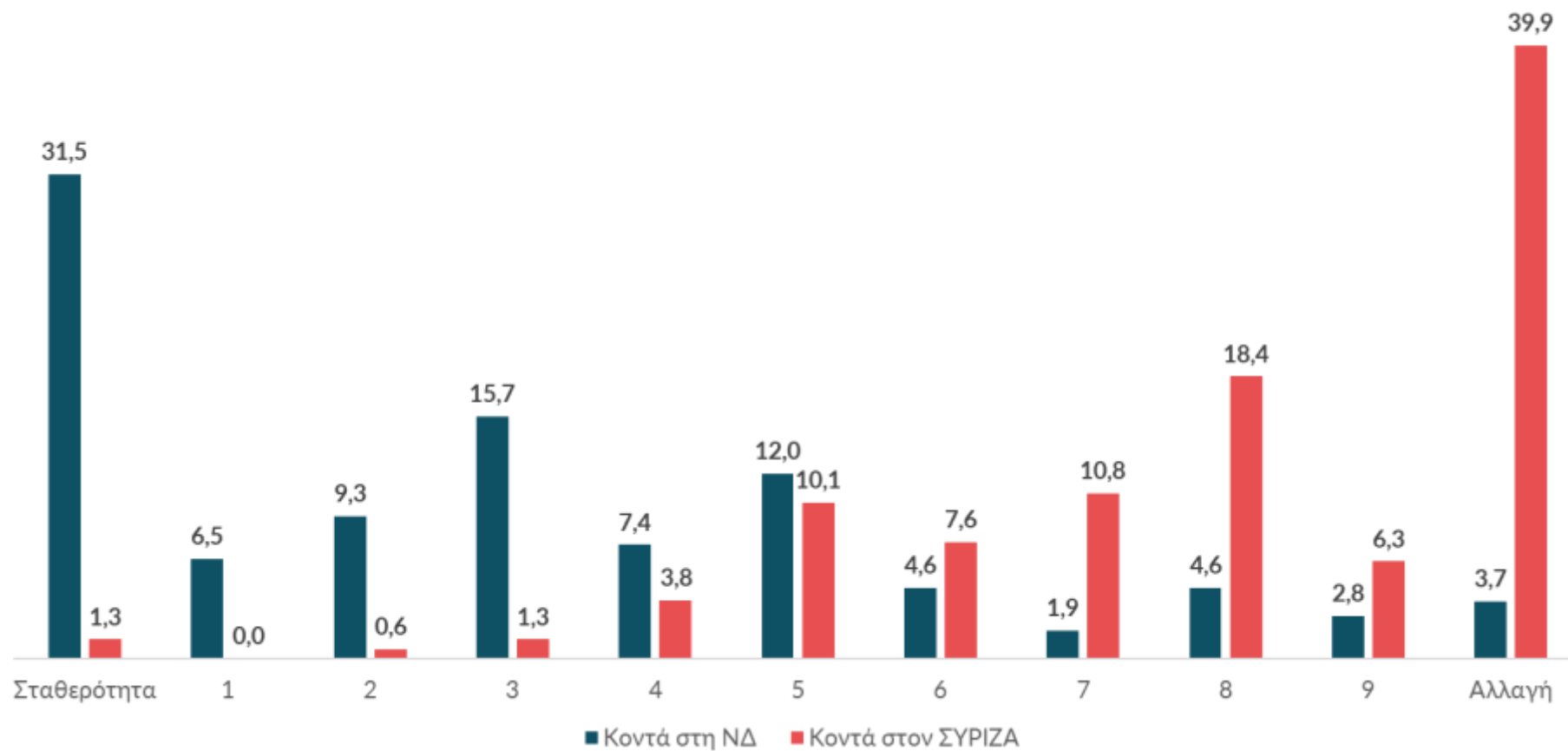
υποστηρικτές της ΝΔ τείνουν περισσότερο προς την ασφάλεια αλλά με πολύ ασθενέστερη πόλωση και την ενδιάμεση θέση (5 στην κλίμακα 0-10) να είναι η επικρατούσα τιμή στη συγκεκριμένη ομάδα. Αυτό αποτελεί μια ένδειξη της μεγαλύτερης διεισδυτικότητας του αιτήματος της δικαιοσύνης, σαφώς στα εκλογικά ακροατήρια της Αριστεράς αλλά -ως έναν βαθμό- και σε αυτά της Δεξιάς (Διάγραμμα 33).

Σαφέστερη αντίθετα είναι η διαφοροποίηση και η πόλωση που αποτυπώνεται στο δίλημμα «**σταθερότητα ή αλλαγή**». Εδώ -με τις πολιτικές συνδηλώσεις ειδικά σε συνθήκες άτυπης προεκλογικής περιόδου να είναι σαφείς επίσης- η πλειοψηφία των υποστηρικτών της ΝΔ επέλεξε τη σταθερότητα και των ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ την αλλαγή (Διάγραμμα 34).

Διάγραμμα 33 | Εκλογικά ακροατήρια ΝΔ vs ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ - Δίλημμα "δικαιοσύνη ή ασφάλεια;"

Διάγραμμα 34 | Εκλογικά ακροατήρια ΝΔ vs ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ - Δίλημμα "σταθερότητα ή αλλαγή;"

Τέλος, σε ό,τι αφορά τα **συναισθήματα** που τους γεννούν μια σειρά από φαινόμενα της σύγχρονης κοινωνικής ζωής, τα εκλογικά ακροατήρια της ΝΔ και του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ εμφανίζονται επίσης σημαντικά διαφοροποιημένα.

Συγκεκριμένα, στη θέα εικόνων όπως αυτή ενός πνιγμένου προσφυγόπουλου ή ενός άστεγου που κοιμάται στο δρόμο, αλλά και -λιγότερο έντονα- μιας σκηνής έμφυλης βίας, οι υποστηρικτές της ΝΔ εκφράζουν περισσότερο συγκριτικά αισθήματα λύπης και λιγότερο αγανάκτησης σε σύγκριση με εκείνους του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ.

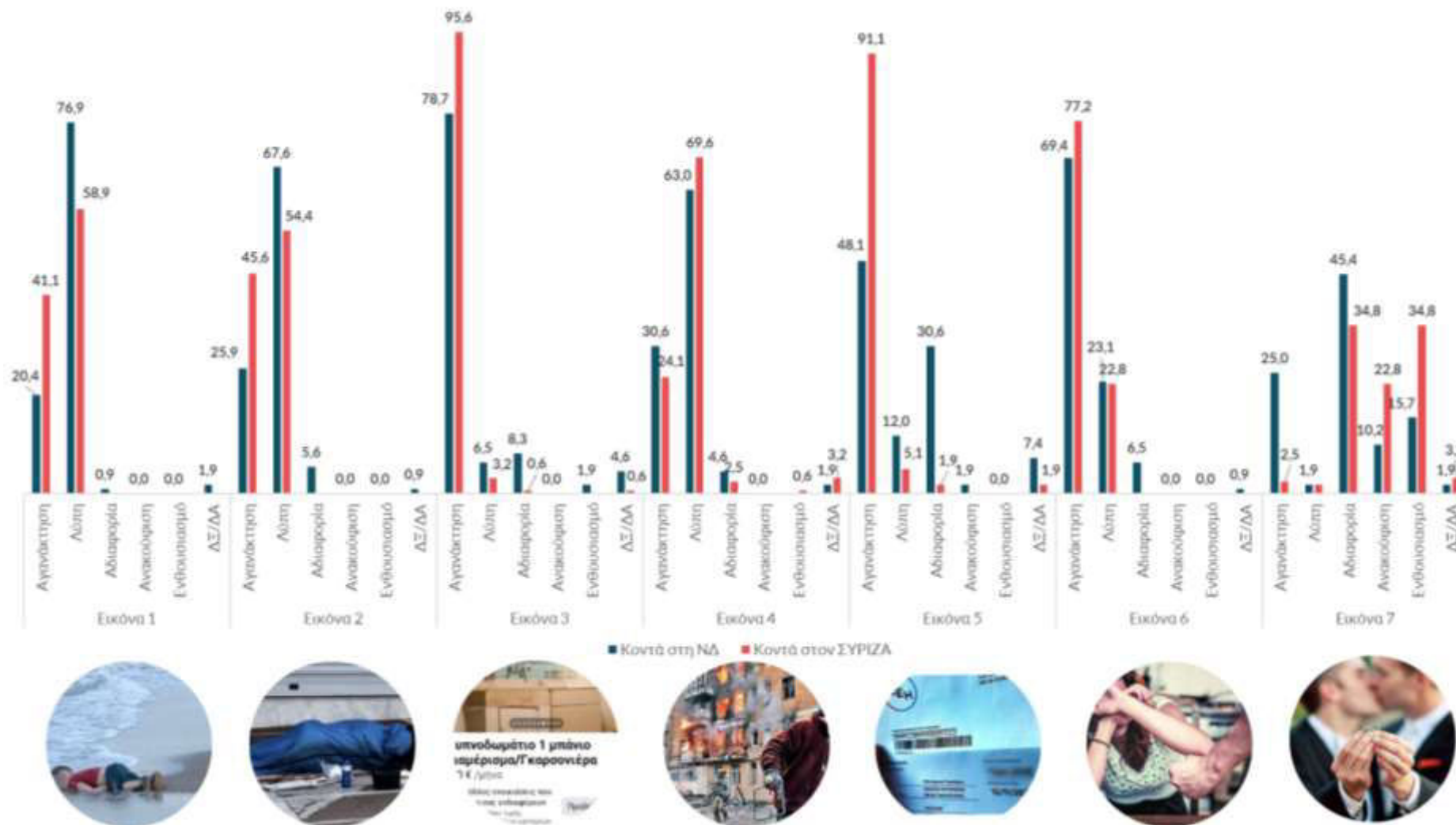
Εντονότερη είναι επίσης η αγανάκτηση που εκφράζουν (σχεδόν καθολικά) οι υποστηρικτές του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ στις εικόνες που περιγράφουν τη

στεγαστική κρίση αλλά και το αυξημένο κόστος της ενέργειας.

Αντίθετα, οι συνέπειες του πολέμου στην Ουκρανία προκαλούν συγκριτικά περισσότερη αγανάκτηση στους υποστηρικτές της ΝΔ έναντι των υποστηρικτών του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ που εκφράζουν περισσότερο λύπη.

Τέλος, εντονότερη ακόμα είναι η διαφοροποίηση σε ό,τι αφορά την πρόοδο στα δικαιώματα των προσώπων ΛΟ-ΑΤΚΙ+, με τους υποστηρικτές της ΝΔ να εκφράζουν κυρίως αδιαφορία και αγανάκτηση στην εικόνα ενός γάμου μεταξύ ομοφύλων, ενώ οι υποστηρικτές του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ εκφράζουν κυρίως ενθουσιασμό, ανακούφιση, αλλά και αδιαφορία (Διάγραμμα 35).

Διάγραμμα 35 | Εκλογικά ακροατήρια ΝΔ vs ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ - Τι συναίσθημα σας προκαλεί καθένα από τις παρακάτω εικόνες της κοινωνικής πραγματικότητας;

Πολιτικός αυτοπροσδιορισμός και γενικές απόψεις περί πολιτικής

Όπως είναι αναμενόμενο σε ό,τι αφορά στην **πολιτική τους αυτοτοποθέτηση**, οι νέοι και οι νέες που βρίσκονται κοντά στη ΝΔ αυτοτοποθετούνται περισσότερο στα δεξιά του πολιτικού φάσματος, ενώ εκείνοι/ες που βρίσκονται κοντά στον ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ περισσότερο στα αριστερά (Διάγραμμα 36).

Αυτό που αξίζει να επισημανθεί είναι το εξής: Πρώτον, η πόλωση του εκλογικού ακροατηρίου του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ προς τα αριστερά είναι εντονότερη από την αντίστοιχη πόλωση του εκλογικού ακροατηρίου της ΝΔ προς τα δεξιά (το 82,9% των υποστηρικτών του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ αυτοτοποθετείται στις θέσεις 0-4 του άξονα, δηλαδή στην Αριστερά και στην Κεντροαριστερά, έναντι 72,2% των υποστηρικτών της ΝΔ που αυτοτοποθετείται στις θέσεις 6-10 του άξονα, δηλαδή στην Κεντροδεξιά και στην Δεξιά).

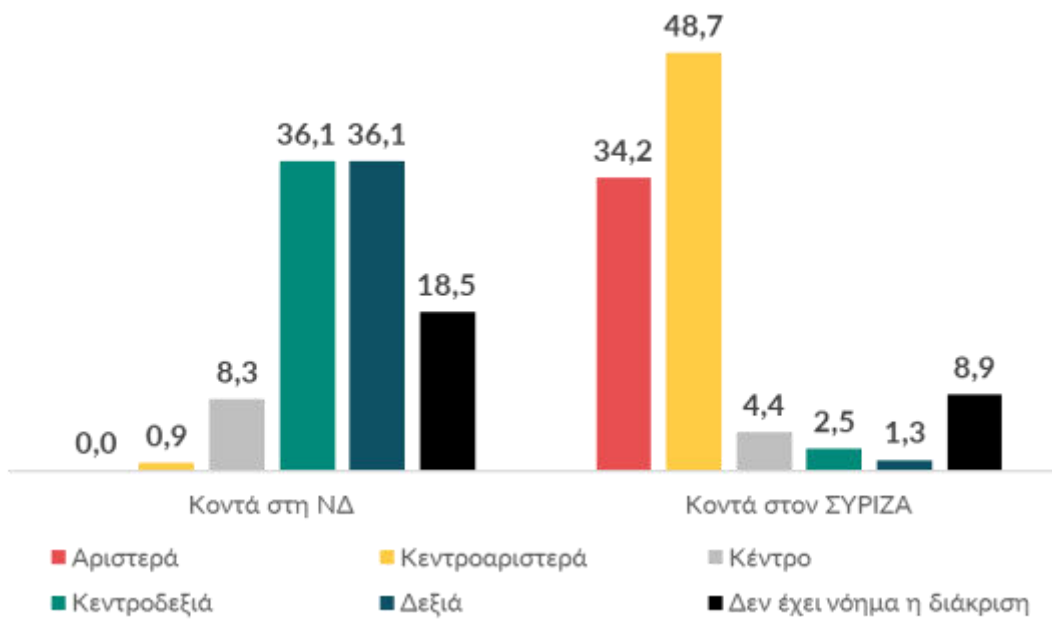
Δεύτερον, η απόρριψη της διάκρισης Αριστεράς-Δεξιάς είναι εντονότερη μεταξύ των υποστηρικτών της ΝΔ (18,5%) σε σύγκριση με εκείνους/ες του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ (8,9%).

Μεγαλύτερες ομοιότητες εμφανίζονται, αντίθετα, σε ό,τι αφορά στο

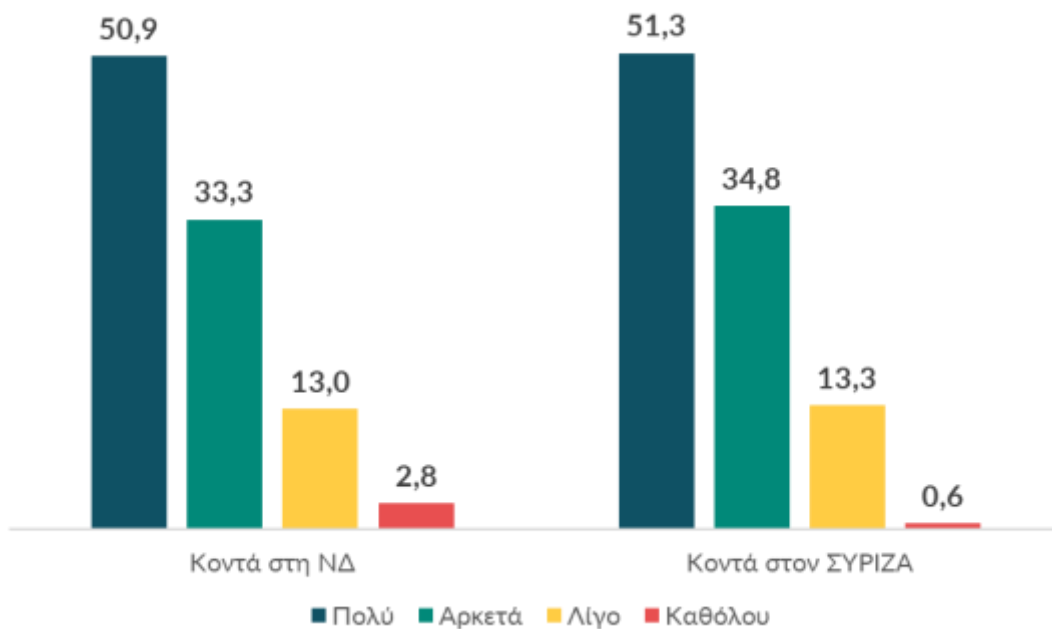
ενδιαφέρον για την πολιτική. Τόσο οι υποστηρικτές της ΝΔ όσο και εκείνοι/ες του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ δηλώνουν σχεδόν σε ταυτόσημα ποσοστά υψηλό ενδιαφέρον για την πολιτική, ένα στοιχείο που δείχνει ότι η πολιτικοποίηση της σημερινής νεολαίας είναι κατά κάποιον τρόπο οριζόντια, τουλάχιστον σε ένα πρώτο επίπεδο γενικού ενδιαφέροντος για την πολιτική και ανεξάρτητα από τις περαιτέρω εσωτερικές πολώσεις και διαφοροποιήσεις (Διάγραμμα 37).

Οι διαφοροποιήσεις αυτές είναι λόγω χάρη αισθητές όταν κανείς συζητήσει για τα **κακώς κείμενα** και τις **προτεραιότητες στην άσκηση της πολιτικής**. Ενώ για όσους και όσες βρίσκονται κοντά στον ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ η διαφθορά αποτελεί το υπ' αριθμόν ένα και με διαφορά πρόβλημα στον τρόπο με τον οποίο ασκείται η πολιτική σήμερα (51,3%), για τους υποστηρικτές της ΝΔ στην πρώτη θέση -αν και με μικρή διαφορά από το επόμενο πρόβλημα- έρχεται η κακή λειτουργία των θεσμών (29,6%) (Διάγραμμα 38). Αντίστοιχα, οι υποστηρικτές του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ αποζητούν στην πολιτική κατά προτεραιότητα περισσότερη διαφάνεια και λογοδοσία (45,6%), ενώ οι υποστηρικτές της ΝΔ εστιάζουν στη διατύπωση άμεσα εφαρμόσιμων προτάσεων που να αφορούν τη ζωή τους (29,6%) (Διάγραμμα 39).

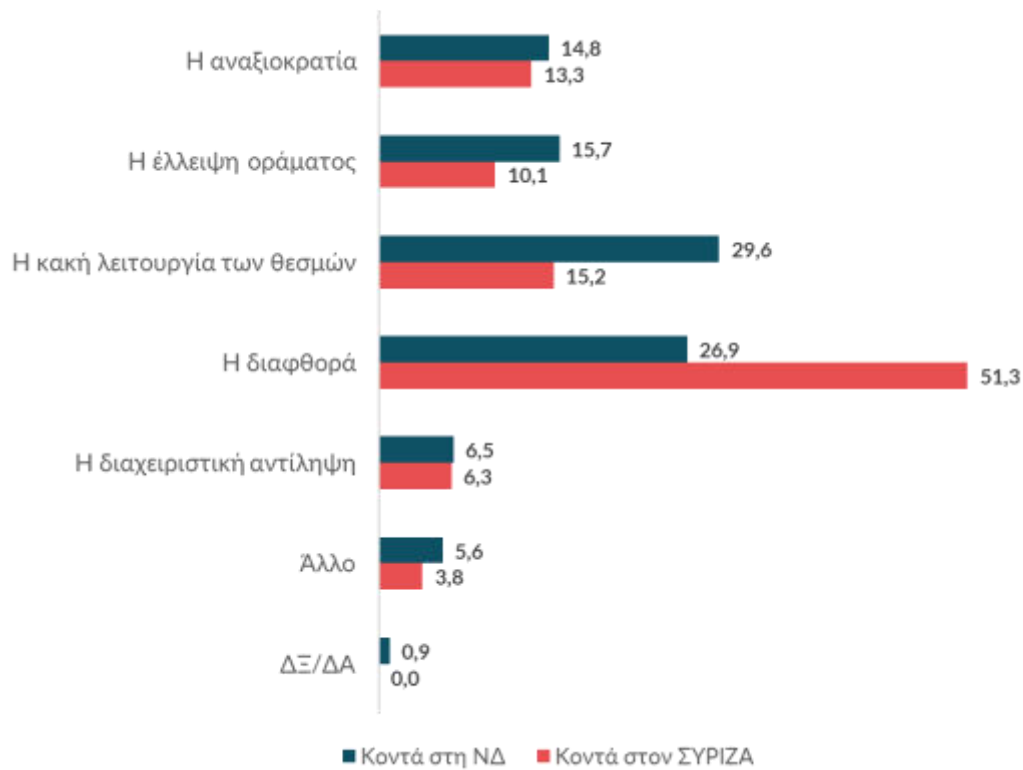
Διάγραμμα 36 | Εκλογικά ακροατήρια ΝΔ vs ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ - Αυτοτοποθέτηση στον άξονα Αριστεράς-Δεξιάς (ε-πανακωδικοποίηση με βάση τις απαντήσεις στον άξονα 0-10)

Διάγραμμα 37 | Εκλογικά ακροατήρια ΝΔ vs ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ - Πόσο ενδιαφέρεστε για την πολιτική;

Διάγραμμα 38 | Εκλογικά ακροατήρια ΝΔ vs ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ - Τι είναι αυτό που σας ενοχλεί στην πολιτική όπως ασκείται σήμερα;

Διάγραμμα 39 | Εκλογικά ακροατήρια ΝΔ vs ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ - Και τι είναι αυτό που θα θέλατε να δείτε στην πολιτική;

Αντίστοιχα σημαντική είναι η διαφοροποίηση που παρατηρείται μεταξύ των υποστηρικτών της ΝΔ και εκείνων του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ σε ό,τι αφορά **την εμπιστοσύνη -ή, κατά κυριολεξία, τη δυσπιστία τους- προς τους θεσμούς**. Η κατανομή των υποστηρικτών της ΝΔ στον άξονα θεσμικής δυσπιστίας που κατασκευάσαμε με βάση τις απαντήσεις που έδωσαν στο ερώτημα πόσο εμπιστεύονται καθέναν από τους θεσμούς για τους οποίους ρωτήθηκαν είναι σχεδόν κανονική, δηλαδή υπάρχουν μεταξύ της συγκεκριμένης κατηγορίας κυρίως άνθρωποι με μέτρια εμπιστοσύνη στους θεσμούς (εμπιστεύονται κάποιους και δυσπιστούν έναντι κάποιων άλλων) και ένα μικρότερο ποσοστό ανθρώπων που έχει είτε απόλυτη είτε μηδενική εμπιστοσύνη σε αυτούς.

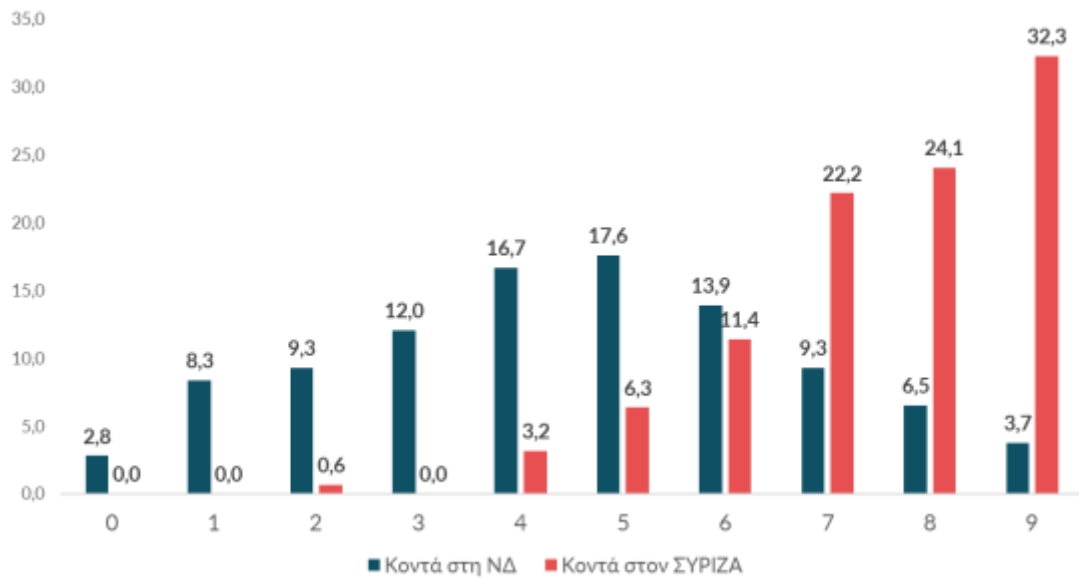
Αντίθετα, όσοι και όσες βρίσκονται κοντά στον ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ είναι σε πολύ μεγάλο βαθμό ήπια ή και απόλυτα δύσπιστοι/ες απέναντι στο σύνολο σχεδόν των θεσμών για τους οποίους ρωτήθηκαν (Διάγραμμα 40).

Συναφής εξάλλου είναι και η αξιολόγηση που επιφυλάσσουν τα δύο αυτά διακριτά εκλογικά ακροατήρια για την **πορεία της χώρας**. Η συντριπτική

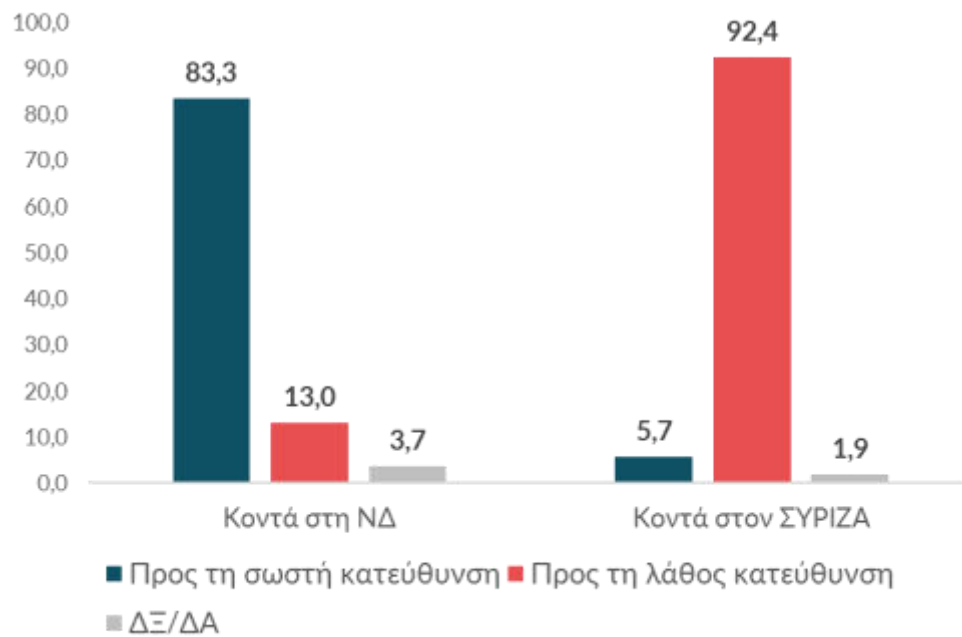
πλειοψηφία (83,3%) των υποστηρικτών της ΝΔ θεωρεί ότι η χώρα κινείται προς την σωστή κατεύθυνση, ενώ μία ακόμα ευρύτερη πλειοψηφία (92,4%) των υποστηρικτών του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ θεωρεί ότι η χώρα κινείται προς τη λάθος κατεύθυνση (Διάγραμμα 41).

Στην ερώτηση περί των **χαρακτηριστικών που επιζητούν στους ηγέτες** καταγράφεται επίσης μια σαφής διαφοροποίηση. Ως πρώτη επιλογή, μεταξύ των υποστηρικτών της ΝΔ προηγείται ο ρεαλισμός (23,1%) ως χαρακτηριστικό που πρέπει να έχει ένας ηγέτης/μία ηγέτιδα, ενώ μεταξύ των υποστηρικτών του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ προηγείται σαφώς (30,4%) η κοινωνική ευαισθησία. Άλλες ενδιαφέρουσες διαφοροποιήσεις στα επιμέρους χαρακτηριστικά των ηγετών είναι, μεταξύ άλλων, το γεγονός ότι οι υποστηρικτές του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ αποδίδουν συγκριτικά πολύ μεγαλύτερη σημασία στη δημοκρατικότητα της ηγεσίας (12,7% έναντι 4,6% των υποστηρικτών της ΝΔ), αντίθετα η τεχνοκρατική επάρκεια των ηγετών φαίνεται να απασχολεί μόνο τους υποστηρικτές της ΝΔ (8,3% έναντι μηδενικών αναφορών από τους υποστηρικτές του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ) (Διάγραμμα 42).

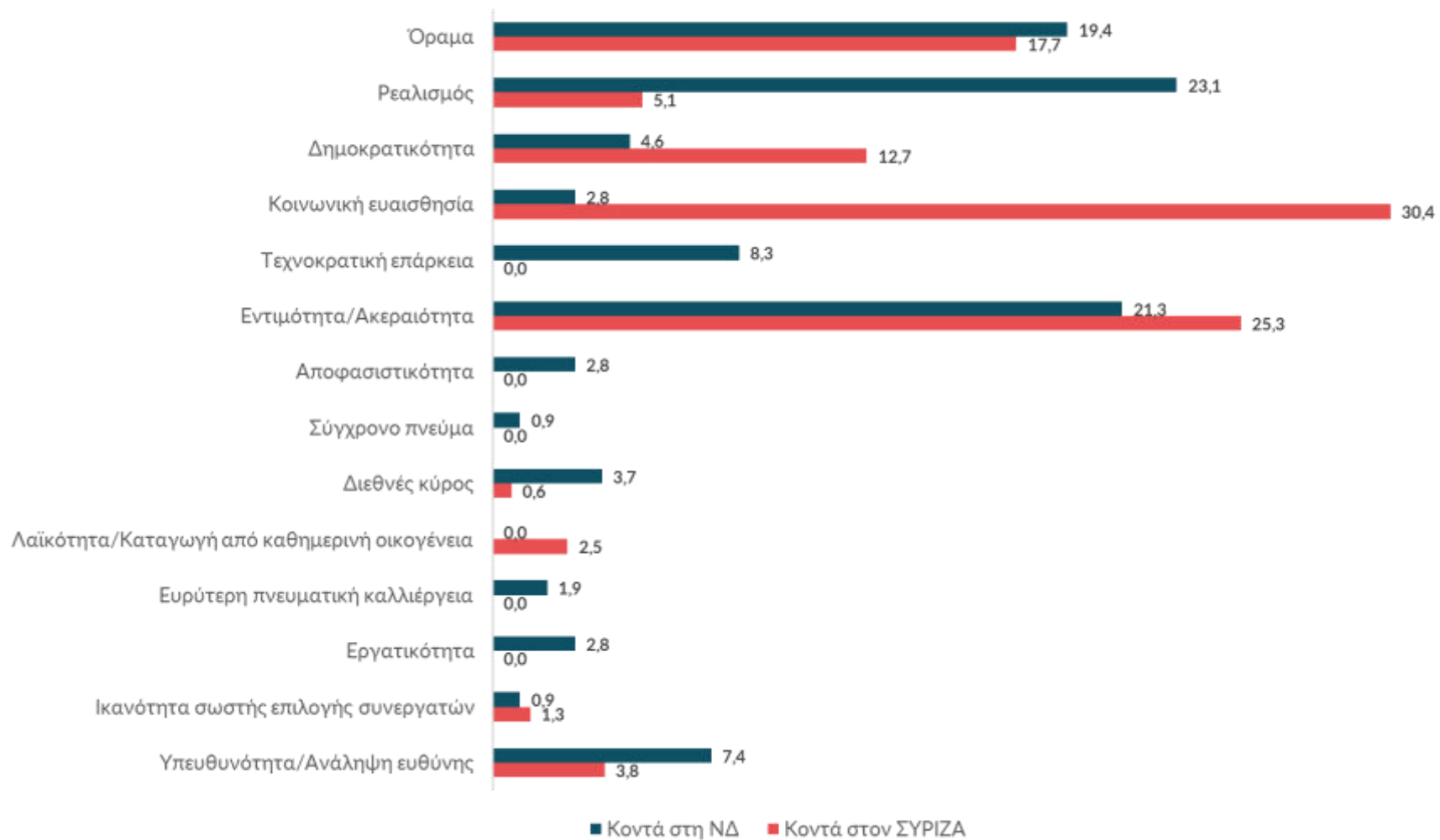
Διάγραμμα 40| Εκλογικά ακροατήρια ΝΔ vs ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ - Τοποθέτηση στον δείκτη θεσμικής δυσπιστίας (0 - δεν εξέφρασαν έλλειψη εμπιστοσύνης για κανέναν θεσμό, 9 - εξέφρασαν έλλειψη εμπιστοσύνης για όλους τους θεσμούς που ρωτήθηκαν)

Διάγραμμα 41 | Εκλογικά ακροατήρια ΝΔ vs ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ - Η χώρα κινείται...

Διάγραμμα 42 | Εκλογικά ακροατήρια ΝΔ vs ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ - Χαρακτηριστικά που πρέπει να έχει ένας ηγέτης (1η επιλογή)

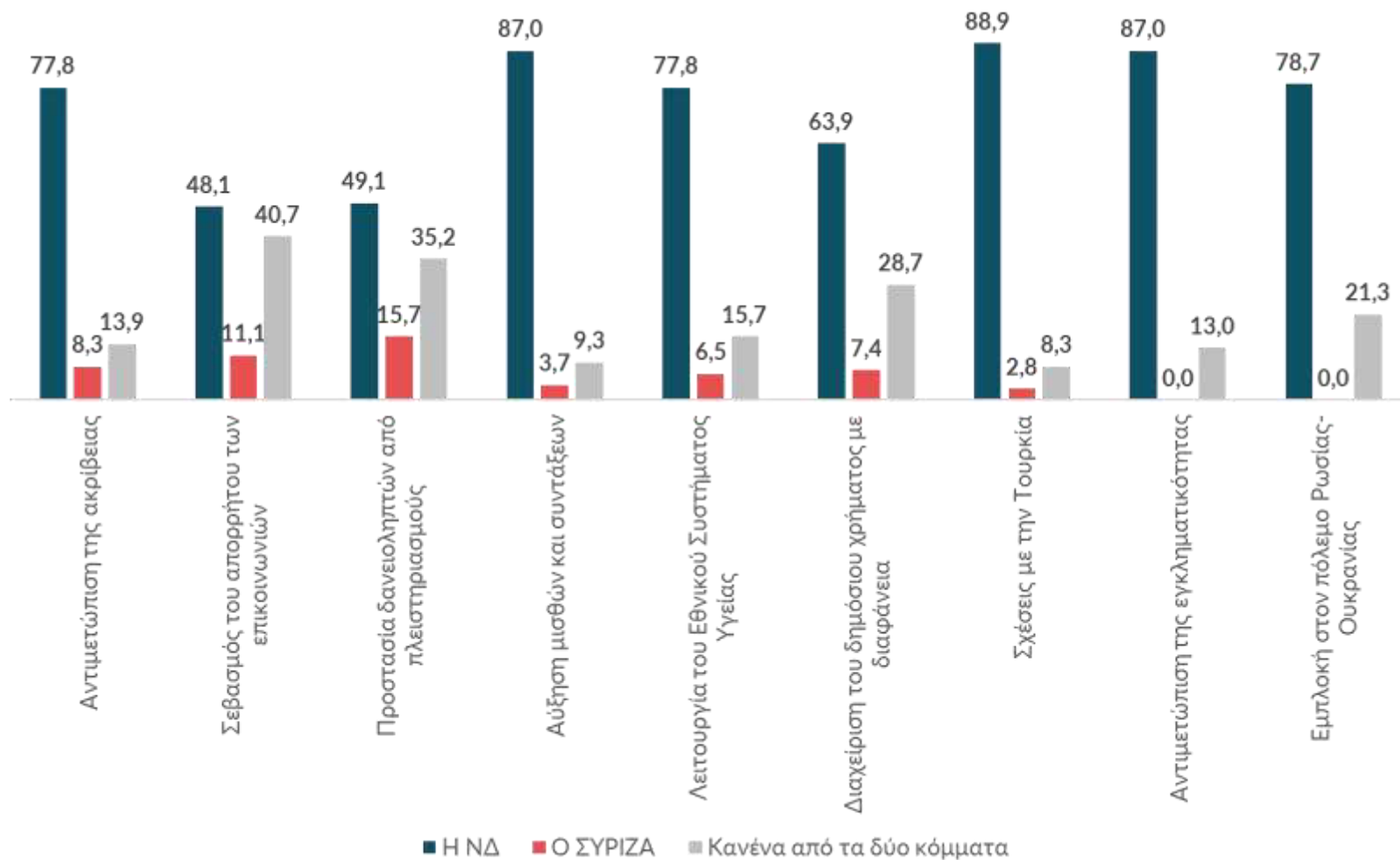
Κόμματα και εκλογές

Σε ό,τι αφορά στην **αξιολόγηση των δύο μεγάλων κομμάτων** ως προς την ικανότητα/καταλληλότητά τους να διαχειριστούν συγκεκριμένα σημαντικά θέματα της επικαιρότητας, οι υποστηρικτές της ΝΔ αξιολογούν θετικότερα το κυβερνών κόμμα και οι υποστηρικτές του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης, όπως εξάλλου θα περίμενε κανείς (Διαγράμματα 43 & 44). Αυτό που έχει ενδιαφέρον ωστόσο να επισημανθεί είναι ότι συγκριτικά η θετική αξιολόγηση του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ από τους υποστηρικτές του φαίνεται να είναι σχετικά ισχυρότερη από την αντίστοιχη θετική αξιολόγηση της ΝΔ από τους δικούς της υποστηρικτές. Συγκεκριμένα, οι υποστηρικτές της ΝΔ δίνουν μέσο ποσοστό θετικών απαντήσεων για το κόμμα τους σε όλα τα θέματα για τα οποία ρωτήθηκαν 73,1%, ενώ το μέσο ποσοστό θετικών απαντήσεων του ίδιου εκλογικού

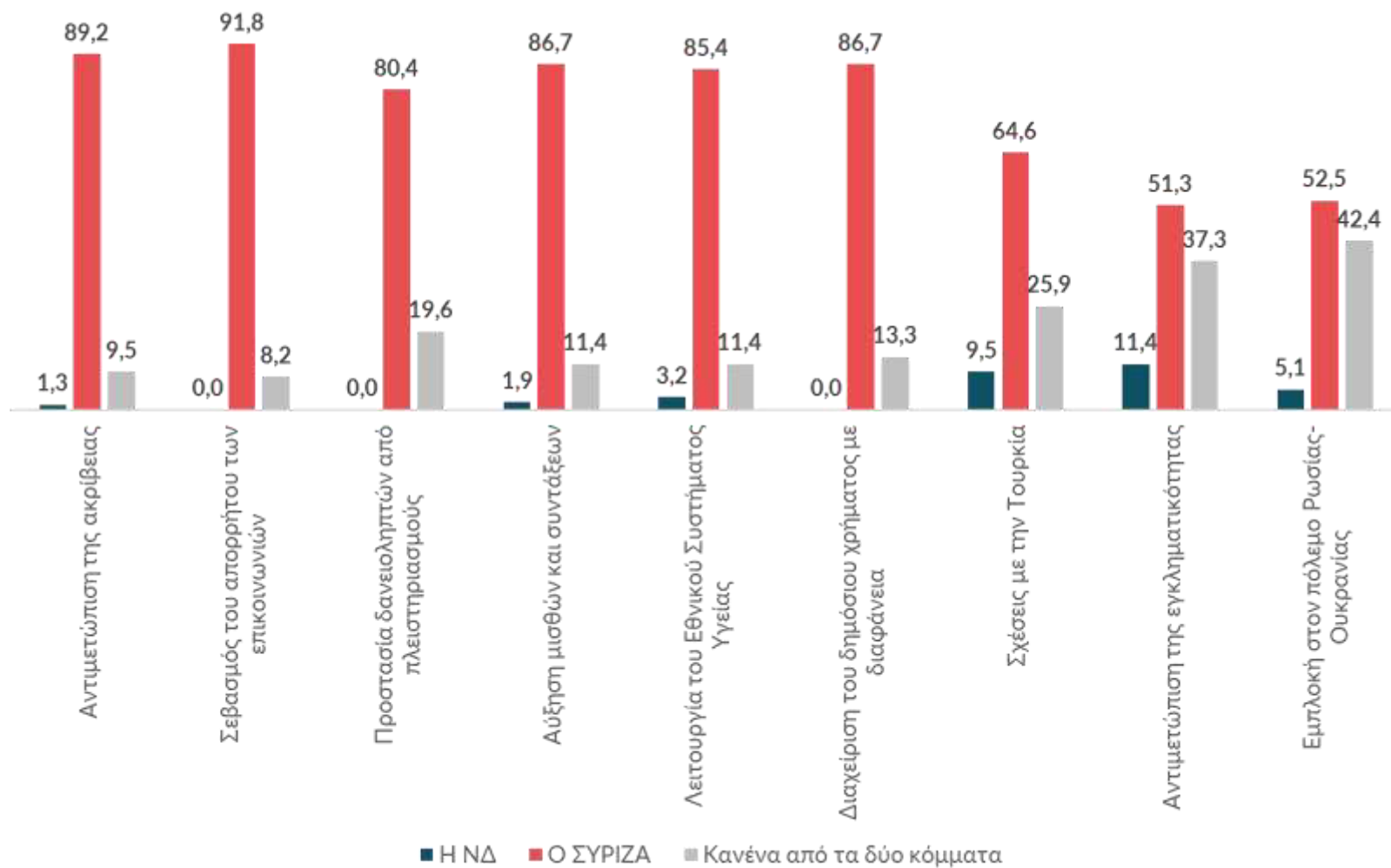
ακροατηρίου για το «αντίπαλο κόμμα» (ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ) είναι 6,2%. Αντίστοιχα, το μέσο ποσοστό θετικών απαντήσεων για τον ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ από τους δικούς του υποστηρικτές είναι 76,5%, ενώ το μέσο ποσοστό θετικών απαντήσεων των συγκεκριμένων νέων για την ΝΔ είναι 3,6% για το σύνολο των θεμάτων για τα οποία ρωτήθηκαν.

Εξαιρετικά μεγάλο -σχεδόν καθολικό- είναι το **ενδιαφέρον για τις επικείμενες εκλογές** μεταξύ των υποστηρικτών και των δύο μεγάλων κομμάτων, με όσους και όσες βρίσκονται κοντά στον ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ να εκφράζουν ακόμα εντονότερο συγκριτικά ενδιαφέρον (Διάγραμμα 45), ενώ τέλος καθολική φαίνεται να είναι και η πρόθεση συμμετοχής στις επικείμενες εκλογές, χωρίς αξιολογες διαφοροποιήσεις μεταξύ των εκλογικών ακροατηρίων ΝΔ και ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ (Διάγραμμα 46).

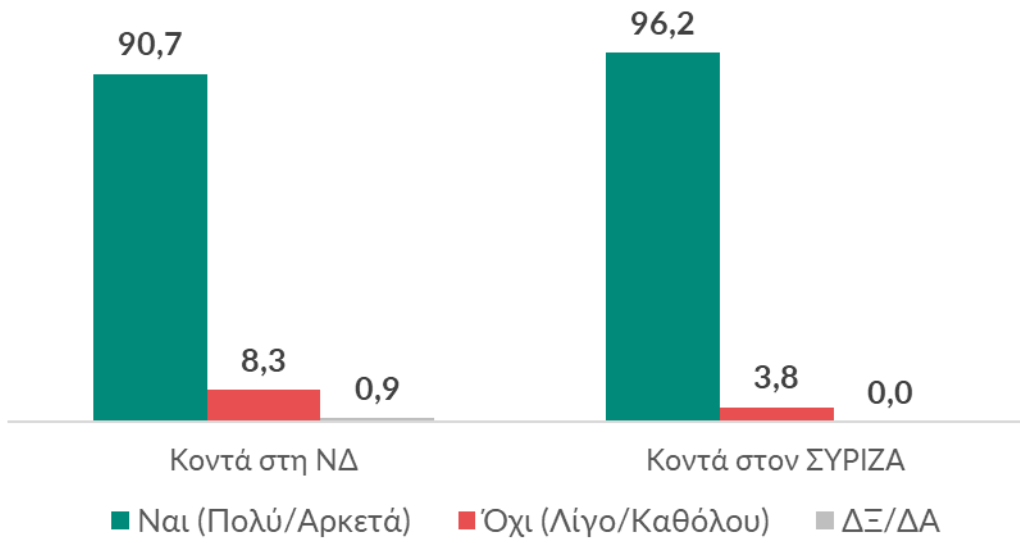
Διάγραμμα 43 | Εκλογικά ακροατήρια ΝΔ vs ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ - Αξιολόγηση των δύο μεγάλων κομμάτων σε επιμέρους τομείς από όσους/όσες βρίσκονται κοντά στη ΝΔ

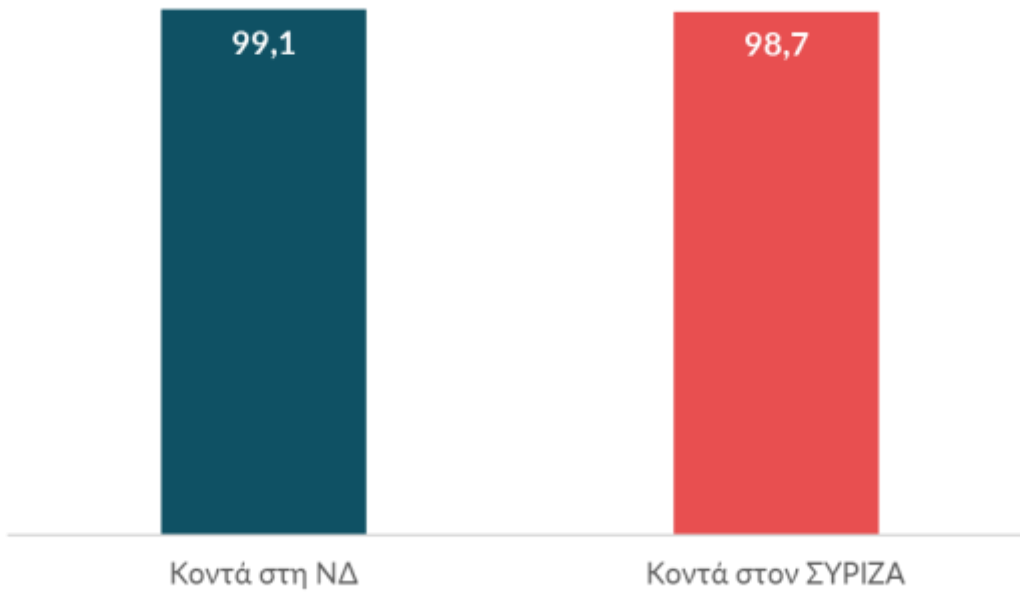
Διάγραμμα 44 | Εκλογικά ακροατήρια ΝΔ vs ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ - Αξιολόγηση των δύο μεγάλων κομμάτων σε επιμέρους τομείς από όσους/όσες βρίσκονται κοντά στον ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ

Διάγραμμα 45 | Εκλογικά ακροατήρια ΝΔ vs ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ - Ενδιαφέρον για τις επικείμενες εκλογές

Διάγραμμα 46 | Εκλογικά ακροατήρια ΝΔ vs ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ - Πρόθεση συμμετοχής στις επικείμενες εκλογές (Ναι/Μάλλον Ναι)

Κεφάλαιο Ε | Συμπεράσματα από το Μέρος Β

Εκλογικά ενεργοί/ες και προσανατολισμένοι/ες στην Αριστερά

Στο δεύτερο μέρος της έρευνάς μας παρουσιάσαμε τα στοιχεία που αφορούν την με την ευρεία έννοια εκλογική συμπεριφορά των νέων στη χώρα μας.

Τα βασικά συμπεράσματα που προκύπτουν από όσα παρουσιάσαμε αναλυτικά παραπάνω είναι κυρίως τρία:

Συμπέρασμα πρώτο. Το εκλογικό ενδιαφέρον και η εκλογική κινητοποίηση των νέων ανθρώπων παραμένει στη χώρα μας ιδιαίτερα ισχυρή, παρά τα όσα έχουν κατά καιρούς επισημανθεί και στη δημόσια και στην επιστημονική συζήτηση. Ακόμα και αν κανείς λάβει υπόψη του μικρές μεροληψίες στις απαντήσεις που παρουσιάσαμε παραπάνω -π.χ. το ενδεχόμενο ένα τμήμα του δείγματος να απαντά με βάση αυτό που θεωρεί ότι είναι το κοινωνικά ορθό/αναμενόμενο, ακόμα κι αν δεν το πιστεύει- και πάλι η ένδειξη αυξημένου ενδιαφέροντος για και πρόθεσης συμμετοχής στις επικείμενες εκλογές είναι σαφής.

Εξάλλου, η τάση αυτή υποστηρίζεται και από άλλα επιμέρους στοιχεία της έρευνας, όπως η ισχυρή διάθεση για αλλαγή (που καταγράφηκε στο δίλημμα «σταθερότητα ή αλλαγή»), που εξ ορισμού ευνοεί την εκλογική

κινητοποίηση, αλλά και η έκφραση αγανάκτησης για μια σειρά κοινωνικά προβλήματα, ειδικά της άμεσης εσωτερικής επικαιρότητας (στεγαστική και ενεργειακή κρίση), που αποτελεί ως γνωστόν κινητοποιητικό συναίσθημα.

Επομένως, είναι εύλογο να αναμένει κανείς τη μαζική συμμετοχή των νέων στις επικείμενες κάλπες, στο βαθμό τουλάχιστον που δεν θα εμποδιστεί αυτή από πρακτικά/αντικειμενικά εμπόδια (εργασίας κ.λπ.).

Συμπέρασμα δεύτερο. Η εκλογική υπεροχή γενικά της Αριστεράς, και ιδίως του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ στη νεολαία -ένα στοιχείο που χαρακτήρισε όλες τις εκλογικές αναμετρήσεις από το 2012 και μετά, άλλοτε περισσότερο και άλλοτε λιγότερο- φαίνεται να επιβεβαιώνεται και στην τρέχουσα συγκυρία.

Η εκλογική αυτή στήριξη συνοδεύεται και από υψηλά ποσοστά εγγύτητας προς το σύνολο των κομμάτων του ευρύτερου αριστερού χώρου, ενώ σχετίζεται και με ένα συγκεκριμένο και κοινωνικό, αξιακό και πολιτικό προφίλ της ελληνικής νεολαίας, που όπως είδαμε στο προηγούμενο μέρος είναι γενικά αριστερόστροφο. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης -και σε μικρότερο βαθμό και τα μικρότερα κόμματα της Αριστεράς- θεωρούνται τα πλέον κατάλληλα για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της νέας γενιάς, ενώ ο ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ αξιολογείται σαφώς θετικότερα της ΝΔ σε όλα τα προβλήματα που θεωρούνται σημαντικά για τους νέους και τις νέες και σχετίζονται με τους υλικούς όρους της διαβίωσής τους.

Σημαντική «παραφωνία» και οπωσδήποτε ανησυχητικό εύρημα αποτελεί η σημαντική στήριξη και προς την Ακροδεξιά και την πέραν της ΝΔ Δεξιά

μεταξύ των νέων, ως «εναλλακτική» κατεύθυνση της ριζοσπαστικοποίησής τους, η οποία ωστόσο μέχρι στιγμής τουλάχιστον δεν φαίνεται να είναι η κυρίαρχη τάση ούτε έχει φτάσει τα προ δεκαετίας επίπεδα.

Συμπέρασμα τρίτο. Η ελληνική νεολαία δεν είναι ούτε κοινωνικά ούτε πολιτικά ενιαία, όπως άλλωστε είναι αναμενόμενο. Όταν κανείς μελετά διακριτά τα εκλογικά ακροατήρια της ΝΔ και του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ, των βασικών διεκδικητών της διακυβέρνησης, είναι σαφές ότι αντικρύζει δύο πολύ διαφορετικές ομάδες.

Κοινωνικά, όσοι και όσες βρίσκονται κοντά στην ΝΔ αντιμετωπίζουν πολύ λιγότερες οικονομικές δυσκολίες, αυτοτοποθετούνται στα μεσαία και ανώτερα κοινωνικά στρώματα και είναι συγκριτικά πολύ πιο ικανοποιημένοι/ες από τη ζωή τους και σίγουροι/ες για το μέλλον τους, ενώ το εκλογικό ακροατήριο του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ αποτελείται κυρίως από νέους και νέες που αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες, τοποθετούν τους εαυτούς τους στην εργατική ή στη μικροαστική τάξη και είναι λιγότερο ικανοποιημένοι/ες από το παρόν και περισσότερο ανασφαλείς για το μέλλον τους.

Πολιτικά, το εκλογικό ακροατήριο της ΝΔ αποτελείται από νέους και νέες με περισσότερο συντηρητική τοποθέτηση, που επιδιώκουν τη σταθερότητα και, σε μικρότερο βαθμό, την ασφάλεια και πολιτικοποιήθηκαν από γεγονότα όπως η Συμφωνία των Πρεσπών, το δημοψήφισμα του 2015 και η προσφυγική κρίση. Αντίθετα, το εκλογικό ακροατήριο του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ έχει σαφώς προοδευτικά χαρακτηριστικά, επιλέγει ως προτεραιότητα τη δικαιοσύνη και την αλλαγή και εξακολουθεί να συγκροτείται πολιτικά από δύο γεγονότα

που σχετίζονται άμεσα με την ιστορική πορεία του συγκεκριμένου κόμματος: τον Δεκέμβρη του 2008 και τον αντιμνημονιακό αγώνα των αρχών της δεκαετίας του 2010.

Γενικά συμπεράσματα από το σύνολο των ευρημάτων του 4^{ου} «κύματος» της έρευνας (Μέρος Α και Β)

Το 4^ο «κύμα» της ετήσιας έρευνας **Νεολαία. Συνήθειες, αντιλήψεις & πολιτική συμπεριφορά** συνέπεσε με μία ιδιαίτερα δύσκολη συγκυρία για τη χώρα, και ειδικά για τη νέα γενιά. Ήδη πριν το τραγικό δυστύχημα των Τεμπών και τις αντιδράσεις που αυτό πυροδότησε, όλα τα στοιχεία κατέτειναν στην εικόνα μιας γενικευμένης κρίσης: από τα δεδομένα σε σχέση με την πορεία της ακρίβειας σε κρίσιμους τομείς και τα ευρήματα ερευνών που καταδείκνυαν την έκταση της δυσκολίας των ελληνικών νοικοκυριών και των μικρομεσαίων επιχειρήσεων να αντεπεξέλθουν στο αυξημένο κόστος ζωής και λειτουργίας, μέχρι τα στοιχεία διεθνών οργανώσεων και ινστιτούτων για θέματα όπως η ποιότητα της ενημέρωσης και της δημοκρατίας στη χώρα.

Στο πλαίσιο αυτό, η νέα γενιά είχε δείξει τάσεις αντίδρασης και αντίστασης, τόσο σε κοινωνικό/κινηματικό επίπεδο (βλ. λ.χ. τις κινητοποιήσεις για ζητήματα εκπαίδευσης, για την Πανεπιστη-

μακή Αστυνομία, τη μαζική νεανική παρουσία στις κινητοποιήσεις των καλλιτεχνών κ.ά.), όσο και σε πολιτικό και εκλογικό.

Το αποτύπωμα της προηγούμενης περιόδου στη ζωή και στη συνείδηση των νεών

Στο τρέχον «κύμα» είδαμε κατά κάποιο τρόπο το αποτύπωμα όλης της προηγούμενης περιόδου: μιας περιόδου που χαρακτηρίστηκε από την πανδημία, αλλά και τον πόλεμο στην Ουκρανία, από τον πληθωρισμό και την ενεργειακή κρίση, από το μείζον σκάνδαλο των υποκλοπών, από την άνοδο της έμφυλης συνειδητοποίησης και το κίνημα MeToo, από την εντυπωσιακή αντιφασιστική κινητοποίηση στη δίκη της Χρυσής Αυγής, από την όξυνση της έντασης στις ελληνοτουρκικές σχέσεις, από την αποκάλυψη μικρών και μεγάλων σκανδάλων στη διαχείριση του δημόσιου χρήματος, από την ανάδυση της εντεινόμενης χρήσης της επιστήμης και των ψηφιακών τεχνολογιών ως προτεραιοτήτων για τη χάραξη και την εφαρμογή της πολιτικής και από μια σειρά άλλα σημαντικά γεγονότα.

Η περίοδος αυτή χαρακτηρίστηκε επίσης -καθώς το τρέχον «κύμα» συμπιέζει με το τέλος της θητείας της- από τη διακυβέρνηση της ΝΔ και του Κυριάκου Μητσοτάκη, της πρώτης κυβέρνησης σε συνθήκες δημοσιονομικής τουλάχιστον «κανονικότητας» μετά τη δεκαετία των μνημονίων, τις πολιτικές που εφάρμοσε και τον δημόσιο λόγο που εξέπεμψε, που -όπως ξέρουμε- λειτουργεί σε έναν βαθμό και επιτελεστικά, διαμορφώνοντας και όχι απλώς απηχώντας τις συνειδήσεις των πολιτών.

Το αποτύπωμα στην ελληνική νεολαία όλων των παραπάνω είναι σαφές. Σε επίπεδο υλικών όρων της διαβίωσής τους, οι νέοι και οι νέες στη χώρα μας εξακολουθούν να πληρώνουν το τίμημα της αποδιάρθρωσης της αγοράς εργασίας και της συμπίεσης των μισθών, και μάλιστα σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό συγκριτικά με τους μεγαλύτερους και τις μεγαλύτερες, κάτι που επηρεάζει όχι μόνο τις συνθήκες της ζωής τους, αλλά και την ψυχολογία τους και την αντίληψή τους για το παρόν και το μέλλον τους.

Ταυτόχρονα, σε επίπεδο αξιών και αντιλήψεων, και παρά το γεγονός ότι τόσο στο τρέχον όσο και σε προηγούμενα «κύματα» της έρευνας αποτυπώνεται σαφώς η ύπαρξη ενός σημαντικού προοδευτικού πυρήνα εντός της νεολαίας, ειδικά σε σύγκριση με τις μεγαλύτερες ηλικίες, δεν θα πρέπει κανείς να αγνοήσει μια αυξανόμενη σύγχυση. Όσο πιο σύνθετα είναι τα διλήμματα που αντιμετωπίζει η κοινωνία, όσο η κυρίαρχη αφήγηση στρέφεται προς συντηρητικότερες απόψεις και πρακτικές και όσο οι οργανώσεις και τα κόμματα της Αριστεράς δεν διαμορφώνουν μια σαφή και συνεκτική -και όχι κατά περίπτωση- προοδευτική ατζέντα, είναι πιθανό στο μέλλον να δούμε μια συντηρητική αναδίπλωση και των νεότερων γενεών.

Ωστόσο, σήμερα τουλάχιστον δεν μπορεί να αμφισβητηθεί η γενικά αριστερόστροφη πολιτικοποίηση της ελληνικής νεολαίας, η οποία εκφράζεται ποικιλοτρόπως (και εκλογικά) και συνδέεται με ένα αυξημένο ενδιαφέρον για την πολιτική -ακόμα και με παραδοσιακούς όρους (κόμματα, εκλογές). Αυτή τη στιγμή, το αίτημα για αλλαγή και δικαιοσύνη αναδύεται ως κυρίαρχο μεταξύ των νέων ανθρώπων, όπως επίσης και η απαίτηση για διαφάνεια και λογοδοσία, ενώ οι υλιστικές αγωνίες

επιζητούν διέξοδο μέσα από άμεσα εφαρμόσιμες πολιτικές προτάσεις.

Παρένθεση: Το πρόσφατο δυστύχημα στα Τέμπη

Αν και δεν αποτέλεσε αντικείμενο της έρευνάς μας, αξίζει να επισημανθεί εν παρενθέσει, ότι το πρόσφατο δυστύχημα στα Τέμπη αποτελεί σίγουρα ένα ορόσημο και ενδέχεται να αποδειχθεί σημείο καμπής, και μάλιστα όχι μόνο ως προς τον άμεσο χρονικό ορίζοντα, αλλά κυρίως μεσοπρόθεσμα.

Ενδέχεται να επανανοηματοδοτήσει έννοιες, να φέρει στο προσκήνιο αιτήματα, να αλλάξει το περιεχόμενο αλλά και τον τρόπο εκφοράς του πολιτικού λόγου, να επηρεάσει τα ποιοτικά και τα ποσοτικά χαρακτηριστικά της κοινωνικής κινητοποίησης και να θέσει ακόμα πιο πιεστικά το αίτημα της αξιοπιστίας και της λογοδοσίας.

Ιδιαίτερα, το γεγονός ότι το δυστύχημα αυτό στοίχισε τη ζωή κυρίως νέων ανθρώπων και ταυτόχρονα κινητοποίησε μαζικά ιδίως τους μαθητές/τις μαθήτριες και τους φοιτητές/τις φοιτήτριες, το καθιστά για ακόμη έναν λόγο σημαντικό για την ελληνική νεολαία σε πολλά επίπεδα.

Το προφανές είναι ότι το δυστύχημα στα Τέμπη αποτελεί, κατά κάποιον τρόπο, ένα αρνητικό «κερασάκι στην τούρτα» των προβλημάτων και των αδιεξόδων που βιώνει η νεολαία και έχουν περιγραφεί στην έρευνά μας και σε άλλες ανάλογες. Είναι, κατά κάποιον τρόπο, η συμπύκνωση με δραματικό τρόπο, όλων των αδικιών που έχει υποστεί η γενιά αυτή.

Και πέρα όμως από το στοιχείο αυτό, το δυστύχημα στα Τέμπη έφερε

κινηματικά και πολιτικά στο προσκήνιο ξανά τη νέα γενιά και μαζί της όλα τα στοιχεία που συγκροτούν τη δική της πολιτικοποίηση.

Η πολιτική όπως την εκφράζουν οι νέοι και οι νέες αυτές τις μέρες στους δρόμους και στην παρέμβασή τους στη δημόσια σφαίρα έχει πολλά από τα στοιχεία που αποτυπώθηκαν και στην έρευνά μας, παρά το γεγονός ότι αυτή ολοκληρώθηκε πριν το σιδηροδρομικό δυστύχημα.

Έχει έντονη ανθρώπινη/προσωπική διάσταση, αφήνει χώρο για το συναίσθημα, είναι ευρηματική στα μέσα και στον τρόπο έκφρασής της (βλ. λ.χ. τις δράσεις στα προαύλια των σχολείων), υπαινικτική αλλά και ιδιαίτερα αποτελεσματική στον πολιτικό της λόγο (όπως δείχνουν τα πολύ επιτυχημένα συνθήματα που κυριάρχησαν τις μέρες αυτές: «Πάρε όταν φτάσεις», «Ζούμε από τύχη», «Ήταν η κακιά η (χ)ώρα» κ.ά.).

Οργανώνεται με έντονα οριζόντιο και «από τα κάτω» τρόπο, ενίοτε αποσπασματικά, αλλά με δυνατότητες σημαντικής μαζικότητας, αλλά και στοιχεία διαθεματικότητας, όπως φάνηκε στη συμμετοχή στις πορείες και ιδίως σε αυτή της 8^{ης} Μαρτίου, όπου συναντήθηκε η διαμαρτυρία για το δυστύχημα με τους συνδικαλιστικούς και φεμινιστικούς αγώνες.

Ταυτόχρονα, αυτή η κινηματική και πολιτική έκφραση της νεολαίας συνομιλεί με την παραδοσιακή πολιτική, συνυπάρχει και κάποτε συνεργάζεται με τους επίσημους θεσμικούς εκφραστές της (κόμματα, συνδικάτα), με τους οποίους εξάλλου συνυπήρξε στους δρόμους τις μέρες αυτές, διεκδικεί όμως την αυτόνομη φωνή της. Έχει απαιτήσεις από τους φορείς αυτούς, τους καθιστά υπόλογους, ζητά διαφάνεια, λογοδοσία και λύσεις. Η κινητοποίηση

των ημερών αυτών δεν θυμίζει τα βίαια ξεσπάσματα οργής προηγούμενων περιόδων, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι υπολείπεται σε αγωνιστικότητα ή αποφασιστικότητα.

Επιπλέον, το δυστύχημα στα Τέμπη, αλλά και οι απαντήσεις που θα δοθούν μετά από αυτό από τους θεσμικούς φορείς της δημόσιας ζωής (όχι μόνο από τα πολιτικά κόμματα, την κυβέρνηση και τη βουλή, αλλά και από τη δικαιοσύνη και τα ΜΜΕ), θα καθορίσει σε μεγάλο βαθμό τη σχέση της νεολαίας με αυτούς και την -ήδη σημαντικά τρωθείσα, όπως αποτυπώνεται στην έρευνά μας- εμπιστοσύνη της προς αυτούς. Ειδικό θέμα είναι στο πλαίσιο αυτό ο ρόλος των συνδικάτων, ειδικά μετά την αποκάλυψη του γεγονότος ότι οι συνδικαλιστικοί εκπρόσωποι των σιδηροδρομικών είχαν κατ' επανάληψη προειδοποιήσει για τα θέματα ασφάλειας και είχαν αγνοηθεί τόσο από τα ΜΜΕ όσο και από τους αρμόδιους. Υπό προϋποθέσεις, η υπόθεση αυτή θα μπορούσε να γίνει η αφορμή να ανανεωθεί η σχέση της νέας γενιάς με τον συνδικαλισμό.

Την ίδια στιγμή, το δυστύχημα στα Τέμπη θα θέσει ξανά στη δημόσια συζήτηση, ενίοτε και με διαφορετικό περιεχόμενο σε σύγκριση με το παρελθόν σημαντικά θέματα, τα οποία αφορούν και -ή κυρίως- τη νέα γενιά και μπορούν να αποδειχθούν σημεία αιχμής στην πολιτική διαίρεση και αντιπαράθεση.

Ήδη συζητείται πολύ -και ανεξάρτητα από τον επιμερισμό των ευθυνών στο συγκεκριμένο δυστύχημα- η σχέση δημόσιου και ιδιωτικού και ο ρόλος του δημόσιου τομέα σε κρίσιμες υποδομές και υπηρεσίες (υπενθυμίζεται ότι σε προηγούμενο «κύμα» της έρευνάς μας,

οι νέοι και οι νέες τοποθετήθηκαν σε πολύ μεγάλο ποσοστό υπέρ της άποψης ότι ο δημόσιος τομέας μπορεί να αντιμετωπίσει καλύτερα μεγάλες κρίσεις και σημαντικά προβλήματα, με αφορμή την υπόθεση της πανδημίας).

Επίσης, το ζήτημα της ασφάλειας, που στο παρελθόν θεωρούνταν σε μεγάλο βαθμό αίτημα της συντηρητικής ατζέντας και σχετιζονταν με την μεγαλύτερη αστυνόμευση, στρατιωτικοποίηση, έλεγχο και τιμωρία, ενδέχεται τώρα να προσλάβει διαφορετικό και πιο προοδευτικό/καθολικό περιεχόμενο. Ήδη η περίοδος της πανδημίας έφερε στο προσκήνιο το ζήτημα της ασφάλειας με την έννοια της αποτελεσματικής υγειονομικής περίθαλψης για όλες και όλους, τάση η οποία διευρύνεται, ώστε πλέον στη συλλογική συνείδηση, και ιδίως των νέων, να περιλαμβάνει και θέματα όπως οι ποιοτικές και ασφαλείς μεταφορές, η ποιότητα των υποδομών και η ανθεκτικότητά τους έναντι φυσικών ή άλλων καταστροφών κ.ο.κ.

Κατακλείδα: Η «γενιά της πατητής»^{viii} απαιτεί να πάρει ανάσα

Αναφερθήκαμε στην εισαγωγή του πρώτου μέρους της έρευνας στον ευφυή χαρακτηρισμό της σημερινής νεολαίας ως «γενιάς της πατητής», αφού ζει σε ένα καθεστώς επάλληλων κρίσεων.

Οι συνέπειες της συνθήκης αυτής είναι παραπάνω από ορατές σε όλα τα επίπεδα της ζωής των νέων στη χώρα μας. Ωστόσο, την ίδια στιγμή παράγουν κι ένα ενδιαφέρον και ελπιδοφόρο πολιτικό αποτέλεσμα. Παρά τις αντιφάσεις ή τις ιδιαιτερότητες σε σύγκριση με όσα γνωρίζαμε στο παρελθόν, η νέα γενιά αναζητά συλλογική διέξοδο από

την κρίση και απαιτεί να πάρει ανάσα. Διεκδικεί συμμετοχή στην πολιτική και στη λήψη των αποφάσεων, κρίνει αυστηρά τους παραδοσιακούς θεσμούς, αλλά δεν μένει έξω από την πολιτική, ακόμα και με τη στενή έννοια. Ενημερώνεται πολιτικά, ενδιαφέρεται για την πολιτική, ελέγχει τους φορείς της εξουσίας και έχει πολύ σαφείς αγωνίες, αιτήματα και προτεραιότητες. Επιζητά αλλαγή και δικαιοσύνη, δεν περιορίζει όμως τις αναζητήσεις της σε ένα μακρινό μέλλον και σε μια αποκλειστικά οραματική διάσταση, καθώς την ίδια στιγμή ζητά -υπό το βάρος και των

προβλημάτων που αντιμετωπίζει- άμεσες και εφαρμόσιμες λύσεις.

Ταυτόχρονα, η νέα γενιά εξεγείρεται μαζικά ενάντια στην αδικία και οργανώνει τη δική της παρουσία στο δημόσιο χώρο, ενώ η διαφαινόμενη από όλα τα στοιχεία της έρευνάς μας μαζική εκλογική της κινητοποίηση στις προσεχείς εκλογές, ανεξάρτητα από το αριθμητικό βάρος της γενιάς αυτής στο συνολικό εκλογικό αποτέλεσμα, θα έχει ιδιαίτερο συμβολικό και ουσιαστικό ενδιαφέρον, καθώς οι άνθρωποι αυτοί αποτελούν το μέλλον, όπως συχνά λέγεται της χώρας.

ⁱ <https://poulantzas.gr/yliko/erevna-neolaia-synitheies-antilipseis-kai-politiki-syberifora-4o-kyma-martios-2023-meros-a/>

ⁱⁱ ό.π.

ⁱⁱⁱ Σημειώνεται ότι τα αποτελέσματα του τραγικού σεισμού που έπληξε την Τουρκία και τη Συρία σε ό,τι αφορά τις ελληνοτουρκικές σχέσεις, με τη μείωση της έντασης που επήλθε ως συνέπεια της αλληλεγγύης που επέδειξε η χώρα μας σε αυτή την τρομερή καταστροφή, δεν έχουν αποτυπωθεί -τουλάχιστον όχι πλήρως- στα ευρήματα της έρευνάς μας.

^{iv} Βλ. το πρώτο μέρος της έρευνας εδώ: <https://poulantzas.gr/yliko/erevna-neolaia-synitheies-antilipseis-kai-politiki-syberifora-4o-kyma-martios-2023-meros-a/>

^v Όπως έχει υπογραμμιστεί και σε άλλες ευκαιρίες, προφανώς οι μετέχοντες/ουσες σε πολιτικές έρευνες έχουν κατά τεκμήριο υψηλότερο ποσοστό ενδιαφέροντος για την πολιτική. Ωστόσο, τα ποσοστά που καταγράφονται στο δείγμα μας είναι τόσο συντριπτικά που ακόμα κι αν υποθέσουμε ότι αποτελούν υπερεκτίμηση, παραμένουν ενδεικτικά μιας υψηλής εκλογικής κινητοποίησης.

^{vi} Υπενθυμίζουμε ωστόσο την παρατήρηση που κάναμε και στην αρχή, σε σχέση με την αντιπροσωπευτικότητα του δείγματός μας και την μη καταλληλότητα αυτού να λειτουργήσει ως πρόβλεψη/εκτίμηση για το εκλογικό αποτέλεσμα.

^{vii} Υπενθυμίζεται και πάλι ότι τα δεδομένα έχουν συλλεγεί πριν το τραγικό δυστύχημα των Τεμπών.

^{viii} https://www.efsyn.gr/themata/thema-tis-efsyn/244707_akoma-ena-makroboyti-gia-ti-genia-tis-patitis